

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה פ"ב/תש"ל של הממשלה
י"ב באלול התש"ל - 13.9.70

נכחו השרים:

- ג. מאיר - יו"ר
א. אבן
י. אלון
י. בורג
ח. גבתי (מאמצע סעיף 937)
י. גלילי
מ. דיין
ש. הלל
ז. ורהפטיג
מ. חזני
נ. פלד
ו. שם-טוב
י. ש. שפירא (מאמצע סעיף 937 עד אמצע סעיף 944)
ז. שרף (עד אמצע סעיף 944)

נעדרו השרים:

- י. אלמוגי (בחול)
פ. ספיר (בחול)
ש. פרס (בחול)
מ. קול (בחול)

- מ. ארנון - מזכיר הממשלה
רא"ל ח. בר-לב - הרמטכ"ל (עד סוף סעיף 938)
סא"ל א. בראון - לשכת שר הבטחון
ש. דיניץ - לשכת ראש הממשלה
י. הרצוג - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
תא"ל י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה
סא"ל א. פורן - לשכת הרמטכ"ל (עד סוף סעיף 938)
ג. רפאל - המנהל הכללי, משרד החוץ (עד אמצע סעיף 944)

סדר היום:

937. סקירה בטחונית
938. חטופי המטוסים בירדן
939. סקירה מדינית
940. יהודי ערב
941. נסיעת ראש הממשלה
942. נסיעות שרים
943. ועדת השרים לבירור אפשרויות הפישוט בהליכי הגיור
944. שיחות ראש הממשלה בווינגטון
945. מינוי מנהל כללי למשרד לקליטת העליה
946. היאחזויות

937. סקירה בטחונותהרמטכ"ל ח. בר-לב:

בגיזרה הלבנונית היתה במשך השבוע ירידה מסויימת בפעילות החבלנית, כאשר באיזור ג'אבל-אל-רוס, כלומר במורדות החרמון, לא היתה שום פעולה שלהם מאז ה-5 בספטמבר. זה כבר שבוע פלוס כולל, לא היו שום פגזים על המוצב שלנו. כידוע עשינו ב-5 בספטמבר פעולת פשיטה לשני כפרים, ופוצצנו שם מספר בתים.

הפעילות שלהם התבטאה ב-4 מקרי ירי לעבר ישובים ללא נפגעים ועם נזק קל לבית אחד במנרה. אחרי כן ב-10 בספטמבר הם הציבו מארב על הכביש שפגע בכלי רכב שלנו. זה היה לפנות בוקר. מזה היו לנו הרוג ופצוע.

בגיזרה הסורית היו השבוע 4 פעולות שלהם ללא נזקים וללא נפגעים לנו.

בגיזרה הירדנית לא היתה למעשה במשך כל השבוע הזה פעילות שלהם פרט למקרה אחד, בו ניסה מחבל לחדור לאיזור גשר דמיה ולחבל במערכת שלנו. הוא נהרג. אתמול ניסתה חוליה שלהם גם כן לחדור לבקעת הירדן, שלושה מאנשי החוליה נהרגו ושלושה נפצעו.

הפעילות שלנו במשך השבוע הזה, גם בגיזרה הלבנונית וגם בגיזרה הירדנית, הצטמצמה למארבי לילה, ובגיזרה הלבנונית לתצפיות יום, כי אחרי שהלבנונים הלכו למועצת הבטחון, אנחנו נתבקשנו לא לעשות שום דברים העלולים לתת להם אולי סיבה נוספת ללכת למועצת הבטחון.

בגיוזה המצרית: אשר לאש, גם השבוע לא היתה שום אש לא מצדם ולא מצדנו. אשר לבעיית הטילים, הם ממשיכים לעבוד וממשיכים להזיז, כאשר הרקע המודיעיני שלהם מניח שאנחנו עלולים לעשות פעולה צבאית. הם נכנסו לכן לכוננות מוגברת, ולפי הסימנים האחרונים מקיפה הכוננות המוגברת הזאת 4 סוללות של סא3 ואולי 5, ששתיים מהן נמצאות כנראה מזרחה לקו בו נמצאו הטילים בקו הפסקת האש. אני אומר "כנראה", כי אלה הם סימנים אלקטרוניים מאתמול ועדיין אין לנו האימות גם ממקור של צילום אוויר. היום אנו מצלמים ואז נדע בבטחון מה שם. אבל מה שאני יכול לומר בבטחון, הוא שהם חוששים לפעולה צבאית מצדנו.

שר השיכון ז. שרף:

אופרטיבית.

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

הם נמצאים בכוננות מלאה ובערנות מלאה.

אנחנו רואים זאת לפי האלקטרוניקה. ואם ביום ראשון שעבר דיווחתי על שתי סוללות סא3 הנמצאות היום בעורף, הרי עכשיו יש לנו סימנים אלקטרוניים על עוד 2 או 3 סוללות סא3, כולן בתחום ה-50 ק"מ.

2 או 3 סוללות נוספות נמצאות עוד יותר מזרחה, כלומר מזרחה לקו הפסקת האש.

מבחינת עבודות על עמדות לא תפוסות, הם עובדים, אבל מאז יום חמישי שעבר אין שום עמדה חדשה טריה, כי אם הם עובדים על עמדות שהם הכשירו מאז הפסקת האש ומשפרים אותן ומכשירים אותן.

אשר למטוסים, אני מוכרח לומר שלנו לא ברור עד היום הזה בדיוק מהי האוכלוסיה ששוחררה ומהי האוכלוסיה המוחזקת. אני מדבר על המטוסים בירדן. אבל אנחנו גם איננו מופקדים ישירות על הנושא הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אינך מראה לנו שום סימנים על המפה, כפי שהרגלת

אותנו?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

(הופך את המפה ומצביע) - העניין אינו מעודכן. זה מעודכן עד יום שישי. העיגולים האדומים מראים על סוללות מלאות. הקו הוא הקו שבו נמצאו בקו הפסקת האש. היו לנו גם קודם לכן סימנים של שתי סוללות של סא3. עכשיו יש לנו סימנים אלקטרוניים לסוללה השלישית בקו הקדמי ועוד אחת פה (מצביע). אבל סימנים אלה אינם מופיעים עדיין על מפה זו, כי כאן לא צילמנו עדיין. האדום מראה על הסוללות התפוסות, השחור על סוללות דמה, הירוק - אלה הן עמדות חפורות לא תפוסות. מבחינת המרחב, בו נמצאות הסוללות החיות, לא חל שינוי, כלומר לא הציבו עדיין סוללות צפונית ודרומית למרחב הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

תודה.

האם יש שאלות או הערות?

שר הבטחון מ. דיין:

בעניין הטילים אני רוצה פשוט להבהיר מחדש, כדי שההכרה הזאת והאחריות לכך תהיה על כל חברי הממשלה. ההנחה של המטכ"ל, היא שאנחנו לא נוכל להחזיק בתעלה, אם הסוללות האלה תתפשטנה, כלומר אם למחפורות יכניסו סוללות חיות, אפילו במערך הקיים של המחפורות. בסופו של דבר לא נוכל להחזיק מעמד בתעלה, או שזה יעלה לנו באבדות כבדות - אם המצרים יכניסו לשם מערך אינטנסיבי ארטילרי ויפעילו אותו, כי הסוללות עצמן, הן של סא2 והן של סא3 אינן מסכנות את האנשים שלנו, אלא הן מונעות את חיל האוויר לתקוף אותם. אם חיל האוויר שלנו לא יוכל לתקוף את הארטילריה המצרית, והארטילריה המצרית תהיה חופשית בכמויות גדולות ובקליברים לפעול על הארטילריה שלנו בצורה זו או אחרת, לא נוכל להחזיק בתעלה או שנוכל להחזיק בה רק באבדות כבדות.

ההנחה של המטכ"ל, של ממשלת ישראל ושל כולנו, היתה בשעתה שאנחנו לא ניתן להקים את מערכת הסוללות האלה. והם מקימים את מערכת הסוללות האלה. כל זמן שאין הם יורים, אז הסכנה הזאת או הפעילות האפשרית הזאת שלהם היא רק פוטנציאלית. יש פה שני מהלכים: אם הם יקדמו את הארטילריה שלהם ויכניסו סוללות חיות למחפורות האלה, אז החשד הזה שלנו עלול להתגשם. והעובדה היא שאנחנו איננו עושים ולא כלום נגד זה.

כאן אני מציב נקודה. אם לרמטכ"ל יש משהו להציע - יציע. אם הוא מציע כן לעשות משהו או לא לעשות, הוא צריך לומר זאת. אם למישהו יש משהו להציע והוא איננו אומר זאת, הרי אנחנו מאשרים את העובדה הזאת. זוהי המציאות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ביום שישי הייתי בישיבת ועדת החוץ והבטחון לפי הזמנתה. עמדו על הפרק שלושה נושאים: חטופי המטוסים, הטילים ונסיעתי לארצות הברית, פגישתי עם ניקסון וכו'.

בעניין הטילים אני יכולה להגיד שהיו איזה הצעות חוץ מאנחות. כולם ראו את המצב כחמור. אמרתי להם משהו, אבל אמרתי שזוהי דעתי האישית ואין זאת דעת הממשלה, וזה לא עמד בפני הממשלה. אמרתי שאין להוציא מכלל אפשרות שיבוא רגע והממשלה תחשוב שאם למעצמות אין כוח להזיז את הטילים, בדיוק כמו שלא היה להן כוח למנוע מה שקרה עם המטוסים ואנשים שהיו בהם, הרי אנחנו בעצמנו נצטרך לעשות זאת.

אין אני מציעה שום דבר להחלטה, אבל למחשבה אילמת, ולא לשתף במחשבות האלה את כל עתוני הארץ. אין אני מציעה שום דבר ברגע זה. אין אני מציעה שהממשלה תחליט היום על איזה דבר. אין אני מציעה שהממשלה תחליט היום שבשום פנים ואופן אין עושים אף פעם פעולה בעניין זה. רק מצאתי לנחוץ להגיד לממשלה מה שאמרתי לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת. בוועדת החוץ והבטחון לא היה אף איש, שלאחר שאמרתי מה שאמרתי, אמר: חכו, אין זה בא בכלל בחשבון. אני מניחה שלא יהיה חבר כזה בממשלה שיאמר ככה. ואני רק אומרת כאן מה שאמרתי שם.

אני מציעה שלא ניכנס כעת לויכוח. אם שר הבטחון והרמטכ"ל אינם מציעים היום הצעה, הרי התמונה הזאת היא "מלבבת", נחיה אתה כל עוד אין הצעה שאנו צריכים לעשות איזה דבר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ביחס לשתי הסוללות סא 3 שהתקרבו ועברו את הקו, ההנחה היא שהן מאויישות על-ידי הסובייטים?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

כן.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זאת אומרת שהרוסים עברו את הקו. האם האמריקאים בדקו זאת ומודים בכך? הם הרי עכשיו כבר מצלמים. אני אומר זאת בקשר לכך שלראש הממשלה תהיינה שיחות בארצות הברית. הרי כל הזמן היה רק עניין של המצרים. מוסקבה שתקה. עכשיו גם הם אינם שומרים על הפסקת האש.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לידיעתך, ברית המועצות גם עכשיו שותקת.

דיברנו כבר על כך שכל ההבחנה הזאת היא מלאכותית, היינו הבחנה שאת זאת עושים המצרים ואת זאת הרוסים. אבל אין זה חשוב אם הם שותקים או מדברים בדיון על סוללות סא2 ו-סא3, או שעושים זאת המצרים. זה לעת עתה אותו הדבר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הייתה תלונה נוספת על הזזת טילי סא3?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

רק אתמול גילינו סימנים אלקטרוניים, אבל לא צילמנו עדיין מאז וגם האמריקאים לא צילמו עדיין. אחרי שיהיו צילומים ונקבל את האימות כרגיל, ננהג כרגיל.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זאת אומרת אנחנו מחכים שיהיה אישור משם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עוד הערה אחת. לצערי ולבושתי קיבלנו את הדין שעתונאים הם שותפים לדיוני הממשלה. עד עכשיו לכל הפחות לא קם חבר והודיע בעתונות: אני דיברתי עם זה, או אני אמרתי את זאת ואני מסרתי לו ואי אפשר היה לעתונות להגיד שהנה שר אמר לה: "אתה יכול לצטט אותי שאני סיפרתי לך מה שהיה בממשלה". השבוע חלה "התקדמות".

אני מתכוונת לדיונים כפי שנמסרו בעתונות. לא הייתי נוכחת שם, איני יודעת בדיוק באיזה מוסד של המפד"ל זה היה, אבל קראתי דין וחשבון בעתון, שהשר ורהפטיג בפשטות ובגילוי לב הראוי לשבח סיפר שהיתה הצעה כזאת וכזאת, אלה מחברי הממשלה היו בעד ואלה היו נגד, ואני הצעתי את הדבר הזה והזה ולא קיבלו את הצעתי; אחרי כן הציעו דבר כזה וכזה, ושר הבטחון שתק או לא שתק.

איני יכולה להתפאר שלמדתי את כל הדין וחשבון הזה בעל פה, אבל זו הפעם הראשונה שבגילוי ובשם, לא בהדלפה חס וחלילה - אני מתארת לי שהשר ורהפטיג איננו עוסק בהדלפות, אלא הוא הלך למפלגתו, וכמעט כל מה שהיה בדיוני הממשלה בחודש האחרון הונח לידיעת הציבור כולו. אין לי שום דבר נגד השר ורהפטיג, האומר: "אני צדקתי". זוהי זכותו. אבל אני רק רוצה לשאול את חברי הממשלה בכל הכנות ובכל החברות ובכל דרך ארץ בפני כל אחד ואחד: איך נחיה? לכל אחד מאתנו ישנה מפלגה. אני מודיעה כאן הודעה שאי אפשר לערער עליה - על עובדה

אי אפשר לערער: במפלגתי אין מוסד שמישהו מאתנו מוסר דין וחשבון כזה ואפילו קרוב במשהו לדין וחשבון כזה. אנחנו מופיעים בסיעה שלנו, מגמגמים, חברים מתרעמים עלינו, חברים אומרים לנו: אנחנו היחידים שאיננו מקבלים אינפורמציה מלאה מהשרים שלנו. אני חושבת שזה עובר את הגבול של STANDSTILL או KEEP STILL באיזה מקום צריך להיות גבול. אלה הם דיוני נפשות של אנשים ודיוני נפשות של הממשלה. לכל אחד מאתנו יש לו צרות משלו במפלגתו. אבל באיזה מקום מוכרח להיות גבול. מה יהיה עלינו, אם כל אחד מאתנו יופיע ויספר: אני הצעתי את זאת וזאת, הנה צדקתי? מה למשל אני בתור חברה של הממשלה צריכה לעשות? אני צריכה לתת לשר ורהפטיג את הנחת רוח לו ולמפלגתו, לומר שהוא הציע והוא צדק? אולי אני יכולה להוכיח שאני צדקתי. אבל עם כל ההסתייגויות, אין אני אומרת זאת באופן אבסולוטי שהכל נאמר שם, אבל אמא שלי היתה אומרת: "אז מען קלינגט איז א חגא" (כשמצללים בפעמונים, יש איזה חג אצל הגויים). דבר מה מזה נאמר בכל אופן, שאני חושבת שיש לזה גבול. אין זה יכול להיות שחברי ממשלה יראו את עצמם חופשיים למסור למפלגתם באיזה פורום שהוא על דיונים קונקרטיים בממשלה. אין זה ויכוח על תפיסת עולם ואין זה ויכוח על תפיסה מדינית. אבל ממש דין וחשבון על מה שמישהו אמר על מנת להוכיח ש"אני צדקתי" - נדמה לי שזה עובר כל גבול.

אנחנו צריכים באמת להחליט: איך אנחנו רוצים לחיות? האם אנחנו רוצים שהפורום הזה, הפורום העליון במדינת ישראל, ידון על הכל, או שלא הכל יובא לפורום הזה? ואז אני יודעת איך ננהל את העניינים. אבל דבר אחד, חוק אחד, צריך לחול על כולנו.

איני מאושרת כל כך גם מהדיונים במפ"ם. אני רחוקה מלהיות מאושרת מזה. אבל אנחנו כולנו צריכים להחליט: מה אנחנו רוצים? נאמר, לא הפורום הזה ידון, ידון פורום מצומצם יותר. אני מודיעה כאן במפורש: אין אני יכולה לעבוד ככה. בסופו של דבר יש ראש ממשלה. או שאני אבחר לי עם מי אני רוצה להתייעץ ואיך אני רוצה להחליט. אתם רוצים כזאת? אני לא. אבל באותה מידה איני יכולה לשאת באחריות בעד מצב הגובל לכל הפחות בחוסר אחריות. הרי המכה הזאת של הדלפות, של דיבורים בכל רחבי הארץ של עתונאים, גרמה לנו כבר לצרות

מדיניות, ולפי דעתי גם בטחונות.

דיבר הרמטכ"ל פה על הכוננות מעבר לגבול, על המתיחות שלהם מתוך פחד שאנחנו התכוננו להתקיף אותם. לפעמים זה קורה אצלם סתם. הפעם היה להם על מה להתבסס. איזה עתונאי לא דש כמעט בפרטי הדברים מה כן צריך לעשות ומה לא צריך לעשות, מי רוצה לעשות מה? איני יודעת. איני היסטוריונית, גם לא היסטוריונית צבאית. אבל אני מוכנה להסתכן ולהגיד ששום עם בעולם העומד במלחמה, לא הרשה לעצמו את הלוקסוס הזה, שמה שהוא חושב לעשות, מה שמישהו מציע לעשות, מה שדנים - שזה יהיה קודם כל נכס של הכלל, לא רק בארץ, אבל קודם כל בארץ ומעבר לגבול ואחרי כן של כל העולם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

האם מותר לי להוסיף הערה אחת?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתן לך להוסיף.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בדברים שמסרתי בישיבה סגורה של הנהלת המפלגה, שממנה גם כן יש מדליפים, לא היה אף דבר שלא הופיע בעתונות במשך השבועות האחרונים. אף דבר נוסף לא אמרתי. כל זה הופיע לפני כן בעתונות. ולכן, כאשר הותקפתי בהנהלת המפלגה, מדוע נקטנו עמדה כזאת ולא עמדה אחרת, הייתי צריך להסביר את העמדה. אני נקטתי רק בדברים שהופיעו בעתונות ושום דבר נוסף. אני כמובן איני אחראי על המדליפים שהוסיפו איזה צבע פה ואיזה צבע שם. אבל כל הדברים הופיעו בעתונות על השמות. אין שום דבר חדש שם. הדבר היחידי שהיה חדש,

היה שאמרתי מלה טובה על שבועות ההמתנה לפני מלחמת ששת הימים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה דווקא אינו חשוב. מותר כבר להדליף מה

שחושבים על מה שהיה אז.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כל מלה שאמרתי היתה לפני כן בעתונות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

השר ורהפטיג, בזה ורק בזה אני מוכנה להתחרות אתך. אני מוכנה לקחת ולעבד לי נאום המתבסס רק על מה שהיה בעתונות, אבל הפעם לא ידבר זאת חריף וצימוקי ודן מרגלית ושיף, כי אם אני. ואמצא לי פורום במפלגה, המצומצם ביותר שיש במפלגתי, פורום סגור. ואני מבטיחה לך שלמחרת יהיה הדבר בעתון ויתבסס רק על מה שהיה בעתונות ואתה וכל אחד יזדעזע מזה. הרי אין אנחנו חיים בשמים, ואתה יודע מה זה פורום סגור אצלנו. אני יודעת מה זה פורום סגור אצלנו. ואתה ואני עומדים בפני ברירה לא פשוטה - אנחנו אנשי מפלגות מדיניות: מה אנחנו רוצים לקפח - או את המפלגה או את המדינה? לא רק אתה, כל אחד מאתנו עומד בפני הבעיה הזאת להגיד משהו, אבל דבר אחד אי אפשר: אין אליבי כזה "שהנה עמדתי בפני פורום סגור". אין פורום סגור במדינה הזאת. בזאת צריכים להתחשב.

שר השיכון ז. שרף:

על שאלה שרציתי לשאול קיבלתי בינתיים תשובה עליה. ההערה שרציתי להעיר לשר ורהפטיג - ראש הממשלה כבר העירה אותה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אבקש להירשם בתחום ההערות של שרים לשרים. זה לא יהיה ככה. נמצא האשם לכוונות בתעלת סואץ - השר ורהפטיג!

ראש הממשלה ג. מאיר:

תסלח לי, אני מבקשת לא לדבר אלי ככה, היות ואני הערתי, וזה עם כל הכבוד.

שר השיכון ז. שרף:

ההידברות הפנימית והויכוחים הפומביים מסכנים לדעתי לא פחות את המדינה ואת צה"ל, מאשר מערך הטילים הזה.

ויש לי עוד הערה. שר הבטחון אמר שאנחנו רואים את המצב שאין למעלה מחומרתו והוא מביא לתשומת לבנו את הסכנות הכרוכות בכך. כמובן שזוהי חובתו וזכותו לעשות כן. אבל הוא הוסיף: אם משהו מחברי הממשלה או הרמטכ"ל יציע לנו הצעה - נדון בכך; ואם לא יציעו לנו הצעה - לא נדון בכך. אבל אז יידעו כמה ממשיכים להסתכן ומסתכנים. עד כמה שאני יודע, אני חושב שלא היה כדבר הזה שהרמטכ"ל הביא הצעות לממשלה שלא היו על דעת שר הבטחון. ושר הבטחון הוא אחד מחברי הממשלה, והוא חבר הממשלה שצריך להביא את ההצעות לממשלה, באותה מידה ששר השיכון צריך להביא הצעות לממשלה בענייני שיכון לפחות - אין אני משווה ענייני שיכון וחשיבותם הסגולית לענייני בטחון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבקש את מימון לקרוא את דברי על עניין הכוננות המצרית.

(הקצרן קורא).

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא ייחסתי איפוא את עניין הכוננות מצד המצרים למה שאמר השר ורהפטיג במפד"ל.

שר המשטרה ש. הלל:

במחצית השניה של דבריו נגע השר שרף בשאלה שרציתי להציג, ואני רוצה להציג אותה בתור שאלה קונסטיטוציונית. אם יש מצב בטחוני מסויים שיש בו כדי להדאיג, מי צריך בעצם להציע פה אם אנחנו עושים משהו ומה אנחנו עושים? אני מבין שמערכת הבטחון אומרת שהממשלה צריכה להתוות קו, ואנחנו נבוא בהצעות. הממשלה אומרת: תבוא מערכת הבטחון ותציע הצעות, ואנחנו נדון בזה. זה המצב.

שר השיכון ז. שרף:

מה זה מערכת הבטחון?

שר המשטרה ש. הלל:

איני יודע. אני מציג את השאלה לאור הדברים האלה שנאמרו פה. אין הממשלה יכולה להגיד: טוב, שמענו מה המצב, כיוון שאף אחד אינו מציע הצעה - לא נדון. אפשר לומר: שמענו ואנחנו מסכמים שלא נעשה שום פעולה, אבל לא מפני שאיש לא הציע שום דבר. אני פשוט חושב כי במידה שנשמעו כאן הערות,

והערות כבודות משקל יותר מדי, לא נוכל לומר: מפני שהן נאמרו במרומז, אנחנו פטורים מלדון. איננו פטורים מלדון, אלא אם אנחנו נחליט בעצמנו שאנחנו כן רוצים או לא רוצים שנעשה בעצמנו.

שר הפנים י. בורג:

ביקשתי את רשות הדיבור כיוון שחשבתי שהערות ראש הממשלה הנוגעות לדברי השר ורהפטיג עומדות לדיון וכבר פתחנו שתיים או שלוש חזיתות שונות. אני מציע לסדר, שראש הממשלה תקבע על מה מדברים עכשיו: האם מדובר על אותם הדברים שהושמעו בישיבה שהייתי נוכח בה ורהפטיג דיבר בסופו של ויכוח לא נעים, אחרי שכמה חברים התקיפו אותנו ואמרו: "אל תסתתרו מאחורי ענייני בטחון, אנחנו יודעים את הכל"? הוא היה צריך להתגונן.

אני יכול להתייחס לדברים בלב מצפוני שקט בתור אדם שעתוני "מעריב" ו"הארץ" הטילו עליו חרם מפני שאיננו מדליף.

שר השיכון ז. שרף:

חשת זאת?

שר הפנים י. בורג:

יש כאלה שנותנים לחוש זאת.

אבל אם הויכוח הולך בעקבות הערות כבודות משקל של שר הבטחון ושל שר השיכון, הרי זה מאוד "מקל" על ראש הממשלה לנסוע השבוע. אני מציע לסדר שראש הממשלה תקבע על מה הולך הדיון ואם הוא הולך.

ראש הממשלה ג. מאיר :

לא פתחתי בשום דיון. בעניין דברי הרמטכ"ל ושר הבטחון, אמרתי רק מה שאמרתי בועדת החוץ והבטחון של הכנסת. אמרתי שאין היום לפני הממשלה הצעה קונקרטית, לא באה לפנינו הצעה כזאת. אנחנו יודעים את המצב. אני רק חשבתי לנחון להגיד פה מה שאמרתי בועדת החוץ והבטחון של הכנסת, שאין להוציא מהחשבון אפשרות שיבוא רגע ותוכל להופיע הצעה, שאם זהו המצב, ועם כל המאמצים של האמריקאים אין לנו אפשרות למדוד באיזו תקיפות הם מדברים במוסקבה ובאיזו תקיפות הם מדברים במצרים - נשמע זאת בסקירתו של שר החוץ - אבל עד כמה שאני יודעת, אין לנו אפשרות לדעת באיזו תקיפות הם מדברים שם, אבל נניח שהם כן מדברים בתקיפות, ובכל זאת אין הם מגיעים לשום דבר, וכיוון שזה נוגע סוף סוף לחיינו, הרי לפי דעתי עלול לבוא רגע שנגיד "סטופ", יותר אין אנחנו יכולים לחכות אף לאיש ונצטרך לטפל בדברים שהם בענייננו, ואני מקווה שזה יהיה רגע לפני שכבר אי אפשר יהיה לפעול. זוהי דעתי. אמרתי זאת בועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

איני מציעה היום שום דבר לדיון. אם מישו מצייע - נדון. אבל מצאתי לנחוץ להעיר בפעם האלף באיזו צורה אנחנו חיים. לא ייחסתי את הכוונות מעבר לגבול למה שנאמר במפד"ל. מה שנאמר במפד"ל היה לאחר שהיתה ההתכוונות מהצד השני.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון :

אני מוותר.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

אבקש לסדר.

שר החוץ א. אבן:

אני מסכים בהחלט כי אין להודיע למוסדות מפלגתיים על החלטות אופרטיביות שנתקבלו או נדונו בממשלה, אבל אני חייב להוסיף את דעתי הנמרצת, כי אין להודיע בטלוויזיה על החלטות אופרטיביות שלא נתקבלו בועדת השרים לענייני בטחון. והרי מה שהדהד בציבור הבינלאומי לא היה דבר שנאמר במפד"ל, אלא דבר שנאמר בטלוויזיה. או שאנחנו מקיימים את הדיון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

סליחה. היות וביקשתי את מימון לקרוא עוד הפעם את דברי, הבינתי שיש לך מה להגיד, אבל לא לייחס את זה לי. כשאמרתי לשר ורהפטיג מה שאמרתי, אמרתי על מה שהוא דיבר במפד"ל.

שר החוץ א. אבן:

אמרתי שאני מסכים למה שנאמר על הנושא הזה. אבל אני אומר שאין זו התקלה היחידה. ואם מקיימים דיון על המדיניות של הודעות על מה שנדון ועל מה שהוחלט בממשלה, אני רוצה להוסיף שאין זה הדבר היחיד, רק העניין של דיווחים במפלגות, אלא מה זכותו ומה חובתו של שר אחרי ישיבת ממשלה, מבחינת זכותו או העדר זכותו להודיע על מה שהוחלט או לא הוחלט באותה ישיבה, כי זהו עניין שהעסיק את העולם הרבה ימים, וזהו הדבר המעסיק הרבה מאוד את הציבור.

אני מוצג ללעג בחלק של העתונות מפני שאמרתי שאיני יודע או איני מוסמך להודיע על החלטות שנתקבלו בישיבה מסויימת. יש פזמונים ויש שירים, איזה מין שר הוא זה שאיננו יודע על החלטות שנתקבלו, או שהוא מעמיד פנים שאיננו יודע?

אם יש דיון על המדיניות הזאת מה מודיעים ומה מוסרים, אני מציע שהדיון לא יצטמצם לבעיה הזאת מה מודיעים במפלגות, אלא מה מודיעים בציבור, מי מודיע לציבור ואיך מודיעים בציבור. ואני חושב שבלי התוספת הזאת המציאות אינה שלמה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני רוצה להתייחס לעניין של התעלה והטילים. אני משער לי שבשלב זה, היינו מספר ימים לפני נסיעתה של ראש הממשלה לארצות הברית, על כל פנים ככה אני חושב, אין זה הזמן המתאים לבצע פעולה. כיוון שאני חושב שזה הזמן המתאים לבצע פעולה, הרי זה זמן עוד פחות מתאים לדון על פעולה. על פעולות צריך לדון זמן קצר ביותר ככל האפשר לפני שעושים פעולה או שמחליטים שלא לעשותה. אני חושב שהממשלה תיטיב לעשות אם תבקש מאת ראש הממשלה ושר הבטחון להביא הצעה לממשלה בנדון הטילים ועל המצב בתעלה, מיד אחרי שובה של ראש הממשלה מארצות הברית, או בהקדם אחרי שובה ובוזה להסיר את הנושא מהדיון היום.

שר הבטחון מ. דיין:

חשבתי שהרמטכ"ל יעשה זאת. הוא לא עשה זאת, אני אעשה זאת. אני מבטא בדיוק את דעתו, וזוהי גם דעתי. אין בינינו חילוקי דעות, אבל אם הוא ירצה להגדיר זאת אחרת, הרי הוא כאן.

ישנם שלושה מרכיבים לעניין הטילים. קודם כל מה שאמרתי על עניין זה קודם לכן. אם אמנם הם יתפרסו אקטיבית ויכניסו סוללות לכל המחפורות האלה, מצבנו בתעלה יהיה קשה מאוד בהחזקת התעלה בקו המים ממש. עד עכשיו לא שמעתי כל הערכה אחרת בעניין זה. בהזדמנויות שונות נמסרו הצהרות ברורות, שישראל עם זה לא תשלים, ועל יסוד זה נקבע "סטנדסטיל". לולא העמדה הזאת שאנחנו עם זה לא נשלים, מספיק היה העניין של הפסקת האש. בעניין הסטנד סטיל אמרה ישראל ליארינג ולאמריקאים: עם שינוי בזאת לא נשלים. אמרתי קודם שהנה מוקם

והולך מערך ואפשרות של מערך כזה.

לפעולה שלנו יש עוד שני מרכיבים. האחד הוא מידת הערנות של הסוללות הקיימות, שאילו הן לא היו בערנות, היה קל לטפל בהן. במידה שהן כן בערנות, קשה יותר לטפל בהן.

דבר שני שרמזתי עליו קודם: שעצם ההתכוננות המעשית שלהם לפעולה נגדנו צריכה להתבטא בהיערכות ארטילרית, ולא רק של הטילים. אמנם אפשר להקדים קודם את הטילים ואחרי כן להכניס את הארטילריה, אבל בסופו של דבר הדבר המאיים והמעיד על פתיחה במתקפה שלהם הוא בהכנסת הארטילריה. פתיחת ההתקפה שלהם על המוצבים שלנו תהיה בארטילריה. כאמור, אפשר קודם להכניס את הטילים, כי זוהי המטריה, ואחרי כן להכניס את הארטילריה. אבל בסופו של דבר את ההתקפה הזאת צריכה לעשות הארטילריה. לארטילריה צריכה להיות אינדיקציה על כך מוקדם או מאוחר. זהו הדבר שבפועל צריך לבטא את ההתקפה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כמה נחוץ להם בשביל לעשות זאת עם ארטילריה?

שר הבטחון מ. דיין:

נאמר שכל זה הוא עניין של לילה וגם הכנסת הטילים זהו עניין של לילה. אבל מתוך הנסיון אנחנו יכולים להרשות לעצמנו לומר, שעל-ידי האינדיקציות המודיעיניות והאחרות נרגיש זאת לפני כן, הן ביחס לטילים ובעיקר ביחס לארטילריה. יכול להיות שעד כדי כך הם יהיו זהירים, שלא נרגיש. אבל אני מרשה לעצמי לומר כי ההרגשה של המטה היא - אמרתי כי כל מה שאני אומר זה ללא חילוקי דעות בינינו, שעל יסוד המודיעין ועל יסוד הנסיון שיש לנו אתם במשך השנים האלה, משהו יגונב לאזנינו כאשר יתכוונו בפועל לפתוח בהתקפה.

זוהי הנקודה שחשבתי שהרמטכ"ל יאמר אותה. לא אמר, אמרתי אני. אבל אין לי הצעה עכשיו לפתוח בהתקפה נגד הטילים או נגד המחפורות שמכנים אותן, וזה בראש וראשונה בגלל הערנות הקיימת בסוללות החיות שם, וכל התקפה שלנו עלולה לעלות לנו ביוקר. כרגע אין הצעה כזאת. נוסף לכך, עד כמה שאני יודע, אין סימני אינדיקציות "שהשעה היא שתיים עשרה או שתיים עשרה פחות רבע", של הליכה לקראת התקפה, היינו של פריסת הארטילריה. הדבר שלו אנו צריכים להיות מוכנים עקרונית, אלא אם עד אז ישתנה משהו - שאם ייווצר מצב שנקרא לזה סמלית "שהשעה היא שתיים עשרה פחות חמש" ואנחנו רואים שהנה הם עומדים לתקוף אותנו, ואז יכול להיות שנהיה מוכנים או נהיה נאלצים לתקוף אותם גם תמורת אבידות כבדות יותר אצלנו או שיהיה מצב אלטרנטיבי שמשום מה הערנות שם תפוג ואנחנו יכולים לתקוף את הסוללות, גם כשאין הכנה של הכנסת ארטילריה ולתפוס אותן במצב רדום ואז ההתקפה הזאת לא תעלה לנו ביוקר ונצליח להשמיד מספר רב של סוללות חיות ולהמשיך לתקוף אחרי כן הלאה והלאה ולהחזיק תחת האש את המחפורות, כדי שלא יחזרו לשם. כרגע אין אף אחד משני המצבים האלה: לא ההכרח וההיאלצות לפעול, משום שכעבור מספר שעות יפתחו במתקפה ולא הנוחות לתקוף כשהם נמצאים במצב רדום. זה לא כל כך רע, אבל זה גם לא כל כך טוב ביחס לאפשרות של תקיפה מצדנו.

ראש הממשלה אמרה שאינה מוצגת כרגע הצעה לפעולה. אבל תמונת המפה, שקודם היתה עם הגב אלינו, אחרי כן עם הפנים כאשר סובבו אותה - ולמראה המפה כולם נאנחו, לא אנחת רווחה, אלא אנחת "אוי אוי מה הולך שם".

שר המשפטים י.ש. שפירא:

המפה היתה באמת יפה יותר כאשר היתה עם גבה

אלינו מאשר מולנו.

שר הבטחון מ. דיין :

והיה הסיכום של ראש הממשלה, שאמרה וציטטה ממה שאמרה בועדת החוץ והבטחון של הכנסת, שיכול להיות מצב שבו נראה את עצמנו נאלצים לפתוח באש או שתהיה הזדמנות שהסוללות רדומות, ונאמר כי זוהי שעה שאין להחמיצה או שאינן רדומות, אבל שכל כך ברור שהם הולכים לקראת התקפה ושאינן לדחות את ההתקפה שלנו. אם תגיע שעה כזאת, יצטרכו להביא את ההצעה הזאת לפורום המוסמך, לממשלה או לוועדת השרים לענייני בטחון לדון בדבר. הדבר הזה איננו עומד כך כרגע. אני מקווה שהמצב הזה לא ייווצר בהעדרה של ראש הממשלה מהארץ, ולא רק בהעדרה, אלא בשעה שהיא תימצא בארצות הברית ובשיחות עם ניכסון. אבל אי אפשר לומר שיש התחייבות כזאת מצד המצרים או הרוסים, ואז יכול להיות שהמצב בתעלה יהיה כזה שיווצר מצב כזה, ואז כמובן נצטרך לשקול גם את העובדה שראש הממשלה נמצאת באותה שעה בארצות הברית בשיחות עם ניכסון, ולהחליט. זה בעצם מה שרציתי לומר, כפי שהדברים עומדים לפנינו עכשיו.

ולבסוף שתי הערות ברוח טובה ואולי ברוח מבודחת - יתכן שלא כולם שותפים לי - על שני דברים בפרשה שדובר עליה קודם לכן. יכול להיות שהשתמשתי בביטוי לא מוצלח כשאמרתי שאני זהה עם החלטה שנתקבלה פה אחד בנושא האופרטיבי. ואז בכלל דנו בממשלה ביחס לשיחות יארינג, אם ללכת אליהן או לא ללכת. יכול להיות שהמדובר היה בחלק האופרטיבי, בחלק המעשי של ההחלטה ולא בחלק המבצעי. יכול להיות שזהו מה שעורר את כל העולם. אבל כאשר ביום ראשון אחרי כן הוחלט מה שהוחלט בעניין יארינג, אז לא היה לשום איש ספק על מה מדובר.

יכול להיות שלא הייתי צריך לומר את זאת, שלא הייתי צריך להשתמש במושג "אופרטיבי". אבל לאיש לא היה ספק שדובר על אותה ההחלטה שנתקבלה ביום ראשון, היינו בעניין שיחות יארינג. האם יש ספק בכך? אם יש ספק, מה אני יכול לעשות?

וגם זאת שמעתי וקראתי שציטטו כי ביקשתי סמכות מיוחדת. חברי השרים, אף פעם לא ביקשתי לי סמכות מיוחדת. לעתים קרובות, כאשר מחליטים על פעולה, אומרים: את העיתוי יקבעו ראש הממשלה ושר הבטחון. בשעתו, כאשר הצעתי מה שהצעתי בעניין זה, אמרתי: אני מציע לעשות זאת באחד הימים הקרובים, לא כעבור איזה שבועות. אני מציע שהממשלה תחליט החלטה חיובית בעניין זה. אשר לעיתוי, תפקיד את הדבר הזה, כמו שעשתה עשרות פעמים אחרות, בידי ראש הממשלה ושר הבטחון. בהצעה לא היו תומכים. זה טוב או רע, אבל עובדה היא שבהצעה לא היו תומכים, ולא עלה בדעתי ולא ביקשתי לי סמכות מיוחדת. כל הרוצה לעיין בפרוטוקולים, יעיין ויראה שלא ביקשתי שימסרו "דבר קטן כזה", כשישנה הפסקת האש ושנפתח במתקפה שם, שזה יימסר בצורה אכסקלוסיבית לי. ראש הממשלה אמרה שאין היא רוצה שמיד יחליטו על זה, אבל אם יחליטו על כך - תחליט על כך הממשלה. אני אמרתי בהצעתי שאיני מתכוון כי היא תיעשה לעתיד לבוא, אלא תוך ימים ספורים ושהממשלה תקבל החלטה אם כן לעשות זאת, או לא. אבל לא ביקשתי סמכויות כאלה לי.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

מספר הערות קצרות.

אנחנו עומדים בפני נסיעתה של ראש הממשלה, שמבחינת העיתוי, מבחינת המציאות הפוליטית שבהם מתקיימת השליחות הזאת, נראה לי שזוהי שליחות ממדרגה ראשונה. ואני חושב שאולי בעקבות הנסיעה הזאת יתברר לנו אם אפשר;;;;;;;לממש את הסיכוי שיש במהלך המדיני, איזון הצד הצבאי בתעלה, או שלא יתממש ותיווצר התפתחות חדשה שלדעתי תהיה חמורה יותר. לכן אני שמח שלמעשה בשלב זה, עם צאתה של ראש הממשלה לארצות הברית, אין למעשה הצעה על פעולה צבאית לביצוע, מה עוד ששר הבטחון אמר שאין אינדיקציות צבאיות שהמצרים מכינים התקפה בתעלה. סביר להניח שגם אצלם ישנה מציאות מדינית סבירה שאינה עלולה להביא אותם לתקוף אותנו ראשונה. כשראש הממשלה תחזור מנסיעתה, הרי נדון על כך לאור ההתפתחויות שתהיינה. עכשיו אין החלטה לעשות או לא לעשות. צריך לעקוב בערנות אחרי המצב ולהחליט כאשר תהיה לפנינו הצעה קונקרטית בעניין זה.

היו בשבוע שחלף שתי פגישות של מוסדות מפלגתיים:
של הנהלת המפד"ל ושל הועדה המדינית של מפ"ם. אני מבין את מצבו של שר הדתות, כי
אנחנו עומדים בערך באותו המצב לפני המוסדות המפלגתיים שלנו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כדאי היה שחברי מפלגת העבודה יידעו איך הצביעו
החברים גלילי ואלון ולא יצטרכו להיוודע על כך מתוך רפורט של הועדה המדינית של
מפ"ם.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

זה היה ב"הארץ" שלושה ימים לפני כן.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אבל זה לא היה מפי שרים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

יש שני שרים הלא יוצלחים הגדולים ביותר בענייני
הדלפות. אבל יש לראות את המציאות של השיחות במוסדות מפלגתיים בהקשר למה שקרה.
ואת זאת אני רוצה להדגיש. אי אפשר לדבר על מה שקרה בועדה המדינית של מפ"ם שלא
בהקשר למה שקרה, אם כי לא קרה שם שום דבר נורא, לא הדלפנו שום דבר.

שר השיכון ז. שרף:

מדוע הפסידו הרפובליקאים את המלחמה נגד פרנקו? אצל פרנקו החליטו ועשו, אצל הרפובליקאים הביאו את הדברים בפני המוסדות המפלגתיים ואחרי כן החליטו, ובסופו של דבר פרנקו ידע את הכל. יש על כך בספרות על המלחמה בספרד.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אי אפשר לנתק את הנושא הזה ממה שקרה. אולי צריך לחזור שוב לנושא של ההדלפות ואיך הדברים נראים בעתונות. המציאות שהיתה בארץ הזאת לפני שבועיים היתה שערוריה שלא היתה כמוה. מדברים על מצב רדום של המצרים. עוררנו אותם. איזה כדורי התעוררות נתנו להם, כאשר כל הארץ מדברת על פעולה אופרטיבית שמישהו תומך בה ומישהו מדבר נגדה. היה העניין שבטלוויזיה פרשו לא נכון את ההודעה של שר הבטחון על "החלטה אופרטיבית", שהתכוונה לשיחות יארינג. שבועיים לא ידעו שזוהי הכוונה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

גם ביחס לשיחות יארינג לא היתה החלטה אופרטיבית

באותה ישיבה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אי אפשר לנתק את שני הדברים. היה מצב של שערוריה, וזה במצב של מלחמה שבו המדינה נמצאת, שהעתונות והטלוויזיה דיברו על פעולה שעומדים לבצע. קיבלנו ידיעה שהמצרים והרוסים נמצאים במצב של כוננות. מי שקורא פה בעתונות, יודע שעכשיו זה כאין וכאפס לעומת מה שקרה שבועיים לפני כן. נהיה כולנו אחראים למה שמדברים, ואז המציאות תהיה אחרת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יש לי הצעה שניה לסדר. אני מציע שראש הממשלה, לאחר שתשוב מארצות הברית, תביא הצעה לממשלה לדיון ולהחלטה על גבולות הודעות של שרים. איני מדבר על הדלפות. הדלפות אסורות. אני מדבר על דבר המותר של הודעות שרים לציבור ולמפלגות. אני מרשה לעצמי לומר שמותר לי לרצות שהציבור יידע את דעותי לאחר שאני יושב ארבע שנים וחצי בממשלה, כמו שהוא יודע את דעותיו של חבר היושב שבוע בממשלה. אני מתכוון לחבר חזני. אנחנו כבר יודעים מה עמדתו של חזני, הציבור יודע. הוא אינו יודע מה עמדתי ומה עמדתו של חיים גבתי ומה עמדתו של זאב שרף, פשוט מפני שאיננו מדברים, ולא מפני שאנחנו כבדי פה. זה קצת לפי המודה הישנה. אבל תהיה הצעה בעניין זה ותהיה החלטה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני רוצה להציע הצעה לסדר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מציעה שלא ניכנס עכשיו לדיון מה יוצע לממשלה כאשר "תבוא הגאולה", כאשר אני אשוב מארצות הברית. אני מציעה שנעמיד פה נקודה. מה שחברים יציעו, כאשר ירצו להציע, נדון בהצעותיהם בשעתם.

שר הבטחון מ. דיין:

בעקבות הנעשה עם חטופי המטוסים בירדן ומתוך התייעצות עם ראש הממשלה עשינו אתמול מספר דברים. העברנו מספר ערכים - אחד בפועל ושלושה ברמז לצד השני, כדי שתהיה שם הכרה שישראל אינה רק אובייקט לנתינה, אלא שהיא יכולה להיות גם גורם ללחץ, וכאשר דורשים מאתנו שנשחרר אסירים, צריך להתחשב בזאת שיש לנו עוד יכולת לא רק לשחרר, אלא גם לאסור.

העלינו ארבעה נושאים, רק אחד מהם עשינו בפועל וגם הוא במצב של איום ולא של ביצוע. ואלה הם הנושאים:

- (א) גזירת גזר דין מוות
- (ב) מאסרים
- (ג) גירושים
- (ד) הפקעות רכוש.

בעניין גזירת גזרי דין מוות, שלחנו לשם שליח. חמישה ממשפחתו של ג'ורג' חבש נמצאים בארץ: גיסו, אחותו, בן דודו ועוד. המשפחה מעורה ופעילה בחיים החברתיים כאן. הגיס קיבל על עצמו ברצון את השליחות לנסוע אל אחותו של ג'ורג' חבש ודרכה למסור שם מה עלול לקרות לערבים בארץ, אם הם ימשיכו לנהוג שם כפי שהם נוהגים וכן הלאה. השדר הראשון בעל פה היה מין רכילות, שנודע להם כי יש מחשבות בממשל הצבאי לתבוע גזר דין מוות על חברי "החזית העממית". אם שם יוציאו להורג אנשים שלנו, יוציאו פה גזרי דין מוות. ויש אצלנו היום 80 אסורים שלא הובאו עדיין למשפט, וביניהם 20 מקרים שלפי הדין יכולים לגזור עליהם גזר דין מוות, וזה רק כלפי חברים מ"החזית העממית", והוא יילך ויגיד זאת לאחותו. במשך שלוש השנים שעברו לא תלו הישראלים אף אחד. בדרך כלל גם לא אסרו אנשים על לא עוול בכפם, רק מפני שהם אוהדי "החזית העממית". הם גירשו רק בודדים. אבל אם יתחיל גל חדש שם, ישראל מתכוונת לעשות מעשים. בחוגי הממשל יש כוונות לנקוט באמצעים נגד חברי "החזית העממית", ולא נגד ארגונים אחרים, כי "החזית העממית" נוהגת באופן שונה מכל ארגוני הטרור האחרים.

הדבר הראשון הוא ביחס לאפשרות של גזר דין מוות. גם ניתן ביטוי לכך בחוגי בית המשפט בעזה. החלק העיקרי של "החזית העממית" פועל בעזה. דאגו לכך שהערבים יידעו גם פה וגם שם שמכינים בית דין של שני שופטים שיוכל לגזור גזר דין מוות. מנסים ליצור אווירה כזאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יידעו שמתכווננים.

שר הבטחון מ. דיין:

אם שם יוציאו להורג, פתוחה פה האפשרות להוציא

גזר דין מוות.

דבר שני בוצע: נאסרו פה כ-460 איש, מאוהדי החזית העממית, ביניהם גם נשים וגם אבות. איש "החזית העממית" שנתפס פה ומשפחתו כאן, נעצרו אנשי המשפחה לחקירה, מה הם יודעים ומה אינם יודעים. אלה הם מהפריפריה: עורכי דין שהגנו עליהם עוצרים אותם לחקירה, לא אנשים שסתם תפסו אותם ברחוב אלא כולם אנשים שהם משתייכים לצד הרעיוני של "החזית", אבל לא כאלה שהם נאשמים בפעולות ממש, אלא מאנשי הפריפריה. לעתים קרובות נתפס בחור בפעולת חבלה והוא יושב בבית הסוהר, והנה את אחיו או את אביו עצרו לחקירה ורוצים לדעת מה אמר להם.

שר הסעד מ. חזני:

יש ביניהם גם מערביי ישראל?

שר הבטחון מ. דיין:

לא. נדמה לי כי הרוב הם מהרצועה, אבל יש גם בגדה. משפחתו של ג'ורג' חבש, גיסו ואחרים מבני המשפחה יושבים ברמאללה. עד כמה שאני יודע, אין לנו שום דבר נגד הגיס. הוא הלך על מנת לחזור.

במקביל לזה נשלחה קבוצה של שישה אנשים נוסף לשליח הראשון, שהיא ספק גורשה וספק נשלחו כשליחים. אמרו להם: אם העניין יסתדר, ואתם תרצו לחזור, אתם חוזרים ונקבל אתכם. אם העניין לא יסתדר, אז אתם הסנוניות הראשונות. אלה הם באמת המנהיגים האידיאולוגיים שנוהרים מאוד שלא להיתפס בקלקלתם, אבל אנחנו יודעים בדרכים אחרות שהם המנהיגים הרוחניים - לא כל המנהיגים הרוחניים - של "החזית", קבוצה של נכבדים ביותר, רופא ועורך דין ואחרים. בגדה נאסרו 375 איש וברצועה 98, בסך הכל 463 עצורים לחקירה, ואת ה-6 העבירו אתמול בגבול לבנון לירדן, כי בשבת הגשר סגור, ושליח ששלחנו יומיים לפני כן לעמאן נסע לשם וחזר משם, ואמר שאי אפשר למצוא בעמאן אף אחד, שאין עם מי לדבר. הוא הלך ברצון לשם. אבל אמר: משרדים שהכרתי אותם קודם לכן, אי אפשר לגשת אליהם. העברנו אותם דרך הגבול בלבנון, דבר שמבחינה טכנית הוא פשוט. להם אמרו את כל הסיפור: ישראל נהגה עם ארגוני הטרור כפי שנהגה ותמשיך ככה, אבל עם הארגון הזה, ורק עם הארגון הזה, שאפילו הארגונים האחרים הוציאו אותו מכללם, ישראל עומדת לנהוג כפי שהוא נוהג. ישראל תנקוט עכשיו נגד המשתייכים לארגון זה בצעדים תקיפים, תשקול את העניין של הוצאת גזרי דין מוות, תעצור קבוצה הרבה יותר גדולה של כל האוהדים, כדי שאנשים כאן יידעו שמי שנותן את ידו ל"חזית" הזאת, עלול הדבר לעלות לו ביוקר. היא לא תהסס מלגרש מישראל, מרצועת עזה ומהגדה קבוצות גדולות של אנשים אל מעבר לגבול, לירדן וכו', והאנשים האלה בדיעבד יאבד להם גם רכושם. כל זה הוא בתורת איום - והיה אם... ונאמר להם: לכו ודברו על ליבם של האנשים שם, שמספיק לנו לנהוג עם אנשי "החזית" כפי שנהגנו עד עכשיו. הם חיים בתוכנו שלוש שנים וכך נהגנו אתם. אולם לא נמשיך לנהוג ככה להבא כלפי חברי "החזית". צעד כזה כפי שאתם נוקטים בו שם, עלול להביא את ישראל לנקוט בצעדים חריפים נגד אלה המשתייכים ל"חזית".

בפועל מה שעשינו, הוא שיגור ששת האנשים שיצאו לשם כשליחים עם הבטחה שיוכלו לחזור, אם תהיה להם איזו בשורה או אם מטפלים בעניין זה, ומעצרים של 463 האנשים לחקירה צריך להיות איום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לצערי, אם לא חל שינוי מאתמול או מיום שישי, הרי שר הבטחון אמר לנו ביום חמישי בשורה שמשחררים את אנשי "שקם" שנחטפו ליד התעלה - מתברר שהמצרים התחרטו על כך.

שר הבטחון מ. דיין:

התברר שאיש הצלב האדום אמר לנו את זאת.

אחרי כן אמר שלא קיבל את האישור הסופי. המצרי שדיבר אתו אמר לו שצריכים לקבל אישור מהממשלה המצרית. היתה זו הסכמתו של המצרי, שדיבר עם איש הצלב האדום בלי אישור של הממשלה המצרית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מקווה שלא הודיעו על כך למשפחה.

שר הבטחון מ. דיין:

לא, לא.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אני חושב שהצעד שעשינו הוא צעד דראסטי והיה מחוייב המציאות. אבל אני מציע לעשות בהקדם האפשרי שני ריכוכים: הריכוך האחד הוא לגבי הורים, כלומר אב ואם, והדבר השני הוא לגבי עורכי הדין שהופיעו בשבילם במשפטים. זהו ציבור קולני מאוד וזהו נושא שממנו אתה לא תינקה. בכל ועידה ובכל קונגרס יאמרו: איך זה אוסרים עורכי דין המגינים על מישהו? זה לא יועיל, זה לחץ

קטן וזה יהיה בומרנג נגדנו, זה יהווה גם לחץ עלינו. אני מציע איפוא לשחרר בהקדם האפשרי את שתי הקטגוריות האלה. כשעוצרים אח במקום אחד, אין זה עושה רושם גדול, אבל כשעוצרים את אביו של משהו מפני שהמשהו הוא פדאיון או משהו אחר, הרי אין זה טוב מבחינת יחסי ציבור שלנו, מבחינת התדמית שלנו. אבל מחוץ לזה אני חושב שעשינו דבר נכון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה רק בלילה הקודם.

שר הבטחון מ. דיין:

לקחו אותם לחקירה, מה הם יודעים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הצעתי לשחרר בהקדם האפשרי את שני הסוגים האלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הלוואי ושם זה יסתדר, וכולם ישוחררו.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

גם אני חושב שבמציאות שנוצרה היו הצעדים האלה מחוייבי המציאות. אבל הייתי מעלה עוד שאלה: האם העמדה כזו של השאלה תתפרסם ותגיע לידיעת הציבור? האם זה לא יכול ליצור רושם שבתי המשפט שלנו מבצעים פסקי דין מוות ומזמינים כאלה אצלם? האם לא טוב לומר, שאם לא יוצאו פסקי דין מוות, לא תהיה חנינה כמו שהיתה במקרה קודם?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זהו מה שאמרתי. האדמיניסטרציה מנעה מבתי המשפט הצבאיים להוציא פסקי דין מוות. עשינו זאת בכמה דרכים. הפרוקורטורים אמרו שאינם מציעים פסקי דין מוות. כאשר פעם-פעמיים לא הצליחו בזאת, הוצאה תקנה שרק בית דין, שלפחות שניים משופטיו הם משפטים, יכול להוציא פסק דין מוות. האדמיניסטרציה הרכיבה לכתחילה את בתי המשפט ככה שבכל בית משפט יהיה רק משפטן אחד, כדי שלא יוכלו להוציא פסקי דין מוות. אבל קרה מקרה שבו ההתחכמות הזאת לא הועילה. לקחו כשופט מישור שהוא תותחן, התברר שהוא משפטן. היו שני מקרים שם החליטו ברוב קולות להוציא פסק דין מוות. בשעה 12 הוצא פסק דין מוות, וכבר בשעה 3 המושל הצבאי תת אלוף ורדי החליט לפי סמכותו להקטין את העונש ולהחליף את גזר דין המוות במאסר עולם. האדמיניסטרציה יצאה מגדרה כדי למנוע מבתי המשפט מלהוציא פסקי דין מוות. כפי שאני מבין מדברי שר הבטחון ולפי האינפורמציה שקיבלנו קודם לכן, הודענו שלא נטרח בכיוון זה. JUSTICE SHOULD TAKE ITS COURSE.

938. חטופי המטוסים בירדןשר החוץ א. אבן:

אתייחס בקצרה לארבעה נושאים:

א. המצב הנוכחי לגבי החטופים; ב. שיחה שהיתה בין תקוע ויארינג המתארת את המציאות כפי שהיא עכשיו; ג. שיחות בין ארה"ב וברה"מ על הטילים; ד. לרגל השאילתה של שר המשטרה יש לי חומר על מצבים מסויימים ופעולות מסויימות בקשר ליהודי ערב.

א. אשר לסוגיית החטופים, במקום לעבור את הגלגולים השונים, אתאר את המצב כפי שהוא עכשיו. ההצעה שנתגבשה על-ידי החבלנים אשר הועברה דרך הצלב האדום, ושאנחנו קיבלנו את הטכסט הזה על-ידי פרימון ממנהל הצלב האדום שנסע לרבת עמון מתוך הרגשה שפעולותיו של רושה אינן מספקות, וזוהי ההצעה האחרונה שדנו בה, בברן, בבון, בלונדון ובוושינגטון היא כדלקמן:

AT REQUEST OF INTERNATIONAL COMMITTEE IN AMMAN, PASSED THROUGH HIS MAJESTY EMBASSY, WE ARE SENDING YOU THE FOLLOWING ACCOUNT OF FEDAYEEN TERMS GIVEN BY FREIMOND AT A MEETING THIS AFTERNOON.

THE FEDAYEEN TERMS ARE:

A) NON ISRAELI AND NON AMERICAN PASSENGERS.

ALL WILL BE RELEASED UNCONDITIONALLY EXCEPT 6 SWISS CITIZENS, 6 GERMANS AND 6 BRITISH WHO WOULD BE KEPT AS HOSTAGES PENDING THE ARRIVAL IN AMMAN (אלה הם השלושה בקלוטן שבשווייץ, השלושה שבגרמניה והאשה בלונדון). OF THE 7 FEDAYEEN PRISONERS IF THE PALESTINIAN PRISONERS SHOULD BE RELEASED TO AMMAN IMMEDIATELY, NO HOSTAGES WOULD BE KEPT.

B) ISRAELI CITIZENS WITH MILITARY STATUS WILL BE DETAINED PENDING AN EXCHANGE WITH PALESTINIAN PRISONERS IN ISRAEL.

OF THOSE C) ALL AMERICAN PASSENGERS WILL BE FREED UNCONDITIONALLY WITH THE EXEPTION CONSIDERD TO BE DUAL U.S.-ISRAEL NATIONALS WHO HAVE MILITARY STATUS IN ISRAEL. THE LETTER WILL BE DETAINED IN THE SAME WAY AS THE ISRAELIS WITH THE MILITARY STATUS.

FREIMOND SAID THAT HE HAD BEEN GIVEN A FIGURE OF 30 TO COVER ALL ISRAELIS AND DUAL NATIONALS WITH MILITARY STATUS AND HAD BEEN PROMISED A LIST LATER TONIGHT.

THE BRITISH SCHOOL CHILDREN ARE FREE TO LEAVE IMMEDIATELY AND UNCONDITIONALLY.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנשי תרבות בכל אופן!

שר השיכון ז. שרף:

האם יש להם ישראלים שהם בעלי נתינות אמריקאית?

שר החוץ א. אבן:

ישנה אישה אמריקאית, היא כנראה אינה בין הנעצרות, אם כי אין לנו תמונה ברורה. לפי הרשימה שיש לנו, היחידה שהיא ישראלית היא הגברת גורן ושני ילדיה. בכל אופן, הרשימה שיש לנו כיום אומרת: (א) משפחת רפול-הררי, 10 נפשות (2 רבנים, היתר נשים וילדים). משטרת הגבול טוענת שהם אינם אמריקאים, אך קיים חשש שיש להם אזרחות כפולה. (ב) גב' גורן ושני ילדים - בעלת אזרחות ישראלית בלי שום תוספת. (ג) גברת קאהן ושני ילדים - בעלי אזרחות כפולה. (ד) גברת גרוסמן, כנראה בעלת אזרחות כפולה, ושני ילדים - להם נתינות אמריקאית, כי הם נולדו שם. (ה) הילדה ר. בדר, בעלת נתינות כפולה. (ו) הזוג ספונגין - בעלי נתינות כפולה.

משפחת רפול-הררי - תושבי ארצות הברית זה שבע שנים, הגברת גורן וילדיה תושבי ארצות הברית זה 9 חודשים, אם כי אין להם נתינות אמריקאית פרט לנתינות ישראלית. הגב' קאהן וילדיה תושבי ארצות הברית מזה עשר שנים.

על כל פנים, זוהי ההצעה מבלי שישנה רשימה ברורה. יש רושם לבריטים שהחבלנים הכניסו לרשימה זו של ה"ישראלים" כל מיני אנשים, כמו נשנלס וגם דיפלומט אמריקאי בשם הולנסוול ועוד אמריקאי בשם פוד. הם קובעים מיהו יהודי ומיהו ישראלי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש פה איזה דבר. אזרח ישראלי שיש לו גם אזרחות אמריקאית, כשהוא בא לארץ, אם הוא בגיל מילואים, לוקחים אותו למילואים?

שר המשטרה ש. הלל:

כשיר למילואים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה אומרים יורדים? כשהם באים לארץ והם לא ויתרו על הנתינות הזרה, לוקחים אותם בכל זאת גם לצבא, לשירות הסדיר וגם למילואים. אני מתארת לי שעל זה אומרים החבלנים "בעלי נתינות כפולה, אבל עם MILITARY STATUS". יכול להיות שעל-פי החוקים שלנו יש להם פה על מה להתבסס.

שר החוץ א. אבן:

בהמשך הדיווחים אומרים האמריקאים שכל מי שהוא בעל נתינות אמריקאית, בין אם יש לו עוד נתינות או לא, יתייחסו אליו כאל אמריקאי. הם אינם מבחינים בין ישראלי שהוא גם אמריקאי ובין אמריקאי אחר.

ההצעה הזאת נידונה בועדה המתקיימת בברן, של נציגי המדינות. השתתף בה גם שגרירנו לבכי. התגובות היו חלשות מאוד. הבריטי היה עצבני ביותר. אגב, הם הקיפו את השגרירות הבריטית ברמת עמון כאשר שמעו הודעות מלונדון כאילו בשום פנים לא ישחררו שם את הגב' חאלד. הם עשו מעשי הפחדה, וכנראה מוצלחים, כי רוב היוזמות באו במשך הלילה מלונדון. הייתי במגע טלפוני עם השגריר הבריטי עד 3 בבוקר, והוא מסר דברים בשם סיר אלק דגלס יום. אצלם נקודת העצבנות הגדולה ביותר.

שר השיכון ז. שרף:

מי הקיף?

שר החוץ א. אבן:

המחבלים, היה MOB צורח.

היה מצב מאוד עדין אם יפרצו את השגרירות. השגריר ומשפחתו היו בפנים. השגריר לבכי מדווח: נדונו שתי אפשרויות: הצלב האדום הסתלק מהעניין לאחר שהחבלנים מעלים הצעות, שאת רובן גם הצלב האדום איננו מקבל, הצעות שאינן פותרות את הבעיה. פרימון איים - הוא חושב שזה איום - שהצלב האדום בכלל ימשוך את ידו מכל העניין. אז דובר על האפשרויות מי יטפל בדבר. אולי יעשה זאת השגריר ההלוציאני לשעבר בשם ריגר. האמריקאי הודיע כי הוראותיו שלא להעלות על הדעת הסתלקות הצלב האדום. הבריטי מסר שהשר שלו יפנה לנשיא הצלב האדום באותה רוח. עמדת הארבע ברורה בתכלית. רוצים להמשיך במשא ומתן גלובלי. אולם, דורשים שישראל תודיע להם בסוד על נכונותה לתרום לעיסקת שחרור בני הערובה העתידה.

הבריטי הקריא הוראות שר החוץ שלו ברוח זו. ניסוחים תקיפים. שר החוץ ההלווציאני תמך למעשה בגישה הבריטית, תוך דיבורים על טובת ישראל בעיני דעת הקהל בעולם. הגרמני היה מעורפל יותר. אחרי כן תשמעו על שיחה של השר שיל עם שגרירנו בגרמניה. האמריקאי אמר שיש לעמוד באופן החלטי על קיום החזית המשותפת. אבל גם הוא ניסה לשכנע שוודאי בסופו של חשבון ישראל תבין את הערך לתרום יותר מאשר את שני האלג'יראים. לבבי דיבר הרבה פעמים, בסך הכל כמחצית הזמן בסעיף הזה. הוא אומר: "לא זכיתי לתווזה מצד הארבע. נאמר רק שרגע האמת טרם הגיע".

ביקשנו את שגרירנו לבוא בקשר, אפילו בשעות מאוחרות, עם שרי החוץ בבון, בלונדון ובברן, שהרי הועדה הזאת מורכבת ממיופי כוח, לאו דווקא בעלי עצבים חזקים, שהם קצת מנותקים, בכלל אנשים שאינם רגילים לטפל בבעיות בינלאומיות מרכזיות. השגריר הבריטי טילפן באחת בלילה למנכ"ל וקרא לפניו את ההצעה הזאת, תוך לימוד סנגוריה על ההצעה, אפילו בתוספת כמה איומים. כלומר, אם לא תשתפו פעולה, הרי נפרוש מהעקרון של NON DISCRIMINATION; ISRAEL WILL HAVE TO MAKE A CONTRIBUTION TO ISRAEL WILL HAVE TO MAKE A CONTRIBUTION ARE NON ACCEPTABLE. המנכ"ל אמר: המלים הללו, הוא חושב שהדבר לגמרי OUT OF QUESTION וכו'. אבל הייתי בדרך מתל-אביב. נתנו להבין שאין שום אפשרות שדבר כזה יבוא בחשבון. בארנס דיבר אתי בשתיים וחצי בבוקר. והוא אמר שסיר אלק מתוח מאוד לדעת מה עמדתנו. אמרתי: אביא את הדבר לידיעת הממשלה WITH MY PASSIONATE RECOMMENDATION FOR ITS REJECTION, אבל אינני חושב שזה אפילו נחוץ; יש פה כל הכללים של אפליה, גם אפליה גזעית וגם אפליה אחרות. הדבר הזה איננו "ממריא". הוספתי, שאם בכל זאת הגיעו אחרי התחזקות העצבים לארבעים, למה לא נחזק את עצבינו שיירדו גם מזה. הוא אמר שיתקשר אתי בבוקר לפני ישיבת הממשלה.

בינתיים נתקיימה שיחה בלונדון בין שגרירנו לבין סיר אלק. אבל השיחה היתה לפני השיחה עם בארנס. שגרירנו הסביר את החלטת הממשלה. סיר אלק אמר שעמדת בריטניה, אמריקה והצלב האדום היא שכל שחרור חייב להיות כולל וללא הפליה. אולם, הוא הביע דעה שהוא איננו חושב שיושג שחרור כולל מבלי שמטעם

ישראל תהיה איזו תרומה לחבילה. הוא ביקש לדעת שאלה היפותטיות: אם יתברר שכל העניין תלוי בתרומה מסוימת מצד ישראל, מה תהיה התגובה הישראלית? קומי אמר שהוא יכול למסור רק על ההחלטה שהממשלה קיבלה באותו יום. לאחר שהתקשר אתנו, התקשר קומי עם סיר אלק שוב ואמר שבינתיים הוא התקשר עם ירושלים, והתשובה היא שממשלת ישראל לא תהיה מוכנה לשקול שחרור מחבלים נוספים. די שאלה שהם משחררים, הם משחררים על מנת שירצחו יהודים ולא אחרים. אבסורד הוא לומר שזו תרומה של מישור אחר; זוהי תרומה של ישראל, כי שחרורם של אלה יגרום לסיכון נפשות בישראל. יש להביא בחשבון ששחרור השבעה כבר יהווה מחיר כבד על חשבוננו, כי מדובר באנשים שהיו מעורבים בהתקפות על מטוסים ישראליים ומעשי רצח נגד אזרחינו ושללא ספק ימשיכו לפעול נגדנו אחרי שחרורם. הוא רשם והבטיח למסור את ההבהרה לסיר אלק.

הבוקר לפני שבאתי טילפן בארנס, ניסה קצת לרכך את ההזדהות הבריטית עם ההצעה הזו. הוא אמר שקרא לרפאל את ההוראות שיצאו מלונדון למיזם הכוח שלהם בשווייץ, ואמר כל מיני ביטויים כגון: ISRAEL WILL HAVE TO MAKE A CONTRIBUTION - הם הניסוח שהפדאיון מסרו לצלב האדום, אבל סיר אלק רוצה שאני אבין שעיקר העיקרים הוא THAT WE MUST NOT FALL APART, שכולם צריכים להיות מאוחדים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קודם כל HE SHOULD NOT FALL APART.

שר החוץ א. אבן:

אמרנו שאנחנו תרמנו לאי היפרדות, סיר אלק אמר: האם לא הגיעה לאזני הציבור כי החבלנים יוצרים רושם שהרשימה שיבקשו מאתנו תהיה מורכבת מנשים העצורות אצלנו ומכל מיני אנשים לוחמים כאלה שהם יצאו מגדר של לחימה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

האם רמז על המספר?

שר החוץ א. אבן:

אינני יודע לא על מספר ולא על סוגים, אנחנו איננו מבקשים פרטים כאלה, איננו רוצים לשמוע על עקרון כזה. אינני מזמין רשימות כאלה.

שר המשטרה ש. הלל:

ממי האינפורמציה בעניין הנשים והילדים?

שר החוץ א. אבן:

זו אחת השמועות המתהלכות בברן. האנגלים אמרו שזוהי כנראה השקפתם, אבל איש איננו אומר שמישהו ראה רשימה שהחבלנים דרשו. מטעמים מובנים ביותר אין שגרירינו מזמינים רשימות כאלה.

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

ממה שהגיע אלינו, השמועה היא שהחבלנים ידרשו מאתנו נשים עצורות חולות ורשימה נבחרת של אנשי החזית הלאומית.

המנכ"ל ג. רפאל:

קיבלנו הודעה רשמית שהם בסיבוב ראשון פרטו את הקטגוריות כדלקמן: כל הנשים העצורות בבתי הסוהר; בתור השני כל האנשים העצורים בגלל השתייכות לארגוני חבלה, שהם במצב של תשישה ואינם יכולים לעמוד בתנאי המעצר, כל אלה מבלי להגדיר על כמה מדובר, ודבר שלישי, SPECIAL CASES. קודם הבינונו שמדובר על PASSIONATE CASES, אחרי כן הבינונו שמדובר על A FEW SPECIAL CASES.

שר החוץ א. אבן:

אולי בגלל הייחוס שלהם בהנהגה.

מר ג. רפאל:

את ההצעה הזאת לא פירטו לא במספרים, לא בהיקף. את ההצעה הזאת דחינו כבר לפני יומיים.

שר החוץ א. אבן:

לסיר אלק נמסר על התגובה הזאת. אמרתי: אני בטוח שהממשלה תאמר מה שאמרתי, שזה אינו בא בחשבון בכלל. סיר אלק אמר: אולי יש כאן הזדמנות TO CUT LOSES. אמרתי: אם נזכור את התביעות שלהם, הרי אנחנו רואים אותם במצב של נסיגה, למה לא נחזק עוד יותר את עמדתנו? מדוע TO CUT IT OFF? זה אותו החיפזון שגילו השוויצים והגרמנים כאשר רצו אז להשלים עם כל מיני הפרדות. אמרתי שזה עניין של עצבים כיצד מגיבים על התגובות של WILD ANIMALS אלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

גם את לילה אי אפשר לשחרר בלי הסכמתנו.

שר החוץ א. אבן:

סיר אלק אמר: נמשיך להחזיק את הבחורה אצלנו. לבסוף אמר שברן הוא המקום ששם מתאמים את הפעולה והחמישה יתכנסו היום שוב. אין ספק שנציגנו יאמר את דברו ברוח הדברים שאמרתי. נציג בריטניה הציע רק את ההצעה האחרונה, אבל הוא עשה מאמץ פחות חזק ללחוץ עלינו לקבל את היוזמה הבריטית.

היתה שיחה בברן כאשר הממשלה ההלווציאנית נגדרת

מאוד אחרי הבריטים.

היתה שיחה בברן של שגרירנו עם שר החוץ שיל. שגרירנו פתח ואמר: אסור לכם להעלות על הדעת שישראל תשחרר טרוריסטים, בין אם הם גברים ובין אם הם נשים. מספיק שאין אנחנו מתקוממים באופן פעיל נגד עצם הרעיון של שחרור שבעה אנשים שרצחו יהודי על אדמת גרמניה וכו'. ואף זאת בתנאי מפורש שכל החטופים ישוחררו מיד ללא יוצא מהכלל. אין כלל לשער איזה מצב ייווצר אם ישראלים או יהודים בכלל יהיו היחידים שישארו בידי הערבים אם משהו יתן יד לכך על-ידי טיפול לא נכון ומבוהל מבלי להביא בחשבון את כל השיקולים הקשורים בעניין. שיל אמר שההחלטה היחידה שהתקבלה עד כה בממשלה היא דרישה לשחרר את כולם ללא יוצא מן הכלל. אולם, אם תיווצר סכנה מיידית לחיי מאות אנשים, יכול להתהוות מצב של ניגוד השקפות ושוני באינטרסים בינינו. השגריר בן חורין שאל מה עליו לדווח לממשלת ישראל. אנחנו שומרים על עצבינו ודורשים זאת גם מאחרים. הוא שאל: האם עלי לדווח שצממשת גרמניה מעלה בכלל על דעתה אפשרות שהכל ישוחררו פרט לישראלים וליהודים? הוא השיב בשלילה, אבל בשלילה קצת מגומגמת.

ראש הממשלה ג. מאיר :

שלילה, שלא צריך לדווח על זה!

שר החוץ א. אבן :

על כל פנים, הופעתם בברן היתה קצת יותר מגומגמת וזה מטעמים מובנים.

היתה שיחה עם האמריקאים כאן. אולי המנכ"ל ימסור על כך בסוגרים, כי לא שמעתי את הפרטים.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

איך מוסרים שיחה בעל-פה בסוגרים?

מר ג. רפאל :

דיברתי פעמיים עם הממונה כאן, והשגריר שלנו בושינגטון דיבר עם סיסקו. בשיחה לא העלה סיסקו יותר מאשר את העקרון האמריקאי, לא לפרק את החבילה ולא להסכים לשום אפליה. אבל לא היה שום דיון על איזה תרומה של ישראל. דיברתי אתמול עם מיופה הכוח האמריקאי וכן הבוקר. חזרתי אתמול על העמדה הנחושה של ישראל לא לעשות שום תרומה. הודענו לאמריקאים את ההחלטה שאושרה אתמול על-ידי ראש הממשלה, שהם רשאים להודיע לנציג של הצלב האדום פרימון, שביקש את זאת, שמאסר האלג'ירים אצלנו לא יהווה מכשול לחיסול העניין ושחרור כל הנוסעים ללא אפליה. הוספנו באותה הודעה גם לנציג הצלב האדום פרימון וגם לאמריקאים, שישראל לא תשחרר חבלנים שהם במעצר בישראל. האמריקאים קיבלו את ההודעה הזאת שלנו בקשר לאלג'ירים מתוך הקלה. הדגשנו שאם נשחרר את האלג'ירים,

לא נשחרר אותם באיזשהו הקשר של עיסקה, אלא הממשלה הודיעה שהמאסר של האלג'ירים אינו צריך להיות מכשול לגמר טוב של שחרור החטופים. לעת עתה לא היתה אלינו שום פניה מצד ממשלת ארצות הברית, לתת איזושהי תרומה, זאת אומרת: "לקנות מניות בקונסורציום", אלא הם הודיעו לנו גם בושינגטון ופעמיים כאן, שאיתנה דעתה של אמריקה לעמוד על שחרורם של כל הנוסעים והצוותות ללא כל אפליה. זוהי העמדה המוסמכת שלהם, כפי שעד עכשיו נמסרה לנו.

השגריר שלנו בושינגטון מביע דאגה וחשש, שבשעת האפס או הרגע של האמת כביכול, אמריקה כן תפנה אלינו וכן תדרוש מאתנו את עזרתנו וסיוענו. אבל אינני יכול לדווח כרגע על איזושהי פניה בנדון או איזשהו רמז. אמריקה יודעת היטב - זאת הזכיר לנו הממונה - שהבעיה החמורה ביותר שיכולה להיווצר, היא שישארו במאסר יהודים אמריקאים, והם מכירים בכל האסירים שיש להם נתינות כפולה כנתינים שאמריקה חייבת להגן עליהם.

שר החוץ א. אבן:

סיכומי של דבר: אינני סבור שמתבקשת החלטה חדשה של הממשלה. להיפך. אני חושב שעלינו להבהיר כי סקרנו את המצב וההחלטה שלנו היא כפי שהיתה. זהו שלב ביניים במלחמת העצבים. אני מסכים לדברי רבין ולבבי שלא נחלצנו מכל לחץ, אבל צריך לדעתי לנהל את הדבר הזה שלבים שלבים. כנראה שיש אצלם, מטעמים שלהם, היסוסים לקבל את החלוקה הזאת. בעיקר האמריקאים מודאגים מאוד שבסופו של חשבון יישארו רק יהודים. פירוש של דבר רק נתינים אמריקאיים, על כל הבעיות האידאולוגיות והמשפטיות הכרוכות בדבר. עובדה היא בכל זאת, שכל שהחבילה לא התפרדה, החבלנים לא הרגו ולא רצחו אלא הגיעו לצמצומים. פה אין מדע מדויק.

עכשיו אני חושב שאנחנו צריכים לעמוד על ההחלטה שקיבלנו שלשום ולהודיע לנוגעים בדבר, במיוחד לבריטים, שאין שום שינוי במה שאמרנו להם אחרי ישיבת הממשלה הקודמת.

בצד ההסברתי יש לחזק את הנושא הזה, שביחס לשבעה אלה זוהי שערוריה שהם משתחררים, כי הם הרגו את המהנדס כצנשטיין וחניך הטייס פרס ופצעו את חנה מרון ועשו מה שעשו. מה זאת אומרת שזוהי תרומה של שוויץ? הם משתחררים על מנת שיהרגו אותנו. יש עתונות די רבה בכמה מדינות נגד זה. אשר לאנגליה, העתונות, אומרת: למה בכלל לשחרר את הבחורה הזאת בתנאים כלשהם? זוהי סחטנות. זה יזמין תוספת של לחצים. אמר אחד משרי החוץ: איך כולנו נחיה אחרי זה? נחשוש תמיד שכעבור שעותיים יהרגו אותנו או יפוצצו את האוירון שבו אנחנו טסים. כך אנחנו אמרנו שאין איש מאתנו מתחייב שזה ייפסק. אבל אין אנחנו חייבים להיכנס למצב רוח כזה עכשיו, ויש לעמוד על ההחלטה הקודמת.

אם הממשלה רוצה לדון בזה לפני שאגיע לסעיפים

אחרים - בבקשה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לחזק את מה שאמר עכשיו שר החוץ.

אנחנו יודעים מהי "התרומה" של כל המדינות. אבל אני חושבת שאנחנו צריכים לחפש דרך שזה יהיה ברור לכל אחד בעולם, שהם אינם נותנים אנשים שפגעו בהם. זו היתה אמנם פגיעה על אדמתם. אם הם רוצים לשמור על חוקיהם, זהו עניינם.

שר החוץ א. אבן:

הם מוותרים על כבודם החוקי.

ראש הממשלה ג. מאיר :

אבל "התרומה" האדיבה הזאת שלהם היא כולה תרומה ישראלית, היא כולה על חשבוננו. אני חושבת שבתוך כל המתיחות הזאת בעולם, הנקודה הזאת אינה ברורה כל כך. התמונה שנוצרת היא ששוויץ תורמת, שגרמניה תורמת, שאנגליה תורמת, ושישראל אינה רוצה לתת תרומה, וזה בשעה שהתרומה היא כולה על חשבון ישראל. נדמה לי שצריכים להבליט זאת.

שר החוץ א. אבן :

ניפגש מיד אחרי הישיבה עם עתונאי חוץ.

ראש הממשלה ג. מאיר :

עם עתונאי חוץ ועם אנשי טלוויזיה, ויש להסביר את הדבר הפשוט הזה. הבחורה הזאת היא כבר בפעם שניה בין חוטפי מטוסים. חמש הודיע או אנשיו הודיעו הלילה, שאין זה הסוף. הם עוד יחטפו אוירונים ועוד יפוצצו אוירונים, ולא רק אוירונים. ברור שהבחורה הזאת היא מועמדת מצויינת לפעולה כזאת. כל אלה היושבים בבתי הסוהר אינם יושבים בבתי סוהר בעיראק או בסוריה. סוף סוף זוהי שוויצריה וגרמניה ואנגליה. ודאי לא קרה להם שום דבר. הם נחו וייכנסו לפעולה רעננים.

שר המשטרה ש. הלל :

אפילו אלה היושבים אצלנו נחים.

ראש הממשלה ג. מאיר :

נגד מי הם פעלו ויפעלו? נדמה לי שישנה סכנה שהנקודה הזאת תטושטש ושהסוף יהיה שיגידו כי ישראל אחראית לכל דבר. אבל לכל הפחות צריך שיהיה ברור שאין תרומה שויצרית ואין תרומה גרמנית ואין תרומה אנגלית, שלא יחשוב סיר אלק: הנה הוא נותן אותה ואחרי זה אומר שלא יתן אותה. מי היא בסופו של דבר אותה בחורה?

מר ג. רפאל:

בקשר לתרומה, כמובן שהסברנו שהתרומה היא במטבע ישראלי, שהם רוצים לתת.

בקשר לעמדה של "החזית העממית": "החזית העממית" היא בנסיגה גם בציבוריות הערבית. יש לציין שממשלת עיראק, מתוך שיקוליה היא, יצאה נגד "החזית העממית". יש לה שיקולים רציניים מאוד. הם מפחדים מפני התערבות צבאית זוה. אבל ודאי יש להם עוד שיקולים.

דבר שני: ירדן לא אמרה מלה, אבל חשוב עוד יותר שועד הגג של ארגוני החבלנים השעה את החזית משורותיו, גם כן מתוך הסתייגות ממעשיהם. הם לוחצים גם מבפנים, וזה כמובן מחליש את כוח המיקוח של "החזית".

דבר אחרון: המזכיר הכללי של חברות התעופה, יאטא, מר האמרשלד, הוא בין האקטיביים ביותר נגד עיסקות בכלל. הוא גם מתנגד לשחרורם של שבעת הפושעים מבתי הסוהר. אבל הוא פונה אלינו בכל הזדמנות, לגמרי לא בהקשר של השערוריה הזאת בירדן, שמא נוכל להוציא את האלג'ירים, לא כתרומה ולא כחלק של עיסקה, אלא להתפטר מהם. הוא אומר שזה היה עוד יותר מחזק את התביעה נגד עיסקות.

שר החוץ א. אבן:

לגבי המאסרים בארץ, אוסיף שמבחינה הסברתית יש פה קצת תקלה. החבלנים אומרים: יפה, לישראל יש בני ערובה ולנו יש בני ערובה ויוצרים איזשהו מאזן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איפה הם אומרים את זאת?

שר החוץ א. אבן:

ברדיו הודיעו הבוקר, בלי הרבה התרגשות, שישראל אסרה את מי שאסרה, יהיה צורך להחליף בני ערובה, יש לנו בני ערובה ויש להם בני ערובה. וב-בי.בי.סי דיבר כל הזמן אלקינס מפה בכתבה מאוד עויינת, שזה ברור כי ישראל מחזיקה את אלה בתור בני ערובה תמורת שחרור אנשים משם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

רוצה אני לשאול שאלה עובדתית פשוטה. בין 40 העצורים עדיין שם אין יהודים בריטיים, שויצריים וגרמניים?

מר ג. רפאל:

אין.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הבעיה הזאת של נתינות כפולה יש איפוא רק לגבי נתינים אמריקאיים. אם ירצו שלוש המדינות הנ"ל להיפרד מן החבילה, יוכלו איפוא לעשות זאת, כי יאמרו: משחררים את כל האנשים שלנו ואיננו עושים אפליה, אנחנו קיבלנו את הכל.

מר ג. רפאל:

החבלנים רוצים ליצור מצב, שהאחרים יוכלו לטעון שבגלל ישראל גם הם אינם משתחררים וכך לקומם את דעת הקהל בגרמניה, בשווייץ ובאנגליה נגדנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יכול להיות שלא הבינותי נכון איזה דבר.

הבינותי שברגע ששבעת החבלנים מגיעים לעמאן, יוצאים הגברים והנשים ונשארים רק 40 איש.

מר ג. רפאל:

30.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

וכמה נשים?

הרמטכ"ל ח. בר-לב:

בלי נשים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כאשר יגיעו שבעת המחבלים לעמאן, יישארו רק יהודים ישראלים, יהודים בעלי נתינות כפולה ושבעה אמריקאים?

מר ג. רפאל:

האמריקאים ישוחררו מיד לכשיגיעו שבעת המחבלים

לעמאן. יישארו רק יהודים.

שר החוץ א. אבן:

בהצעה כתוב:

"NON ISRAELI AND NON AMERICAN PASSENGERS. ALL WILL BE RELEASED UNCONDITIONALLY EXCEPT 6 SWISS CITIZENS, 6 GERMANS AND 6 BRITISH WHO WOULD BE KEPT AS HOSTAGES PENDING THE ARRIVAL IN AMMAN OF THE 7 FEDAYEEN PRISONERS. IF THE PALESTINIAN PRISONERS SHOULD BE RELEASED TO AMMAN IMMEDIATELY, NO HOSTAGES WOULD BE KEPT".

כלומר, הם רוצים כי הממשלות ישחררו את שבעת האסירים לא תמורת כולם, אלא תמורת לא ישראלים ולא אמריקאים, וכך ישאר רק העניין הישראלי-אמריקאי לפדיון, ובין הנתינים הישראליים בעלי מעמד צבאי יכולה להיות גם אשה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בשאלתי רציתי רק לומר כי הסכנה היא בזאת שלוש המדינות - גרמניה, שוויצריה ואנגליה - יכולות לקבל מצדן את כל התמורה והן תצאנה מהעסק וישאירו אותנו ואת האמריקאים פנים אל פנים עם החבלנים, והאשה בעלת מעמד צבאי היא גם כן נתינה ישראלית-אמריקאית.

דבר שני אני רוצה לשאול, ובזה אני פונה גם לשר המשפטים: אני רוצה להציע שום הצעות, אבל אני שואל: האם קל יותר לשחרר עצירים מינהליים, כי יש לנו עצירים הנמצאים אצלנו במעצר אדמיניסטרטיבי שלא נשפטו עדיין?

שר המשטרה ש. הלל:

אני מבין שיש כאן שתי סכנות, ואיני יודע איזו מהן גדולה יותר, איזו מהן גרועה יותר. האחת היא שהתורמים האירופים יתרמו את "תרומתם" ואנחנו נישאר באמת רק עם היהודים, והשניה היא שהדברים יהיו מסובכים והלחץ מצדם יהיה שישראל אינה נותנת תרומה. אלה הן שתי שאלות קשות.

אשר לעניין שחרור השבעה, הרי מבלי להגיד שאנחנו מתנגדים לשחרורם, מותר לנו לא רק לציין שהמדינות תורמות "שבעה שלנו", אלא לתקוף את הדבר הזה, ביחוד את העניין באנגליה, אחרי ההודעות הבריטיות על כך שהנה הם מתנדבים לתרום תרומה: איזו זכות משפטית יש להם לכך? אני מציע להבליט קצת את הנקודה הזאת בפני דעת הקהל בעולם.

אני מתרשם שככל שהדברים מתפתחים, ישנה רגישות גדולה במחנה הערבי, אצל העיראקים ואצל החבלנים בירדן. אני חושב שהמערב וגם אנחנו איננו מנצלים די את המנוף הזה. אני חושב שמבחינת הגורמים הערביים דווקא נקודת הלחץ שלנו אינה יכולה להיות יעילה במידה מספקת, כאשר אנחנו מדברים על הערבים הנמצאים אצלנו. יכול מאוד להיות שבאופן פרדוקסלי, מבחינה דיאלקטית של דרך המחשבה שלהם, הם יכולים להגיד: ככל שיהיה רע יותר, יהיה טוב יותר, אלה עוצרים ואלה עוצרים. אני חושב שצריך היה לעשות את המעצרים האלה בארץ, אבל בזה לא נוכל בטווח ממשי לפתור את הבעיה. אני חושב לעומת זאת, שאם אנחנו "נשחק" על אותו הפחד שישנו אצל הערבים בחוץ, אצל העיראקים, החבלנים והירדנים, שאכן אם ישאירו את הישראלים לבדם ישראל תנקוט פעולה מאוד מאוד נמרצת נגד ירדן, אני חושב שהלחץ הזה יכול לתת את תוצאותיו. אני מציע זאת כהצעה רשמית, אבל יש ליצור את ההרגשה אצלם, שלא יהיה להם עניין במתיחת המצב הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מי זה "להם"?

שר המשטרה ש. הלל:

לערבים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איזה ערבים?

שר המשטרה ש. הלל:

ממשלת ירדן, ארגוני הטרור האחרים פרט ל"חזית העממית" והעיראקים, ביניהם גם גורמים שיש להם אולי במידה זו או אחרת השפעה על הקבוצה של ג'ורג' חבש. יש להם בכל זאת איזו השפעה שהיא, הם יושבים בירדן ואינם יושבים על הירח. לחצים כאלה יכולים בהחלט להשתקף, ואם הערבים ינקטו באיזו עמדה, אולי זה יוכל להשפיע. אין לנו כיום בעניין זה הרבה "חברים" בעולם חוץ מהעיראקים. אם הערבים ינקטו עמדה ברורה, אם ארגוני הטרור ימשיכו לנקוט בעמדה מאוד תקיפה - והם הגיבו על הדבר הזה - לא יוכלו אנשי "החזית העממית" להוציא את עצמם מתוך הכלל הערבי. אני חושב שאם הנקודה הזאת תילקח בחשבון, יש בה כדי לחזק במשהו את העמדה שלנו. אני חושב שגם לגבי ארצות המערב, ודאי וודאי לגבי הבריטים, אם יהיה החשש הזה - איני מציע לומר זאת בצורה משפטית - שכתוצאה מכך אם ישאירו רק נתינים ישראלים ויהודים, יכולה להיות התפתחות מאוד מאוד לא נעימה גם למדינות אלה, אולי יוכלו לקחת זאת בחשבון. אני חושב שיש בזה כדי להרתיע גם את הבריטים ואולי גם את האמריקאים, אם כי אני מבין שכרגע האמריקאים עומדים עדיין די יפה, יהיה בזה כדי להפעיל את הגורמים הערביים, שאני משער שיש להם יכולת תמרון ולחץ תמרון על הכנופיה הקטנה של ג'ורג' חבש.

שר הפנים י. בורג:

היה בעתון שוויצרי שרצינו לשדר שדר למלך חוסיין ושהאמריקאים סירבו להעביר זאת. הבוקר יש בעתון מפי חוגים ירושלמיים, שיש רוגז על כך שהאמריקאים לא מסרו את השדר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה ישנו היום בעתון?

שר הפנים י. בורג:

זה ישנו ב"הארץ". מה זה בכלל ומה זה בפרט?

שר החוץ א. אבן:

איני יודע שזה הופיע בעתון. עובדה היא שהיתה פניה ורצינו לשלוח שדר. האמריקאים אמרו לנו בווינגטון, באמצעות אתרנטון לרביץ, שאינם רוצים להעביר את השדר הזה, כי יש בו איום. נוסף על כך אין זה מועיל, כי המלך הוא חסר אונים. באותו מעמד "חגיגי" אמרו בכלל שהם חושבים כי אין זה רצוי להיחלץ להצלת המלך כל שישה חודשים.

אם וכאשר נצא מהמבוך הזה, נצטרך לדבר אתם על כל

הערכת המצב בירדן.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא הסברת בכל זאת את העניין העיראקי.

שר החוץ א. אבן:

עובדה היא שעיראק התבטאה נגד המעשה. גם מספר ארגוני חבלנים התבטאו נגד המעשה. אפשר להסביר זאת גם על רקע של יריבות בין ארגונים ושל חוסר סמכות של ועד הגג הכולל של ארגוני החבלנים נגד ספרטיזם של פעולה, ויכול להיות שעיראק מזדהה עם הנוסח הזה. אבל עובדה היא שממשלות ערב, עיראק, מצרים ולבנון מתבטאות יותר ויותר נגד הפעולה.

הדבר המשונה הוא שצרפת לא התבטאה עדיין נגד

המעשה כראוי. יש יותר הוקעת המעשה מצד בגדד ומצרים מאשר מצד צרפת.

שר המשטרה ש. הלל :

צרפת אינה יכולה להתבטא נגד חטיפות, כי היא

ביצעה חטיפות.

שר הדתות ז. ורהפטיג :

לא היתה שום הודעה של ברית המועצות.

שר הבטחון מ. דיין :

טוב שלא נכריז ולא נודיע שישראל לא תשתמש בכוח צבאי ולא תנקוט אמצעים צבאיים. לא נודיע שכן, אבל גם לא להודיע שלא.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

מתי הודענו על כך?

שר הבטחון מ. דיין :

לפי מה שקראתי, כל המדינות הנוגעות בדבר, כולל ישראל, מסרו הודעה כזו. קראתי בעתון שזמרון פרס הודיע באיזה מקום באסיפה פומבית בניו-יורק שישראל לא תנקוט באמצעים צבאיים. בכל אופן, בברן או באיזשהו מקום הודיעו ביחס לכל המדינות הנוגעות בדבר.

שר החוץ א. אבן :

אני חושב ששר הבטחון צודק. אני מציע שנאמר כי נשתמש בכוח, אבל אני מסכים שלא נאמר כי לא נשתמש בכוח.

939. סקירה מדינית

שר החוץ א. אבן:

יארנינג קיבל את הדברים של תקוע. תקוע לא רק מסר לו את החלטת הממשלה, אלא גם הסביר לו שלקידום הטילים יש השלכות חמורות על שליחותו של יארנינג. על זה אמר יארנינג כי הוא היה מוכן כבר לדבר הזה. מבחינתו האישית צפויה לו תקופה נוספת של עצמום. הוא בכל זאת מקווה שיווצרו תנאים שיאפשרו חידוש שליחותו. תקוע אמר שהבעיה אינה נוכחותם הפיזית של הנציגים, כי אם העדר בסיס להמשך השיחות.

יארנינג לא גילה שום נטיה כאילו הוא מנתק את העניין או נוסע למוסקבה. קיימת איזו אורה שאולי בכל זאת תימצא דרך לחדש את השליחות. בינתיים הוא ממתיך. הוא מקבל את החלטת ממשלת ישראל כמובנת בנסיבות הקיימות. זוהי הגדרה של תקוע. עם זה, לא היה רוצה להשלים עם תפקיד פאסיבי לחלוטין בשלב הנוכחי. הוא מבין את המשמעות החמורה הנודעת לערעור הפסקת האש והקשר בין ערעור הפסקת האש לבין הפסקת השיחות. ביקשתי את תקוע להראות לו את כל הצילומים, לא למסור לו אולטימטום, אלא להסביר לו את העניין. הוא גם באופן אישי אקטיבי יותר לעידוד חידוש השיחות.

אגב, אין אני ממהר להגיע לארצות הברית. לא אגיע לשם לפני סיום השיחות בווינגטון, בחלקו בגלל השיקול הזה שלא אצטרך להיכנס לשיחות עם יארנינג. אבל אין אנו מחרימים אותו חברתית, אבל איננו מקיימים אתו שיחות. אבל הוא יהיה מעוניין בשיחות והוא ימשיך לקיים מגע ושיחות עם נציגי ערב.

על הנושא הזה של הפסקת האש והפרת הפסקת האש יש בעצם אורה של המתנה לקראת בואה של ראש הממשלה. אבל יש דבר אחד החייב הבהרה. בכל מיני שיחות מדברים אתנו על הצעה ישראלית כביכול להסכם חדש, שונה מן ההסכם הקודם, הסכם לפי איזו הפרדה. העניין הזה עלה בשיחת סיסקו-רבין. סיסקו ביקש בשם רוג'רס לדעת, האם יש הצעה כזאת. ארצות הברית מעוניינת לדעת זאת. השגריר בים, המנהל כנראה שיחות קשות במוסקבה, מבקש את רוג'רס לומר לו האם זה נכון שישנה הצעה ישראלית, לאו דווקא לחזור להסכם הקודם, אלא להגיע להסכם חדש. הם מדברים על פרסומים. מייחסים לשר הבטחון ולשר התחבורה איזו תכנית כזאת. יש הרבה כתיבה על כך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

STANDSTILL מהיום.

שר החוץ א. אבן:

אם אין תכנית כזאת, נדגיש שתביעתנו היא שההסכם הקודם יחזור לקדמותו. אם ישנה הצעה כזאת, אין אני פחות סקרני מהשגריר בים לדעת זאת.

אשר לשיחות מוסקבה, אומר בראשית דברי שתכלית בהן אין. לפי הדיווחים האמריקאיים הם מדברים שם דברים נמרצים. למשל אומר השגריר בים, שאם ברית המועצות לא תשנה את עמדתה, שהיא עמדה של הכחשת התלונות, הרי אין להניח שתהיה אפשרות להגיע לחידוש השיחות. שוב הבהירו לנו שהיתה לאמריקאים התחייבות סובייטית ברורה לקיים או להשפיע על המצרים לקיים את ה"סטנדסטיל". מאידך, בדיבורים במוסקבה אומרים הסובייטים ש"אנחנו, ברית המועצות, הננו גורם משפיע ומעוניין, אבל מצרים היא מדינה ריבונית, מדוע אתם מתלוננים פה?" האמריקאים אומרים שהם אינם מחייבים משפטית את ברית המועצות לגבי

פעולות של מצרים, אבל עובדה היא שבכרית המועצות נתנה את ההתחייבות ואת ההבטחה שהטיפה לכיבוד ההסכם. כלומר, שאפשר לומר שיש שיחות רבות ואין שום תזוזה, כשהאמריקאים אומרים שאם לא תהיה תזוזה סובייטית-מצרית, קשה להניח ששיחות יארינג תתחדשנה או שהיזמה האמריקאית תתקיים.

הואיל ויש כמה נציגים השואלים אותנו על העניין הזה של ההסכם החדש, אני מציע שנעקור את העניין הזה שנוצר ביחס לתביעתנו את ההסכם החדש, ונאמר כי אנחנו רוצים שיתוקן המצב שנוצר עקב הפרת הפסקת האש. אם ישנה הצעה חדשה, אני מציע שנדון בה.

940. יהודי ערב

שר החוץ א. אבן:

אני מביא פרטים וסיכומים על המצב של יהודי ארצות ערב, ולרגל הערתה של ראש הממשלה בישיבה הקודמת על כמיסותם של כמה מהלכים, אומר רק לגבי יהודי ערב:

אולם, גם אחרי היציאה הזאת של ה-130 ושל 6 נוספים שיצאו להולנד על בסיס של הסדר שהושג על-ידי ממשלת הולנד, הולנד אמרה שכל מי שיוכרוז כחסר נתינות יוכל לקבל אשרה הולנדית, וזה מעשה יפה - אבל לפי שעה זה הביא לידי יציאתם של שישה בלבד. השגריר הקנדי קיבל הסכמה עקרונית משלטונות עיראק לנסיעת זקנים יהודיים הנדרשים על-ידי קרוביהם בקנדה. יש עוד כ-20 שבאים בתחום הקטגוריה הזאת. נשארה הבעיה של 2,500 יהודים. ואם כי ישנה ליברליזציה מסויימת מבחינת חופש הפרט והאדם בבגדד ומחוצה לה, ומספר צעירים יהודיים הורשו להירשם לאוניברסיטאות - וכל זה אחרי כינוס פריז, שכנראה עשה רושם בבגדד - הרי כל ההבטחות של השלטונות להחזיר לעבודה את היהודים שנושלו מעבודתם, לא קויימו. יש עדיין הפקעות של קרקעות המועברות לרפורמה האגררית,

יהודים נדרשים לערוך מגבית למען "אל פתח" ולפרסם קול קורא ליהודים בישראל יוצאי עיראק "שיחזרו למולדת העיראקית שלהם".

לפי האומדן חיים בסוריה 4,000 יהודים באוירה של הסתה, סגורים בבתייהם, בגיטאות בערים דמשק, חלב וקמישלי, רכושם הוחרם. והסך הכל של המאמצים הוא שהצלחנו לפי שעה להוציא השנה משם 25 יהודים.

במצרים היהודים שנכלאו שוחררו ויצאו לצרפת. עכשיו נמשכת יציאתן של המשפחות כמובטח, ועד כה, בנוסף ל-71 הכלואים ששוחררו, הגיעו 86 נפשות, רובן מבין קרוביהם.

בלוב: כ-120 יהודים שחזרו בשנים האחרונות ללוב אחרי יציאת כל הקהילה היהודית משם - לכוידים עתה ויציאתם אסורה. רכוש היהודים, בין שנמצאים בלוב ובין שעזבוה - הוחרם. ההחרפה הזאת באה בעקבות עלייתו לשלטון של הממשל החדש. יש הרבה חרמות. יש גם חרמות של רכוש אזרחי איטליה בלוב. יש גם גירוש של איטלקים. אבל היהודים גם מוחרמים מבחינת הרכוש וגם כלואים. הנציב העליון לענייני הפליטים הבטיח את התערבותו, כן גם ממשלת צרפת, לאחר שתסיים את מבצע הוצאת היהודים מצרים. אנו פועלים למתן פומבי בכלי התקשורת הבולטים למדיניות המשטר הלובי.

בלבנון נשארו כ-2,000 יהודים. כללית מצבם איננו מצב של מצוקה או דיכוי, אבל בגלל המתיחות הפנימית, מלחמת החבלנים והרעת המצב הכלכלי הוגבר קצב יציאתם. יוצאים כ-50 נפש לחודש - לא באותו המבצע שדיברתי עליו לגבי עיראק.

במרוקו יש 30,000 יהודים, והיציאה פוחתת והולכת. הממשל מנסה להנהיג תקינות בחייהם, ותנועת היציאה אינה גדולה. מראשית שנת 1970 ועד היום בספטמבר יצאו רק 1,300 נפש.

בטונים יושבים כ-10,000 יהודים, ללא לחץ. העליה לארץ היא מועטת. מראשית השנה עלו רק 300 נפש. מאלג'יריה אין שום יציאה.

אני חושב שצריך לתת זריקות לנושא הזה מדי פעם. הצעתי כמה מעמדים בהיותנו בניו-יורק, באותה תקופה כששם ישנם כל שרי החוץ וריכוז פרסומי רב, לעשות איזה מעמד בולט על מנת להביא, נוסף לדיבורים בעצרת, איזה מעמד בניו-יורק אשר יבליט את הנושא הזה.

שר המשטרה ש. הלל:

יש לי הרגשה שהפעילות הציבורית שנקטנו בה בשנה שעברה ושגולת הכותרת שלה היה הכינוס בפריז - נחלשה מאוד השנה. מדי פעם בפעם היינו שומעים דעה, שפעולת הלחץ תסכן יותר את מצבם של יהודים אלה, או לפחות לא תועיל. הנסיון הוכיח את ההיפך מזה. אם הצלחנו להפיג את גל ההשתוללות בעיראק ולהביא לידי הקלות שם ולידי יציאת יהודים ממצרים, הרי זה כתוצאה מהלחץ הציבורי הרב שהיה מסביב לנושא. אני מציין בצער שהפעילות הנמרצת שהיתה קיימת נחלשה עד מאוד. ואני רוצה להביע פה את משאלתי שלא נרפה מהעניין הזה. הזכרתי את זאת בקשר לעניין של לוב, משום שהתרשמתי שישנה אורה בינלאומית תקיפה מאוד לגבי לוב, כי באותה הזדמנות הם פוגעים גם באיטלקים ואחרים, ודומני שאנו צריכים להבטיח את העניין הזה על-ידי מעמדים בינלאומיים שבפירוש נתנו את תוצאותיהם בעבר.

שר החוץ א. אבן:

ההגדרה הזאת, כאילו נחלשה הפעילות הציבורית, אינה מדויקת. במקום להתווכח, אפרסם דיווח מפורט ואביא לא רק את הנתונים על המצב, אלא גם על הפעולות שנעשו. יש דבר כזה. הפעולה, כפי שמכיר אותה שר המשטרה, מבוססת על ועדות שהקימונו, ועדות שאינן רק של יהודים. יש ועדה גדולה באמריקה הלטינית, ישנן ועדות באירופה. הבעיה היא כמובן לדרכן ולהצליף אותן מדי פעם בפעם. ישנן עליות ומורדות בפעולה: יש קיץ, סתו וחורף, אבל בדרך כלל הועדות

מתמסרות ברצינות לפעולה. ואני חושב שהשעה כשרה לזריקה ספקטולרית יותר.

שר הממשלה ש. הלל:

אדרבה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

סופר לי שבין יהודי עיראק שיצאו משם ולארץ לא הגיעו - ואין בטחון שיגיעו לארץ - יש בדרך פלא גם כאלה שאחרי כל מה שעבר עליהם הביאו אתם גם כסף (השר ז. שרף: כסף יצא לחוץ לארץ הרבה זמן). אבל גם הביאו אתם כסף. ספק אם כולם שיצאו משם יבואו גם לארץ. זה כרגיל.

שר החוץ א. אבן:

אני מניח שיש אפילו הגנה צנזורלית על חלק זה

מדיווחי, ולא רק סודיות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בהחלט.

941. נסיעת ראש הממשלה

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבקש לאשר את נסיעתי לארצות הברית לחמישה ימים, החל ביום ט"ו באלול. סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות ימלא את מקום ראש הממשלה בעת העדרה מהארץ, ואת מקומו של שר החוץ עד לשובה של ראש הממשלה לארץ.

מ ח ל י ט י ם, בהמשך להחלטת הממשלה ב/137 של ועדת השרים לענייני בטחון מיום כ' באלול התש"ל (3.9.70), לאשר את נסיעתה של ראש הממשלה לארצות הברית למשך 5 ימים, החל ביום ט"ו באלול התש"ל (16.9.70).

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות ימלא את מקום ראש הממשלה בעת העדרה מהארץ, ואת מקומו של שר החוץ עד לשובה של ראש הממשלה לארץ.

942. נסיעות שרים

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבקש לאשר את נסיעתו של שר הדתות לפריז, אנטוורפן ולונדון, בענייני משרדו למשך שבוע ימים, החל ביום כ' באלול התש"ל (21.9.70). שר הפנים ימלא את מקום שר הדתות בעת העדרו מהארץ.

מ ח ל י ט י ם, לאשר את נסיעת שר הדתות לפריס, אנטוורפן ולונדון, בענייני משרדו, למשך שבוע ימים החל ביום כ' באלול התש"ל (21.9.70). שר הפנים ימלא את מקום שר הדתות בעת העדרו מהארץ.

943. ועדת השרים לבירור אפשרויות הפישוט בהליכי הגיורראש הממשלה ג. מאיר:

בקשר לנסיעת שר הדתות, הייתי אולי מוסיפה:
בתנאי שהבחורה מרביבים תקבל את הגיור. אמרת, שר הדתות, שיטפלו בזאת תוך שבוע
ימים. עברו מאז כבר שבועיים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ישנה חופשה בבתי המשפט.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עד מתי?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בחודש אלול נגמרת החופשה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מוכנה לעשות מה שהבטחתי. זה בשבילי TEST
CASE. זוהי בחורה שאני מכירה אותה. עד שבאה לארץ, חשבה את עצמה כיהודיה, באה
לארץ ו"נהפכה" לנוצריה. אני זוכרת כי ברץ פעם סיפר לי שאחיו יצאו לארצות הברית
לפניו והוריו קיבלו זאת בהבנה, כי מה פירוש לצאת מבסריה "בתנאים הנהדרים
ההם", ואם יצאו לארצות הברית, אמרו ההורים: "תבוא עליהם ברכה". אבל כאשר ברץ
יצא לארץ, רץ אחריו אבא שלו בבכי ובצעקות: "זאלסטו מיר בלייבן א איד (שתישאר

לי יהודי). היות והוא נסע לארץ-ישראל, היתה "סכנה" ליהדותו. גם עכשיו זה כמעט ככה. הבחורה הזאת חיתה בדרום אפריקה ושם היתה יהודיה, באה לארץ ו"הפכה" לנוצריה. בלי רעש ומבלי ללכת לליגה אנטי-דתית ומבלי ללכת לעורך דין בן מנשה, עשתה כל מה שצריך לעשות. היו לה המלצות מאנשי דת שיגייירו אותה. והיא מסתובבת ואינה יכולה להיות יהודיה. מה עוד היא צריכה לעשות מלבד אשר לעזוב את קיבוץ רביבים? זאת היא הדרישה ממנה.

אמרתי לשר הדתות: לא אשלח אותה לרב רפורמי, אני אלך יחד אתה לרב רפורמי ואבקש אותו לגיייר אותה. מסרתי לך לפני שלושה שבועות את כל הפרטים. אין אני מסכימה שיהיה אתה מה שהיה עם הרבה בחורות בארץ, ששלחו אותן הלוך וחזור 3-4 שנים, עד שהלכו לרב רפורמי. אמרתי לה: שלחי לי את תולדות המקרה שלך, ואני מבטיחה לך גיור בזמן קצר. אין אני מסכימה לתת יד להתעללות זו.

שר השיכון ז. שרף:

יגיייר אותה הרב הראשי לצה"ל.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היא שירתה בצה"ל. לפני שאלך לרב רפורמי, אני

מוכנה לפנות לרב גורן.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

זוהי הצעה מעשית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מוכנה, רק כדי ליצור שערוריה בארץ, לקחת

אותה ביד לרב רפורמי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לעשות שערוריה בארץ אפשר גם בלי טירחה יתרה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשיו אני שותפה להתעללות הזאת. איני מוכנה

לכך.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני קצת תמה. העניין הזה נמצא בתהליך רגיל.

ראש הממשלה ג. מאיר:

תהליך רגיל זהו עניין של 3-4 שנים?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זהו עניין של מספר חודשים.

שר השיכון ז. שרף:

אין רב בפעולה שיכול לגייר אותה?

ראש הממשלה ג. מאיר :

הרב בבאר שבע שולח אותה שלוח וחזור זה שנה וחצי.

שר הדתות ז. ורהפטיג :

יש תקנה שבמקרה של נישואי תערובת מחכים שנה.

ראש הממשלה ג. מאיר :

איפה ישנה תקנה כזאת?

השר לקליטת העליה נ. פלד :

אצלנו בקיבוץ נתגיירו שני אנשים כעבור חצי שנה.

יש בהחלט גמישות.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי :

יש ודאי פרוטקציה ל"השומר הצעיר".

השר לקליטת העליה נ. פלד :

טיפלתי בזאת אישית.

ראש הממשלה ג. מאיר :

השר ורהפטיג, בשעתו כאשר הלכנו והצבענו כולנו כפי שהצבענו בעניין השאלה "מיהו יהודי", נבחרה ועדה והיתה הבטחה לפשט את הליכי הגיור.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אדרבה, שיפעילו את הועדה. אין אני יושב-ראש הועדה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אין מי שיפעיל את הועדה, כאשר היושב-ראש נפטר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

שר הפנים המנוח היה חולה הרבה זמן. עובדה היא שבזמן מחלתו של השר שפירא לא אמרנו: הוא חולה, הבה ונרכיב ועדה אחרת או נמנה יושב-ראש אחר. את העובדה הזאת לא צריך לנצל. בכל אופן, דבר אחד לא נאמר אז, שצריך לחכות שנה בעניין הגיור, כי גם אתה תיבדל לחיים ארוכים וגם שר הפנים המנוח, אמרתם: באמת יש להחיש את הליכי הגיור. עכשיו אתה אומר לחכות שנה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אלה הן תקנות הגיור שנתפרסמו ב"רשומות" לפני

עשר שנים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חושבת שזהו ניצול לרעה, ואני מציעה עכשיו שקודם כל שר המשפטים יקבל על עצמו את ראשות הועדה הזאת, שר הדתות יהיה חבר בה וצריך למנות עוד חבר.

שר הפנים י. בורג:

אני חושב שהרכב הועדה היה: שר הפנים, שר המשפטים ושר הדתות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

שר הפנים היה חבר ועדה זו לאו דווקא מפני שמשרד הפנים מעורב בכך. זו היתה ועדה פרסונלית. שר הדתות היה שם בגלל משרד הדתות, אבל שר הפנים - לא בגלל משרד הפנים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

יכול להיות שר הקליטה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מציעה: שר המשפטים, שר הדתות ושר החקלאות. הבעיות הן בעיקר בקיבוצים. בחורה בתל-אביב יכולה להתגייר הרבה יותר בקלות מאשר בחורה שעשתה "פשע" גדול - קודם ישבה על הגולן (זה רק מראה שאין לה חוש יהודי...). לאחר מכן ירדה לרביבים, ולא התישבה ליד רחוב דיזנגוף בתל-אביב.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם מציעים שינוי בועדה זו, אני מציע לא לעשות זאת דרך אגב, אלא שיהיה דיון - ואם יהיה, יש לי מה לומר.

שר השיכון ז. שרף:

אם מחליטים היום - אני מציע ועדה בת 5 חברים: שלושת החברים שהזכירה ראש הממשלה, ובנוסף: שר הפנים ושר הקליטה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מקבלת גם את זה. תהיה ועדה של חמישה, ובלבד שתכנס לפעולה ותבדוק את כל המקרים של בחורות המתרוצצות כבר שנים. יש להסדיר את העניין.

אני מאוד מבקשת שאת הבחורה הזאת יגיירו. אם לא רוצים - שהיא תלך לרב רפורמי. אני אעשה זאת - אני מבטיחה שאעשה זאת. אני חשבת שלפחות זאת אפשר להשיג. שר הדתות לא אמר לי לפני שבועיים שישנה תקנה כי היא צריכה לחכות שנה. ואגב, היא מחכה כבר יותר משנה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כך כתבתי לך וגם ציטטתי את מספר התקנה במכתבי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מתי?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לפני מספר שבועות. ציינתי את מספר התקנה ואפילו ציטטתי אותה. את כל כך עסוקה, שאינך קוראת כל מכתב, אבל אני עשיתי זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לאחר שנתתי לך את הפתק על הבחורה הזאת, כתבת לי

מכתב?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כתבת לי בעניין אחר ואני השיבותי לך, לפני כ-5 שבועות, ובמכתב זה ציינתי את התקנה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

רבותי, חברים דתיים; במו ידיכם תביאו לידי כך שבארץ הזאת אי אפשר יהיה ליהודי טוב לחיות על-פי התקנות האלה. יהודי טוב - לא "מצפן", לא הליגה האנטי-דתית.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אין ליגה אנטי-דתית; יש רק ליגה למניעת כפיה

דתית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יהודי שיש לו דרך ארץ בפני דת ומבין מה פירוש הדבר שהעם הזה לא יתפורר לכל מיני ליגות - אתם מביאים לזה במו ידיכם.

אם אין התנגדות - זוהי הועדה. אני מבקשת מאוד את שר המשפטים לעשות כפי שהוא עושה לסידור העניינים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רושם לועדה את המקרה של האח והאחות אונגר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מודה לשר הבטחון, כי סיפר לי הרב נסים שהוא היה אצלו בעניין זה, ושהוא רואה את העניין כשערוריה ממדרגה ראשונה. עניין גיור הוא כאין וכאפס לעומת המקרה הזה.

שר הבטחון מ. דיין:

זהו מקרה של אח ואחות - שניהם חיילים. הכריזו עליהם כעל ממזרים שאינם יכולים לבוא בקהל ישראל. לי נודע הדבר מאת הרב גורן, כי הם חיילים. הוא אומר שהדרך היחידה העומדת בפניהם היא לנסוע לקפריסין ולהתנצר. הם צריכים להתנצר כדי שיוכלו להיות באיזושהי חברה. הרב גורן אומר שזוהי רשעות מאין כמוה, ועושים זאת להכעיס. הלכתי לרב נסים וסיפרתי לו. זוהי החלטת בית דין שקיבלה אישור בית הדין הגבוה והרב נסים אומר: אני לא יכול לבטל פסק דין שאושר כבר על-ידי בית הדין הגבוה. הרב גורן אמר שמוכרחים להפוך את העולם. אני לא ידעתי ששר המשפטים בקי בזה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני לא הייתי בקי בזה, עד ששמעתי את הסיפור מהרב נסים, שהוא חסר אונים. הוא חושב שזוהי החלטה לא נכונה, אבל אין בכוחו לשנותה.

שר הבטחון מ. דיין:

הכריזו עליהם כעל ממזרים שאינם יכולים לבוא בקהל ישראל. אני לא רציתי שהעניין יקבל פרסומת, כי לאחר פרסום קשה מאוד לתקן, ולכן הלכתי בחשאי לרב נסים וביקשתי למצוא דרך לתקן זאת. הלכתי יחד עם הרב גורן. זוהי שערוריה. הם חיילים ואנו צריכים להביא אותם לידי זה שיתנצרו.

שר הפנים י. בורג:

אני רואה שלוועדה יש כבר סדר יום, ואני מציע שהממשלה תעסוק עכשיו בעניין נסיעת ראש הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין כמוך; אני פשוט מלאה קנאה איך אתה יכול כך לעבור לסדר היום.

שר הפנים י. בורג:

כואב לי מאוד, ומכאיבה לי צורת הויכוח על דבר שחלק מאתנו אינו בקי בו - לא השר חזני ולא אני. לפני רגע הקימונו ועדה וברור שהיא תעסוק בזה. ראש הממשלה נוסעת אם ירצה השם בשעה טובה ומוצלחת ביום רביעי. אנו רוצים עוד לשמוע. אני חושב כי ברגע שהממשלה הציעה ועדה וזה התקבל - זהו

נושא ראשון וראשוני באיכות ובמשקל של הבעיה. לא יכולים דרך אגב להיכנס לתוך ויכוח.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מקווה שהועדה תטפל במרץ; כי אם לא - יהיה ויכוח; ויכוח גדול מאוד.

מ ח ל י ט י ס:

בהמשך להחלטה מס. 318 של הממשלה מיום 9.1.70, לקבוע מחדש את הרכב ועדת השרים לבירור אפשרויות הפישוט בהליכי הגיור, כדלקמן:

שר המשפטים - יו"ר
שר הדתות
שר החקלאות והפיתוח
שר הפנים
והשר לקליטת העליה.

944. שיחות ראש הממשלה בווינגטון

ראש הממשלה ג. מאיר:

לקראת נסיעתי, הדבר שהיה בעיני, בכל אופן, נקודה חשובה עוד לפני שבועות רבים והביא אותי למסקנה שצריכים לנסות להגיע לשיחה פנים אל פנים עם נשיא ארה"ב - היה אז, כאשר הקימו את עניין יארינג. אני בטוחה שאינני יחידה, אלא כולנו במידה שווה חרדים מה יהיה בשיחות השלום; והמפתח

- בידי האמריקנים.

ישנן כל מיני שמועות. אני מוכנה בכל אופן לא להאמין להן; אבל אני לא מוכנה להכחיש אותן או להגיד שאין אני מאמינה שישנה או יכולה להיות מעין הבנה בין הרוסים ובין האמריקאים, מתוך קונספציה גלובלית שלהם לנסות להיות יחד, במקום אימת המלחמה; ואי אפשר להכחיש שאזורנו הוא אחד המוקדים.

גם ביום שישי, בועדת החוץ והבטחון, נעשה נסיון להסביר כמה אנו חשובים לאמריקה וכמה עמדתנו חשובה, וכמה אנו מצילים אותה, ובעצם אנו לוחמים את מלחמתה וכדומה. יכול להיות שזה כך, יכול להיות שזה לא כך, אבל חשוב לא מה שאנו חושבים על אינטרסים אמריקניים, כי אם מה היא חושבת על האינטרסים שלה. ואני, בכל אופן, לא שקטה.

אני רואה כאחד האסונות הצבאיים הגדולים את האפשרות שתהיה חזית אחת ארה"ב-ברית המועצות נגדנו.

חשבתי שנחוץ לברר זאת, ואני עדיין חושבת שזוהי נקודה חשובה ואני רוצה להגיע אליה בשיחה - עד כמה שאפשר לדבר בכלל על שיחה גלויה בינינו ובין איזו מעצמה זרה - מהן כוונותיה של ארה"ב, מתוך הדגשה של כל מה שאמרנו על תכניות רוג'רס למיניהן - בשבילנו אין הן קיימות. את זאת בכל אופן - הואיל וזה תלוי רק בי - אדגיש, כדי שלא יישאר ספק שזה לא קיים ואין אנו מתכוונים לתיקון ליד לטרון, אלא אנו מתכוונים ברצינות, בתרגום שלנו לפורמולה של DEFENCABLE BORDERS אני לא חושבת - בכל אופן, לא ב"סטייט דפרטמנט" בוודאי, ובאיזו מידה הנשיא אינני יודעת - שבשבילם תכניות רוג'רס לא נזרקו לסל והן קיימות. והיות ויארנג אינו שופט עליון, מנותק מן העולם - לארה"ב תהא השפעה די גדולה.

כך שכנראה זוהי הנקודה בחשיבות עליונה - לנסות ולברר עד היכן הם לא ילכו אתנו.

אני לא רוצה להגיד לו - אני בכל אופן לא אדבר אתו על זה שגבולות הפסקת האש הם הגבולות שישאל עליהם ויהי מה. אומרים לי אנשי בושינגטון שהממשלה האמריקנית, הנשיא, ה"סטייט דפרטמנט", חושבים שאני צריכה לבוא - כך הם מעריכים את האוירה - עם מפת גבולות. אני אינני חושבת שאני צריכה לעשות זאת, כי אם בדעתי להדגיש אותן הנקודות שעל דעת כולנו, פחות או יותר, בשום פנים אין לוותר עליהן.

למשל, הגבול הסורי; למשל, שארם אל-שייח עם איזו רציפות טריטוריאלית. אני לא מחוייבת להגיד לו מה זה שהירדן מוכרח להיות גבול הבטחון לכל הדעות - לא נסכים להיות עוד פעם במצב שהיינו, שהצבא הירדני עם הטנקים ועם כל מה שיש לו, פשוט חוצה את הנהר והוא אצלנו בבית; שהגבול הטריטוריאלי בינינו, שהגבול המזרחי, בשום פנים לא יכול להיות מה שהיה. לא נסכים שיהיו 12 מייל בינינו. שרצועת עזה לא יכולה להיות מה שהיתה.

עקרונות ולא מפות. על ירושלים, כמובן אין מה לדבר. אנו מוכנים לעשות כל הסידורים האפשריים ולחפש כל דרך על מנת להבטיח עצמאותן של הדתות - המוסלמית והנוצריות. אבל אי אפשר לגעת בירושלים - לא בשלמותה ולא בסטטוס שלה, כבירת ישראל.

נדמה לי שאיננו צריכים ללכת מעבר לזה. ואם העקרונות האלה מתקבלים - ואם ארה"ב מוכנה ללכת לעקרונות אלה - נדמה לי שהלב יכול להיות יותר שקט.

מדוע לא יותר? מדוע לא בצורה ספציפית? - מפני שאינני מאמינה שאנו עומדים על סף הסכם. בכל אופן, לפי הדיבורים המגיעים מן הצד השני, כשהייכל למשל מדבר בשם משהו, ונדמה לי שמקובל אצלנו שהוא לא מדבר כפי

שאומרים הילדים "מהראש" - הרי הוא מדבר דברים ברורים ומדגיש זאת בכתב בצורה בהירה ביותר: הערבים אינם יכולים להשלים עם מחיצה טריטוריאלית בין מדינות ערב. ואחר כך הוא אומר בפירוש: ישראל אינה יכולה להתקיים.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

עכשיו הייכל אמר זאת?

ראש הממשלה ג. מאיר:

לפני שבוע. הוא אומר: יהודים יוכלו לחיות בפלשתינה, אבל בתנאי שיסתלקו מציונות. מאמינים בזה או לא, אבל זוהי המטרה, וזה היעד שאליו הם רוצים להגיע.

כך שהסכם אינו קרוב, ואני לא חושבת שזו תהיה חוכמה אם אפילו לפני ניכסון נניח מפה ונתחיל להתווכח על קילומטר כאן וקילומטר שם. לדעתי הוא צריך להסכים לעקרונות. הם אינם חדשים. זה נאמר במשך שלוש שנים כמעט על-ידי כולם, מחוץ לגח"ל, שחלק מהם, בכל אופן, יש לו קונספציה אחרת, וגם היא לא חדשה. אבל כולנו פחות או יותר אמרנו את הדברים האלה. זה נאמר, למשל, במצע הבחירות של המערך - תורה שבעל-פה, תורה שבכתב - אלה הם העקרונות שעל פיהם אנו ניהלנו את המערכה המדינית שלנו.

שנית, מטבע הדברים יעלה עניין שיחות יארינג והטילים, ומדוע איננו יכולים לשבת עם יארינג תחת איום הטילים? דייך, כאשר לא היית בחדר אמר שר החוץ שמכל פינות העולם מופנות אלינו שאלות לפרש מה חשבת כאשר אמרת "הסכם חדש". אני, לאנשי ועדת החוץ של בית הנבחרים האמריקני, כאשר שאלו אותי, אמרתי: אני לא יודעת; אבל בכל אופן אינני מניחה בשום פנים שמה שדיין חשב - טוב, עכשיו ישנם טילים; הבה ונבוא ונעשה הסכם חדש על רקע של הטילים. זה בוודאי לא. ועד הרגע הזה בכל אופן דעתי היא - ואני חושבת שזה מקובל על הממשלה

- שבשום פנים ואופן אי אפשר להשלים עם ההסכם אשר הופר, ושיחות יארינג היו על סמך ההסכם שהיה בינינו ובין המצרים והרוסים, דרך האמריקנים.

האמריקנים לעת עתה - נדמה לי שזה נכון - אינם מהווים כל לחץ עלינו. הם לא אומרים ולוחצים: בכל זאת, לכו ודברו עם יארינג.

אני אדבר עם הנשיא קצת על היחסים ועל הפיגור שלהם בפעולה לאור הטילים. אני חושבת שלו התנהגו כפי שהיו צריכים להתנהג כאשר בפעם הראשונה והשניה אמרנו להם מה קורה - לו היו אז מבקשים מהם להתזיר, זה היה הרבה יותר פשוט. אבל עכשיו זה חמור ואיני יודעת מה אפשר לדרוש מהם פחות מאשר להוציא את הטילים - עם כל הקושי - ואיני יודעת אם הם יכולים להשיג זאת. אם תהיה פה הצעה אחרת, מתקבלת על הדעת, אני רוצה לשמוע אותה.

העניין השלישי עליו אני רוצה לשוחח עם הנשיא - הרכש. אולי לא כל כך על פרטים, אלא באופן כללי. אמנם, היות וראש אמ"ן היה צריך להיות באמריקה בין אותו מספר קצינים בכירים המתבקשים עכשיו לבוא לעזרת המגבית - שר הבטחון והרמטכ"ל סידרו את זמנו של יריב להיות באמריקה באותו זמן ואני, כמובן, אראה אותו עוד לפני פגישתי עם הנשיא; ישנם שם גם השגריר והנספח הצבאי שלנו בושינגטון. אני מעודכנת פה מה אושר ומה לא אושר, אבל אינני חושבת להיכנס אתו בפרטים, אלא גם פה בעקרון, שהוא:

(א) לא מוכרח להיות מו"מ ארוך עד צאת הנשמה.

(ב) לא צריכים לקבל חוק - ישראלים רוצים כך וכך - אנו האמריקנים מסכימים שזה נחוץ להם, אבל פן יהיה להם יותר מדי - אנו נקצץ, כאילו בדיוק לפי מדידות. שלא יחזיקו אותנו על חבל ובכל רגע החבל נעשה יותר ויותר קצר. אחת מן השתיים: או שישנם יחסים שהם מאמינים שאנו איננו הולכים לכבוש את כל המזרח התיכון; ואז - מה יכול להיות כאן? - יהיה לנו חו"ח אחד הפריטים האלה יותר מדי, שלא השתמשנו בהם; או שאין יחסים כאלה - ואז אלה בכלל

חיים אחרים.

אדבר גם על העניין הכספי. אני יודעת שאני אעמוד בפני בעיה עדינה, אולי עדינה מאוד: אני מגיעה כמעט בסוף ספטמבר, בכל אופן בשבוע השלישי של ספטמבר, כאשר ב-2 בנובמבר בחירות, וכל האוירה שם בדרך הטבע הינה אוירת בחירות. ירמזו לי בוודאי, או יבקשו בפה מלא - להתחשב בזה ולא להכביד על הנשיא. זה דבר די עדין, אבל אני אשתדל לכלכל את דברי שלא אנזק.

נדמה לי שאלה הם הדברים שעליהם יש לדבר. אני אינני יודעת, כמובן, מה הוא יגיד. במכתבו האחרון אלי, זה שהוא רצה בו לפרש או לסתור את הפירושים שאנו נתנו לתכנית רוג'רס - ישנו המשפט שאף חייל ישראלי לא יתבקש לעזוב איזה מקום שהוא בטרם יהיה הסדר.

בעקרונות שלנו להסדר טריטוריאלי-בטחוני אני רוצה להגיד לו שלא בא בחשבון שום ערבויות בינלאומיות, אמריקניות-רוסיות, או איזה שהן, במקום גבול שאנו נראה אותו כגבול בטוח. אחרי זה - תציעו לנו ונראה; נקבל או לא נקבל. אבל במקום זה - לא בא בחשבון.

אני חושבת שאם הוא יהיה מוכן, ואם יהיה לו זמן (ואיני יודעת כמה זמן הוא יקדיש לשיחה), ואם יציע להיכנס לשיחה רצינית - על כך נדע. לפני שבועות אחדים, כאשר כולם היו בסן קלמנטה, קיסינג'ר זרק איזה דבר לעתונאים, שאמריקה רואה עצמה אחראית לבטחון ישראל, אבל לא לבטחון כיבושיה. לא חשוב בדיוק הנוסח, אבל אני רוצה להגיד להבהרה - מה פירוש הדבר? מהם CONQUERIS, עד היכן וכו'.

ברצוני לקבל מהממשלה אישור ל: -

(א) לא גבולות מסומנים, כי אם עקרונות.

(ב) ההדגשה שמזה נובע גם שלא רוג'רס - שום רוג'רס; לא רוג'רס כלפי ירדן ולא רוג'רס כלפי מצרים.

הנשיא עלול לשאול, למשל: טוב, שארם אל-שייח; רציפות טריטוריאלית; אבל מה גורל סיני?

(ג) נחוץ לי אישור שעמדתנו היא כי במצב זה של הטילים אין אנו רואים טעם לשיחות.

(ד) עניין הנשק והעזרה הכלכלית.

אלה הם הדברים כפי שאני רואה אותם.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

את התחלת להגיד שהוא עלול לשאול אותנו מה גורל

סיני, ולא השיבות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ברור שלא יכול להיות שסיני מוחזר למצרים בכדי שהם ייכנסו מחדש ויוכלו לרשת כל מה שאנו עוד בנינו שם. לא מצרים. אבל מה לגבי סיני מפורזת? ומהן הערכויות לפירוז? האם יש עוד מקום אחרי זה לאו"ם, או האם יש מקום לאיזו שמירה אחרת?

על כך הייתי רוצה לשמוע עצות.

שר הבטחון מ. דיין:

ישנם שני נושאים פשוטים - אולי לא מבחינת ההסכמה האמריקנית, אלא מבחינת הצגת הדברים: הרכש והעזרה הכלכלית. אנו פשוט רוצים לקבל. העניין פשוט.

אשר לנושאים האחרים:

אני בעד זה שאת תעלי את עניין הגבולות בנוסחה זו שאת אמרת: היות וישנה מפת רוג'רס, שלא תהיה אי בהירות בעניין, שאנו לא מתייחסים אליה או מתייחסים אליה רק בשלילה.

בנוסחה זו שאת דיברת עליה יש שני דברים שלגביהם היא יותר מורכבת: כשאנו אומרים שהירדן הוא הגבול הבטחוני, שואלים אותנו מה משמעות הדבר: זוהי ריבונות שלכם, זוהי ריבונות שלהם? רק חיילים שלהם לא יעברו? נניח שחוסין יתחייב טנקים וחיילים שלהם לא יעברו, אבל תהיה שם רק מיליציה. אולם עכשיו, עם פעילות ארגוני הטרור, אני רואה את הטרור יותר קשה מאשר פעילות של טנקים. באופן יחסי שכם או חברון, הרי שכם או הרי חברון, אבל גם השטח העירוני - אם אני מעלה על דעתי שג'ורג' חבש יתרכז שם, למשל, הרי זה יותר קשה מאשר מעבר טנקים.

לכן, השאלה הזאת של גבול בטחוני, יש לה שני חלקים: מה הם לא יעשו ומה לנו מותר לעשות בשטח זה, במצב הנוכחי.

אני כרגע איני נכנס לזה, אני רק אומר שכאשר אנו אומרים "גבול בטחון", איש אינו יודע עד הסוף למה אנו מתכוונים. ועכשיו, את נוסעת בתקופת פעילות ארגוני טרור, לאחר שמטרתם השמדת ישראל, ביטול עצם קיומה - נוח לנו להציג את הדברים כפי שהם במציאות. איני יודע מה תהיה ממשלת ירדן מחר, אבל אני יודע מהם ארגוני הטרור. מבחינה זו עזה, קלקיליה, טול כרם, שכם - אם

נמסור אותם, שפשוט צה"ל ייצא משם וג'ורג' חבש ייכנס לשם - לדעתי, עליך לומר שאנו לא נוכל להסכים ולא מוכנים לזה.

אני מעיר כאן שירדן כגבול בטחון, זה אינו פשוט לומר, כי אין זה ברור ומפורש כמו רמת הגולן.

אשר לסיני, שארם אל-שייח ורציפות טריטוריאלית - אם לומר רציפות איזושהי, הרי זו נוסחה פשוטה. מבינים שיש צורך בדרך אשר תחבר את השטחים. אולם, אני ביקשתי שאת תיפגשי עם הרמטכ"ל לפני הנסיעה, וזה לפי בקשתו; הוא מאיץ בי כבר זמן מה, שאם ישראל תגיע לאיזשהם דיונים על מפות - הוא היה רוצה שתשמע דעת הרמטכ"ל. הדגש שהרמטכ"ל שם בעניין סיני, הוא על המרחב של השטח ולא רק על שליטה במיצרים; בעיקר על המצב הזה שכוחות שלנו נמצאים בצד המערבי של סיני - לא בתעלה, אבל שישנו עורף מדברי בין ישראל ובין מצרים; שהמטוסים המצרים לא יכולים להגיע אליו. באופן סכמטי - רפידים, או משהו כזה. אבל המרחב הזה החוצץ בינינו ובין המצרים, ופירוז אינו תשובה לכך.

אבל איני רוצה להיות דובר למטכ"ל. בעניין זה באמת צריך לשמוע את הרמטכ"ל. מה שאני רוצה לומר, הוא שאם אומרים "ורציפות טריטוריאלית" ולא נכנסים להגדרה כלשהי - זה יכול גם להתאים. אבל אם המשמעות שתתקבל היא שהרציפות באה רק כדי לאפשר עורק תחבורה לשארם אל-שייח, וזה הכביש שסללנו עכשיו - ויכולה להשתמע משמעות כזאת - הרי זה אינו מבטא את ערך המרחב של סיני כפי שלפחות הרמטכ"ל רואה אותו.

אבל עקרונית אני בעד זה שאת תעלי את הנושאים האלה, מבלי לצייר מפות, אף על-פי שבסך הכל כשאומרים וגומרים לומר את הכל - זוהי כמעט מפה. אבל שהנשיא יידע כי עמדתנו היא שונה, וזו עמדתנו הכללית.

אני חושב שאם בצורה זו או אחרת תתחדשנה שיחות יארינג בצורה שאנו נוכל להסכים להן - נלך לזה. אמרנו זאת, שהסכמתנו העקרונית היא בתוקפה. אבל בעניין זה אני חושב שאת חייבת להדגיש שנכונותנו ללכת לשיחות יארינג היא לפי המכתב שאנו כתבנו. חוץ מהצד של "יחסי שכנים" - איך שמים דברים בפינו שלא אמרנו? אבל למהותו של דבר לומר: הלכנו לשיחות יארינג עם מכתבנו ולא עם מכתב רוג'רס. אני לא נכנס לשאלה - כיצד עשיתם זאת לנו? כיצד הודעתם בשמנו? זה עניין אחר.

אבל נניח שתשאלני או תאמרי מיוזמתך - לדעתי, התשובה חיובית. אבל אנו הולכים לשיחות יארינג רק על יסוד מכתב ממשלת ישראל אשר אושר בכנסת, וזוהי הנוסחה שלנו של שיחות יארינג. על כך צריך לעמוד.

עוד שני נושאים הקשורים אחד בשני: האחד, כמובן תעמוד השאלה של הפסקת האש. כלומר, מה ההסדר? אם קידמו את הטילים וההסכם הקודם אינו קיים - מה צריך להיות ההסדר של הפסקת אש שבמסגרתו אנו מוכנים ללכת לשיחות יארינג המחודשות. אני לא חושב שאנו צריכים לומר כי אנו עומדים לחדש את המלחמה. מה שדיברנו בתחילת הישיבה - דיברנו כאן; אבל לדעתי, איש אינו יכול ואינו צריך לומר שכאשר שואלים אותנו: ומה יהיה אם לא יחזירו את הטילים? אנו נענה: אנו נפתח באש. צריך לומר שההסכם הוא דו-צדדי ויש ביכולתם להביא הסכם זה לתיקונו על-ידי הזנת הטילים. אבל אם לא זה - ההסכם ההוא אינו קיים. והשאלה יכולה להיות: ואז מה אתם עושים? פותחים באש? מה אנו נאמר: נפתח באש? וזאת כאשר הצד השני שומר על הפסקת האש? - לא נאמר זאת; אף על-פי שיכול להיות מצב שפעם נפתח באש, אבל לא נאמר זאת.

לכן, כשנשאלתי מה יהיה אם לא - אמרתי: ההסכם ההוא אינו קיים. או שיזינו את הטילים, או שיעשו הסכם חדש. אבל הסכם שמופר על-ידי צד אחד אינו קיים יותר.

ראש הממשלה ג. מאיר :

אבל מה זה הסכם חדש?

שר הבטחון מ. דיין :

קודם כל, אין לי ואני לא אמרתי שיש לי הצעה להסכם חדש. אבל האם את ההסכם שהיה קיבלנו מסיני? הביאו הצעה ואנו הסכמנו לה. אני לא אומר או אמרתי שיש לי הצעה להסכם אחר. אמרתי: היה הסכם, ההסכם מופר וכאשר הסכם מופר על-ידי צד אחד - הוא אינו קיים. אנו יכולים להביא הסכם חדש; אחרים יכולים להביא הסכם חדש.

חשר לקליטת העליה נ. פלד :

ייחסו לך עניין הסטת כוחות ל-30 ק"מ.

שר הבטחון מ. דיין :

אני אמרתי מה שאמרתי בטלויזיה. לא אמרתי: יש לי הצעה להסכם חדש. אמרתי: ההסכם ההוא אין אנו יכולים לקיים. ואם כך - הוא בטל. יכול להיות הסכם אחר. ההסכם הזה אינו דבר יחיד בעולם. הביאו לנו הצעה ואנו הסכמנו לה. או אנו או אחרים יכולים להציע הסכם חדש, או שנעמוד דווקא על חידוש ההסכם ההוא. אבל גם אז הוא צריך להתקיים על-ידי שני הצדדים.

אני אומר: לו היה דיון על הסכם אחר, יש לי מחשבות בעניין זה. אבל כאשר נדון על הסכם - נדבר על זה. יש לי מחשבות על דבר שבנוי על SEPARATION OF FORCES. אבל כרגע, הפסקת האש נשמרת על-ידי המצרים למרות שאיננו הולכים לשיחות יארינג. גם אנו איננו מודיעים שנפתח באש; אבל איננו הולכים לשיחות יארינג. אם תעמוד השאלה: ישנן שיחות, או צריכה להיות

מסגרת של הפסקת אש כזו או אחרת - כשיגיעו לזה, נדון על כך. אבל לא יתכן שאנו נלך לשיחות יארינג - אני בעד זה שנלך, ואת זאת נעשה על יסוד המכתב שכתבנו - אבל זה אינו יכול להיות ללא הסכם - לאחר הזזת הטילים - של הפסקת אש, המניח את דעתנו - כלומר, הקשור בעניין הטילים.

אם יגיעו לדיון מה אותו ההסכם, נצטרך לשבת ולדון. או שאנו נציע הצעה, או שאחרים יציעו הצעה. אבל הסכנה היא שידרשו מאתנו לחזור לשיחות יארינג על יסוד הפסקת האש, עם הטילים ליד התעלה. יגידו: מה אכפת לכם? הם הרי לא פותחים באש והם הודיעו שמה-21 בחודש לא הזיזו טילים; בואו וחדשו את השיחות.

לדעתי אין אנו צריכים ללכת לשיחות יארינג, אלא אם כן - או שההסכם הקודם יתגשם, או שיושג איזה הסכם אחר שצריך לדון עליו בצורה מוסמכת ומפורשת. ויתכן שההסכם הקודם אינו היחיד בעולם שאפשר לעבוד על-פיו, ויכולים להיות גם הסכמים אחרים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אתה מסכים שבהסכם החדש יהיה יארינג המתווך?

שר הבטחון מ. דיין:

לא חשבתי על זה. אני מדבר עקרונית שלא ניכנס להפרדה, שאנו הולכים לשיחות יארינג אך ורק על יסוד המציאות של הפסקת האש, אלא צריך להוסיף לכך שחייב להיות הסכם הפותר מבחינתנו את עניין הטילים.

אפשרות אחת פשוטה - החזרת הטילים. אבל נניח שלא יחזירו, או לא אוטומטית - אז צריך לדון בדבר.

אין לי שום הצעה ואני לא מציע שראש הממשלה תציע לניכסון בעניין זה משהו מפורט או משהו מסויים; אלא שאנו נעמוד על נקודה זו שלא יתכן ללכת לשיחות יארינג ללא הסכם מסגרת הקשור לעניין הפסקת האש, נוסף לעצם קיומה כפי שהיא מתקיימת עכשיו.

דבר אחרון - ולדעתי העיקרי - אני מעריך שהמצרים והרוסים, בקומבינציות שונות, מקסימליות, מוצלחות מצדם - יכולים לקדם טילים וארטילריה ולהכביד עלינו מאוד מאוד בהחזקת המעוזים ליד המים. אבל זה בשום פנים אינו נותן להם עוד אפשרות להשיג אחד מן הדברים העיקריים שהם צריכים להשיג גם אם אנו נצטרך לנטוש חלק מהמעוזים.

מה לדעתי הדברים העיקריים שהם הישגים של ממש ולא רק קו טכני? הדבר העיקרי, כמובן, להדוף אותנו מסיני. נניח שהם מקימים ראש גשר ועוברים לצד שני, ואז יימצאו למולם למעלה מאלף טנקים של צה"ל, עם חיל אויר ועם היערכות מאוד מאוד בסיסית של דרכים ואמצעים לוגיסטיים אחרים שנעשתה במשך שלוש שנים. אבל מה שאיני רואה - אלא אם כן ברית המועצות תביא כוחות חדשים ניכרים אחרים - שיש בידיהם להשיג הישג של ממש, להדוף אותנו מסיני.

אני מבחין בין שני דברים: בין קו המים ובין אי הצלחתם להוציא אותנו מסיני. כל זמן שהם לא עשו זאת - אין הם משיגים הישג של ממש בשני דברים: א) פתיחת התעלה והחייאת כל האיזור הזה, ובשביל זה צריך להרחיק אותנו מרחק רב; וזה לא רק פתיחת התעלה, כי אם כל הנורמליזציה של איזור התעלה מבחינה כלכלית, ומבחינת הסובייטים - בעיקר פתיחת התעלה.

(ב) עצם הפסקת המלחמה.

אני חושב שהמלחמה בחודשים האחרונים היתה קשה מאוד למצרים. הכבדה עליהם מאוד בגלל האבידות וכל הכרוך בזה. וזה שהם יחדשו את המלחמה - גם אם הקרבות יהיו במרחק מסויים מזרחה מהתעלה, אבל מטוסינו יוכלו

להפציץ מרכזים שונים בתוך מצרים - זה לא יקל עליהם את המצב. הרוסים בוודאי יודעים, וגם המצרים, ועברו שלוש שנות מלחמה - אם גם הם רואים את הדברים כך - הם היום יהיו מוכנים, הרבה יותר מאשר בעבר - ללכת לקראתנו בתנאים בשביל להגיע לשיחות. איני יודע אם נוכל להגיע אתם לגמר השיחות, כלומר להסכם שלום מוסכם, אבל בתנאים בהם תחודשנה השיחות - אני חושב שהם יהיו יותר גמישים ויותר רכים להליכה לקראתנו. כי האלטרנטיבה השניה העומדת בפניהם - הישראלים לא רוצים בשיחות יארינג; אנו, המצרים, צריכים לחדש את האש. הם הרי אמרו שאם תוך 90 יום לא תיגמרנה השיחות - יחדשו את האש. לעת עתה לא עשו זאת, אבל אם יעשו זאת - הרי במקרה הטוב ביותר מבחינתם הם יכולים להקים ראש גשר לתעלה, אבל זה לא יתן להם את זריקתנו מסיני, פתיחת התעלה והפסקת המלחמה, ואני מניח שהם מעוניינים בשנים אלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הם לא יוכלו לשתול טילים בצד המזרחי?

שר הבטחון מ. דיין:

כן. אבל מה שהרמטכ"ל אמר, שאילו אפשר היה לעלות עליהם בפשיטה של טנקים, אם הטילים הם בשטח מדברי, הרי זה כבר דבר אחר. הטילים הם נשק נגד מטוסים בטווח מסויים. אבל אם תתחולל מלחמת שריון של אלף טנקים, הם צריכים בשביל זה נשק סובייטי או חיילים סובייטים. המצרים בטנקים שלהם, איני חושב שגם הם חושבים שיש להם סיכוי להביס את צה"ל.

אם הם יכולים להשיג הפסקת המלחמה - וזריקתנו מסיני בעצם המלחמה תוך החודשים הקרובים - והם מעוניינים בשני הדברים האלה: הרוסים, בפתיחת התעלה והמצרים לא מעוניינים בחידוש המלחמה, ומעוניינים בחידוש השיחות, ובשביל זה יהיו מוכנים לקבוע איזושהי מסגרת לחידוש השיחות, ולהיות הרבה יותר רכים ומוכנים ללכת לקראתנו בעניין זה - אני מעריך שזהו המצב הנוכחי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם לי נראה שביקורה של הגב' ראש הממשלה ינוצל על-ידי האמריקנים כדי ללחוץ על חידוש השיחות עם יארינג; ואני לא חושב שאנו צריכים לעשות את חיינו קלים מדי ולחשוב שזה יילך בקלות אם נרצה שלא לשים את זה בראש השיחות.

משום כך, ברצוני להוסיף כמה הערות בשולי דברי גב' ראש הממשלה ושר הבטחון. נדמה לי שהסכם הפסקת האש וה"סטנד סטיל" הוא הסכם טוב, ולכן לא צריכים להזכיר אפשרות של הסכם חדש. חושבני שכל הסכם חדש לא יכול להיות יותר טוב. הסכם זה הוא טוב, כי יש בו עוד תוספת: הודאה שהם הפרו אותו, והם צריכים לתקן את ההפרה. כל רמז על הסכם חדש, זוהי בעצם מחילה וסליחה וכפרה להם על הפרת ההסכם. כלומר, מה שהיה עד עכשיו נמחל להם ועכשיו נתחיל דף חדש.

אנו לא יכולים בעניין זה להתחיל בדף חדש; אין זה עניין חדש, אלא זהו אותו עניין ואנו איננו יכולים לזוז מזה. כל שיחה, כל הידברות חדשה, תיקח מה שקיים כקיים; נדמה לי שעל זה אנו צריכים לעמוד בכל תוקף ואז, כמובן, האונוס הוא על הצד השני, לתקן לפי חידוש השיחות. למה לנו לשחרר אותם מזה?

אני חושב שאנו צריכים להיות גם בעד המשך הפסקת האש, על ה"סטנד סטיל" ועל ההפרות - ככל האפשר. לי נדמה שעם כל ההכנות ועם כל ההתחזקות של המצרים בצד השני - מוטב לנו המשך הפסקת האש עד קצה הגבול. גם אנו עושים הכנות, גם אנו מתחזקים, ואיני חושב שהשינויים שהם יכולים להכניס בצד שני, ומה שהם יכולים להיות מופרעים על ידינו בינתיים - שווה שאנו נהיה אלה המפסיקים את הפסקת האש.

נניח, למשל, שהם מקרבים טיל אחרי טיל. לו הייתי יודע שהסכם זה היה יכול להתקיים עוד שלושה חודשים ועוד חצי שנה - אפילו מתוך הנחה שהם יכולים להפר, ואנו יודעים שהם מפרים - נדמה לי שמצב זה יותר טוב מאשר מצב שאנו נתקיף ונאמר: הפסקת אש כזו איננו רוצים, ועל כן אנו מגיבים.

מדוע אני אומר זאת? - כי התקרבות הטילים החלה כשלא היתה הפסקת אש; ועם כל מה שצה"ל עשה דברים גדולים - לא הצליח לעכב את התקרבות הטילים. איני יודע אם הם לא היו מתקרבים גם לולא הפסקת האש הזאת, כי ל-50 ק"מ הם כבר הגיעו לפני הפסקת האש. גם תקיפותינו האחרונות היו כל כך יקרות, שאנו בעצם חדלנו.

נניח שלולא הסכם הפסקת האש, ולולא התחייבותם לסטנד סטיל, יתכן שהיינו נמצאים היום גם כן באותו מצב תוך כדי אבידות יותר גדולות הן להם והן לנו. יתכן שהשיטה בה עיכבנו את התקרבות הטילים מתוך חוסר כלים שהיינו זקוקים להם - לא היתה די יעילה. יתכן שנקבל את הכלים ואולי כעבור זמן נוכל להיות יותר יעילים. אבל בינתיים, כל זמן שתימשך הפסקת האש, כל זמן שאין קרבנות והגבולות בידינו - הלוואי ונחזיק כך שנים. יתחזקו - יתחזקו; גם אנו נתחזק. הלוואי ונוכל להמשיך במצב זה זמן רב מאוד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ומה קורה ליארינג?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מדבר על השלב הפרלימנרי - לא לנו להחיש את הפסקת הפסקת האש. אנו צריכים להחזיק בזה כמה שאנו יכולים - בין אם יהיו שיחות יארינג ובין אם לא יהיו. אם הפסקת הפסקת האש מצדנו צריכה לבוא כדי לפוצץ את

חידוש שיחות יארינג - זה עניין אחר. אבל יש לנו אמצעים אחרים - לעמוד בתוקף על דרישתנו לא לחדש את השיחות כל עוד לא יתקן המצב.

הרי יש לנו עכשיו שתי אפשרויות: אי חידוש שיחות יארינג מתוך תגובה מדינית - מכיוון שהם הפרו, אנו לא רוצים את חידוש השיחות כל עוד לא יתקנו את ההפרה. ואם נתעקש על זה - לא יתחדשו שיחות יארינג. ואז יתכן שזה יכריח את המצרים להפסיק את הפסקת האש. מוטב שהם יהיו הפותחים ביריות, מאשר אנחנו.

אם אנו רואים שאין לנו שום אפשרות ורצון לגשת לחידוש שיחות יארינג, ויש לנו שני אמצעים - מדיני או צבאי - אני מעדיף את המדיני, ונשאיר להם את היוזמה הצבאית. כי אם נידון הדבר שצריך לבוא לחידוש סיבוב - אני מעדיף שהם יהיו התוקפים הראשונים ולא אנו.

המצב היום הוא שאנו העמדנו דרישה - אין שיחות כל עוד אין תיקון המצב. אז ממילא אנו לא צריכים עוד אמצעי - להפר כדי לעכב חידוש השיחות. אנו לא צריכים אמצעי צבאי. מספיק לנו אמצעי שיש לנו כיום.

יתכן שאנו נאלץ להסכים בדרך זו או אחרת, או נעמוד בפני לחץ שלא נוכל לו, או אם יתנו לנו פיצוי על ענין ההפרה; נניח, למשל, שמחר מצרים תבוא אלינו ותגיד: כן, אני לוקחת בחזרה את הטילים, ואז אין מנוס וצריך לחדש את השיחות; או שארה"ב תבוא ותאמר: אני אתן לכם כל כך הרבה דברים, והרמזים על נשק חינום ועל עזרה כלכלית וכו' וכו' - מה נאמר אז?

אני חושב שעמדתנו צריכה להיות מודגשת בכל ההדגשה: בין שתי הבעיות של מהות השלום ובעיית הגבולות, אנו מעמידים בראש את בעיית מהות השלום; כי גבולות הם בעצם פונקציה של מהות השלום. יש הבדל גדול אם זה שלום חוזי, שלום אמיתי וכו' וכו', או אם זוהי צורה אחרת של שלב ביניים בין שביתת נשק לבין שלום. אם זוהי רק מהדורה שניה של הסכם על שביתת נשק שייקרא

"הסכם שלום", אז כמובן בעיית הגבולות הבטוחים והמוכרים היא אחרת לגמרי.

לכן, יוזמתנו צריכה להיות שעיקר השיחות תהיינה על השלום: האם תהיינה שיחות ישירות? האם יהיה שלום חתום על-ידי הצדדים? חילופי דיפלומטים? יחסי מסחר? תרבות? או זה רק עניין של חידוש שביתת נשק. על כן, אין זו רק התחמקות שבעיית הגבולות אינה אקטואלית, אלא גם לאמיתו של דבר היא אינה כזאת.

לגבי השלב האחרון, בעיית הגבולות - ברצוני להבהיר: אני פעם כתבתי מכתב, בצורת פתק גדול לשר החוץ, והעליתי על הכתב מה אני חושב שצריך לכלול במכתב שלנו, בתשובה לרוג'רס. לצערי, לא מצאתי הד להערותי, ואני רוצה לחזור עליהן:

אני חושב שבכל שיחה אנו צריכים לחזור ולהדגיש את בעיית הזכויות ההיסטוריות והדתיות על ארץ-ישראל. אני חושב שאנו עושים משגה גדול גם מהבחינה המדינית כשאנו מדברים בנשימה אחת על חברון ועל קונייטרה.

שר החוץ א. אבן:

במכתבנו לרוג'רס ישנו אזכור על עניין זה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני בכל אופן לא הרגשתי בזה במכתב אל רוג'רס.

אני חושב שגם בעניין הפליטים אנו עושים משגה שאנו לא מדגישים שאנו לא יכולים לקבל אף פליט אחד, מחוץ לאלה החיים בשטחים המוחזקים על-ידינו, ביהודה ושומרון ועזה. קיבלנו אותם יחד עם השטחים. אבל מחוץ לאלה - אף פליט אחד.

שר החוץ א. אבן:

אינני יכול לכתוב זאת אם הממשלה לא תחליט על

כך.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

השטחים נשארו בידינו עם הפליטים; אבל אף פליט

אחד מחוץ לאלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם זה כ"מנה ראשונה" מספיק...

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אנו קלטנו כבר מיליון פליטים ממדינות ערב, ונקודה זו הפשוטה כל כך, לא הצלחנו להסביר לעולם הגדול במשך עשרים שנה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה פירוש "לא הצלחנו להסביר"?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מכיוון שלגויים יש ראש כזה שלא קלטו זאת, לא מכיוון שאנו נכשלו, מדוע אני אומר "לא הצלחנו"? - כי במכתבנו לרוג'רס אין כלל טיעון כזה, ואנו לא מצליחים להסביר זאת. אני חושב שטיעון זה צריך לעלות בכל

מסמך ובכל שיחה, ובכל זאת לא מצאתי לו הד.

במשך כהונת הנשיא השני של מדינת ישראל, מר יצחק בן-צבי עליו השלום, לפני כעשר שנים, כתב מאמר גדול שפורסם אז ב"ושינגטון פוסט" על נקודה זו של חילופי אוכלוסיה, ועל כמה מאות אלפי פליטים ועוד. אבל זה לא חדר להכרה, ואנו צריכים השכם והערב לחזור על טענה זו. אם זה לא נקלט על אוזן זו - אולי ייקלט על אוזן שניה או שלישית. אבל אם אנו חדלים מהטעון - זה רע מאוד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין דבר כזה; לא חדלים.

שר החוץ א. אבן:

המכתב אל רוג'רס בא לשמור על עמדותינו לגבי מספר מסויים של נקודות, אבל אי אפשר למצות בו הכל. שם נאמר שישראל תחליט על עמדתה ולא תקבל ברירה חופשית של אחרים; אבל מלבד המכתב, יש גם נאומים ושיחות ומאמרים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בעניין הפליטים חושבתני שעכשיו יותר קל לנו להסביר, אם כי אינני נותנת ערבות שהפעם זה ייקלט. אולם יש לנו עכשיו תמונה כל כך פלסטית "נחמדה", מיהם האנשים שצריכים ליהנות מ"בחירה חופשית", שנדמה לי כי יותר קל לנו להרוס את העניין. אבל היות וארה"ב עדיין דבקה בפורמולה זו, ברור שגם נקודה זו תועלה בשיחה.

שר החוץ א. אבן:

אני מבקש להביא לידיעת חברי הממשלה הודעה שנתקבלה זה עתה משגרירנו בניקוסיה: היום, בשעה 11:15, הגיעו בין חטופי מטוס טי.וו.איי שתי משפחות בעלות אזרחות ישראלית בלבד: טובה לב-כהן, בנה דני ובתה יהודית; דניס גורן ושני ילדיה. הדרכונים הוחזרו על-ידי המחבלים; שתי המשפחות ממשיכות לניו-יורק. כמו כן הגיעו מספר משפחות יהודיות, לא ישראליות. לא ידוע המספר המדויק, אבל לפי ההתרשמות, כתריסר - אני מניח כתריסר נפשות. לא ברור, אם כן, מיהם הישראלים שהם עדיין מחזיקים. אני מניח שאת הגברים. ואם כך, כולם כמעט יהיו אמריקנים, כי אלה שיש להם אזרחות ישראלית טהורה הם אשר הזכרתי, והם בחוץ.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם כך, הם מחזיקים כנראה את הגברים.

שר המשטרה ש. הלל:

אני לא רק מאחל נסיעה בשעה טובה לראש הממשלה - אני גם חושב שזוהי שעה טובה לנסיעה. אני נזכר שרק לפני שבוע, ובוודאי לפני שבועיים, כל אחד מאתנו חשב שאם אנו נגיע למשבר בשיחותינו עם יארינג - מי יודע מה תהיה תגובת ארה"ב; כמעט לא תהיה לנו תקומה ונגיע למערכת יחסים משובשת. ולא היא. אולי גם בזה אנו יכולים לומר - קצת בזכות הערבים. בכל אופן, לא צריך להתייאש יתר על המידה. אני בין הפסימיסטים בעניין תרומת הערבים לענייננו, אבל יש בכל זאת מדי פעם הפתעות.

בכל אופן, נסיעת ראש הממשלה הפעם לארה"ב איננה באוירה של משבר על סירוב ישראל להמשיך וללכת במסלול שקבעו האמריקנים - לא חשוב מה קורה בשטח, אתם תמשיכו לרוץ באותו מסלול.

יש לזה גם דברים של המחשה - עניין הטרור; אבל אולי לפני כן עניין גבולותינו עם המצרים, או בכלל. הרבה זמן היינו דבקים בפורמולה - ואני גם כן כאחד המסבירים דבקתי והשתמשתי בה - עניין הגבולות מותנה בדמות השלום וכיוצא בזה. פורמולה נכונה וטובה להסברה, אבל אני חושב שלאור הלקח האחרון של הסכם הפסקת האש, שנעשה על דעתם של שני הצדדים, ובערבות המעצמות הגדולות - כאשר הוא מופר תוך רבע שעה מכניסתו לתוקפו - אני חושב שיש בזה כדי לאפשר לנו לומר: כמובן, דמות השלום; אבל גם לאחר דמות השלום צריכים להיות גבולות כאלה שלא יכול להיות בהם אלמנט של הפתעה מסכנת לבטחון ישראל. אין זו בושה. אני חושב שאילו היינו צריכים לקיים שיחה זו עם האמריקנים, נניח לפני חודשים, אני משער שהיה יותר קשה לעמוד בתוקף על נקודה זו. ואני חושב שדווקא נסיון זה עם מצרים ועם הפרת הפסקת האש - אם יש בו איזה דבר חיובי - זה שהוא מאפשר לנו, ללא בושה, לומר: לאחר ככלות הכל, גם אם יהיה הסכם חתום, גם אם יהיה שלום אמיתי - אין בושה לומר: גבולות שימנעו מאתנו הפתעה שיהיה בה כדי לסכן את בטחוננו.

אני חושב שהדבר הזה ישים גם לגבי עניין סיני.

ויכול להיות שכאן אפשר לצאת מהפורמולה שהיתה נכונה ומקובלת עלינו, של קשר טריטוריאלי לשארם אל-שייח; אפשר קצת להרחיב. אני לא מתכוון לומר שאנו צריכים להחזיק את כל סיני, אבל אפשר גם לומר - יש פה עניין של גבולות כאלה בסיני, אשר יוכלו למנוע מאתנו הפתעה בלתי נעימה - שמא שוב תיווצר אי הבנה מצד המצרים, או אפילו הרוסים. אני חושב שבראש וראשונה בסיני ישנו עניין התעלה, שברור לכולנו שזה מבחינת הערבים "ייהרג ולא יעבור"; ואני חושב שעל עניין זה בעצם אין בינינו ויכוח שלא בא בחשבון להגיע לשלום אתם ללא החזרת התעלה. על זה אין ויכוח. ישנו עניין הנפט, שגם הוא בגדה המערבית של סיני; ישנו שטח הררי גדול מאוד שחשוב מבחינת יכולתנו לאחיזה יותר גדולה והרחקה יותר גדולה של החזית עם מצרים - דומני שכיום אנו נמצאים במצב שנוכל לטעון טענה זו ולעמוד עליה במידת האפשר, מבלי שהדבר ייראה כבלתי הגיוני וסביר. כי גם הסכם

שאנו הגענו אליו, ואשר עליו הסכימו שני הצדדים, והוא גם בחסות האו"ם - גם הוא יכול להיות מופר.

אני חושב שזה רק מחזק את עמדתנו ומאפשר לנו להרחיב את הפורמולה של קשר טריטוריאלי לשארם אל-שייח, תוך הדגשה שאנו מבינים את עניין התעלה, מקורות הנפט וכו', אבל מבחינת פס הבטחון הדרוש לנו - אני חושב שיש לנו עמדה יחסית נוחה להרחיב הגדרתנו בעניין זה.

בעיה נוספת - ירדן. אפשר היה בעצם לומר, אחרי הנסיון של השבוע האחרון - אין הגיון בכלל לשיחות; עם מי בכלל מדברים בירדן? זוהי בעצם תשובה שאפשר להשיב אותה - ואני גם בטוח שאנו נעשה זאת. אבל אני לא צריך לתת פה עצות, אלא שנניח לרגע שבתוך כל "בית המשוגעים" הזה של ירדן, היה מתייצב חסיין ואומר: אני חותם אתכם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם יתנו לו לצאן מן הארמון.

שר המשטרה ש. הלל:

הרבה מה לעשות כבר אין לו - לפחות לדבר אתנו

הוא רשאי.

נניח באופן היפותטי שהוא יגיד: אני חותם אתכם. מה קורה אז? למעשה, זו אינה שאלה כל כך היפותטית, כי הרי היינו אמורים לדבר עם יארינג ומותר היה לו לומר לנו: טוב; אתם כועסים על המצרים, אבל למה אינכם מדברים עם הירדנים? והאמריקנים יכולים היו ללחוץ עלינו בנקודה זו; טוב, דברו עם יארינג, דברו עם הירדנים; הם הרי לא קידמו כל טיל ואתם רשאים לשוחח אתם.

אנו יכולים כאן לפתח גישה שהסכם עם ירדן - אם אמנם נגיע אליו בזמן הקרוב מבלי שיהיה שם עימותים...

ראש הממשלה ג. מאיר:

זוהי באמת שאלה מאוד היפותטית: הרי אם חוסיין לא יחיה - לא יחתום אתנו. אבל כל זמן שהוא חי - האם ישנו הסיכוי הקל ביותר שהוא יחתום אתנו כשאנו לא רוצים לדבר עם המצרים?

שר המשטרה ש. הלל:

נניח שאנו כן נשוחח עם המצרים. כלומר, נניח שהמצרים, לאור איומיו של שר הבטחון, יקחו את כל הטילים בחזרה, ואנו כן מדברים אתם. הרי האפשרות הזאת יכולה לחזור בצורה זו או אחרת בעוד חודש או שלושה שבועות. כשאני מדבר על המצב הקיים בזמן הקרוב - הרי אם לא יילכו לעימות מוחלט, הדברים יכולים להימשך כך גם עוד שנתיים-שלוש. על כן, השאלה היא - מה אנו עושים בנסיון של הידברות עם ירדן, אשר בה המצב הוא כמות שהוא וישנה מין דואליות בשלטון כפי שהיא קיימת שם עכשיו?

אני חושב שזה מאפשר לנו שני דברים: גם לגבי ירדן עניין הגבולות והדרישות הבטחוניות נעשה יותר ברור, אבל יכול להיות שלגבי מקום כמו הירדן - הרי אם אמנם היינו מגיעים להסכם, הוא לא יכול היה להתבצע, אלא כעבור זמן מסויים, לאור יכולתה של ירדן לבצע את שלבי ההסכם. יכול היה להיות מצב שאנו מגיעים להסדר עם ירדן, ואנו את שכם מחזירים. השאלה היא אם הדבר מחייב אותנו באותה פעולה מהירה כפי שהסכם עם המצרים, נניח, היה מחייב; או האם מותר לנו לזרוק לחלל העולם שגם אם אנו מגיעים בתנאים אלה להסדר עם ירדן, זה יצטרך לעבור שלבים מסויימים ולאורך זמן מסויים לביצוע.

ישנה גם הנקודה של הצד הבטחוני, וגבול הבטחון לאורך הירדן ודאי צריך לדבר גם על אורך ים המלח. אני חושב שמבחינת ההגיון והבעיה הבטחונית שזה יוצר - עובדת היות ים המלח משני צידיו בירדן - זוהי תקלה שהיתה כל הזמן, ואני חושב שבאותו הקשר ובאותו הגיון של גבול בטחון לאורך הירדן - אין סיבה שלא לדבר על גבול בטחון לאורך ים המלח, אם לא יותר מזה.

אנו מקווים שראש הממשלה תדבר על כל מיני צעדים לקראת שלום וכו', אבל גם יכול להיות שעומדים אנו בפני חידוש המערכה בגלל סיבה זו או אחרת - אם שהם יתחילו, או שתהיה סיטואציה שלא נוכל עוד לעמוד בה. ואני חושב שאנו חייבים לדבר עם האמריקנים גם לגבי אפשרות זו שהיא לא נעימה ולא רצויה, אבל היא אולי ריאלית - חידוש המלחמה, בתנאים החדשים, לאחר שהם קידמו את מערכות הטילים.

אני לא נכנס לויכוח עם השר ורהפטיג מה היה קודם ומה היה יכול להיות. אני לא בטוח אם אנו לא צריכים להעלות בפניהם את הטענה שקשה לנהל את המלחמה עם המצרים, תוך כל אותן המגבלות שהטילו עלינו כל הזמן: לא כאן, לא שם, לא לעומק, לא לרוחב, לא מטרות כאלו ולא אחרות; ישנו רק מקום אחד בו כאילו מותר לנו לפעול, וזה לאורך התעלה. ועכשיו המצב הוא כזה שגם שם קשה לפעול.

על כן אני חושב שיש לנו כל ההצדקה להסביר את המציאות הצבאית שאנו נתונים בה ולהדגיש שאם אמנם ניאלץ להיכנס מחדש למצב מלחמה - אין הצדקה לדרוש מאתנו לנהל אותה רק באותו מקום בו הכל מוכן וערוך כדי לקדם אותנו ולהכביד עלינו. אנו צריכים לנסות להסיר חלק מההגבלות האלה, או לפחות להבהיר אותן בשיחה עם ניקסון.

ולבסוף, שאלה לשר הבטחון:

על האפשרות שאנו לא נחזיק בקו המים, וכך שזה לא נותן פתרון ממשי למצרים - לא מזמן הרמטכ"ל הסביר כאן שכל החזקה בקו שאינו קו התעלה מחייב בערך מאמץ פי שלושה מאשר החזקת קו התעלה. איך זה מתיישב - הערת הרמטכ"ל והערת שר הבטחון היום?

שר הבטחון מ. דיין:

אני אמרתי דברים ברורים: הקו הטוב ביותר שלנו הוא קו המים. אבל נניח שיש להם הצלחה פנטסטית והם מוציאים אותנו משם - להם, זה עדיין לא יתן את מה שהם צריכים להשיג.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

ודאי שמחכה לראש הממשלה ביקור ברורים מאוד, וישנן הרבה ציפיות לגבי ביקור קצר מאוד. אין ספק שנקודת הרכש והעזרה הכלכלית תופסת חלק לא קטן בציפיות הללו.

שתי הבעיות האחרות שתעמודנה במרכז הדיונים, לכל הדעות, הן: נושא שיחות יארינג ונושא הגבולות. אני איני חושב שהשקט השורר עכשיו בקשר לנושא שליחות יארינג הוא שקט מהותי. עם קבלת החלטת הממשלה, שהיתה מוצדקת ומחוייבת המציאות - אם כי היו חברים שלא היו כל כך מאושרים מן הנוסח, אבל מבחינה אופרטיבית כל שולחן הממשלה היה מאוחד - זה יצר גם נקודת מיקוח חדשה בשביל ראש הממשלה, והיה חשוב שכל הממשלה תעמוד מאחורי ראש הממשלה בנקודת מיקוח זו.

עם קבלת החלטה זו, התברר שראש הממשלה תיפגש עם הנשיא ניקסון, ואז באופן הגיוני וטבעי הם החליטו שהנשיא ניקסון הוא הסמכות העליונה ואין ספק שהוא אינו מצפה שכתום ביקור ראש הממשלה תתפרסם הודעת הספר משותפת על יוזמת השלום האמריקנית, אלא אין ספק שהם מצפים שביקור זה יחדש, אם

לא את התנופה, הרי לפחות את ההליכה בכיוון זה של יוזמת השלום האמריקנית. אני גם חושב שביסודו של דבר זה גם באינטרס שלנו, כי איך שלא יהיה - כאן אני מסכים לדברי שר הבטחון בנושא זה - אנחנו נכנסנו לתוך תקופה שבה הקונפליקט מוכרח להיות נדון במישור המדיני, מתוך מגמה לחפש פתרון, ולא יהיה מזה מפלט. ואם שליחות יארינג כרגע מטורפת בגלל קידום הטילים - דבר זה יצוץ מחדש, ואיני יודע אם בתנאים יותר קלים.

אני אינני יכול להגדיר במדויק מה תציע ממשלת ארה"ב כמוצא מהמצב שהתהווה, שהיא נושאת לו באחריות גדולה, כי היא היתה ערבה להסכם הפסקת האש. יכול להיות שיהיה ביטול מלא של כל מה שנוצר; יכול להיות ביטול חלקי; יכול להיות פיצוי בצידוד וברכש שיתן לנו אפשרות לחשוב שפחות או יותר האיזון שהופר בצורה קשה יחזור לקדמותו. אני לא יכול לנבא זאת, אבל אני צופה שכתוצאה מפגישת ראש הממשלה עם הנשיא ניכסון אולי תגובש איזושהי נוסחה ממשית אשר תיתן אפשרות לחדש את שיחות יארינג.

הנושא השני הוא נושא הגבולות. הרי כאן המצב כזה - לממשלת ארה"ב יש בעניין זה עמדה די ברורה ודעתה מגובשת. אם אנו לא נתחיל בדו-שיח עם ממשלת ארה"ב, אשר כוונתו מצדנו להזיז מעמדתם ולקבלתם את עקרונותינו - כפי שניסחה זאת ראש הממשלה - הרי קיימת הסכנה שהעמדה הזאת דווקא תתגבש יותר ותשמש אולי, חלילה, נושא להסכם סובייטי-אמריקני.

בעצם בנושא הגבולות משימתנו אינה לומר לממשלת ארה"ב כי עוד לא הגיעה השעה לדבר, אלא האינטרס שלנו הוא לדבר אתם ולהתדיין אתם, בכדי להזיז מעמדה די מגובשת הפוגעת באינטרסים שלנו ויכולה לסכן אותנו בגלגולים הבאים, אפילו במובן של הסכמה סובייטית-אמריקנית על מפה.

לכן אני חושב שבמובן זה בהחלט הגיעה השעה - ואני בהחלט תומך בדברי ראש הממשלה - שהנושא הזה מוכרח להיות נדון בשיחות עם הנשיא ניכסון. לגביו, השר ורהפטיג, גם אי אפשר להשתמש בטיעון שקודם אנו רוצים

לדעת את מהות השלום; כי הוא יגיד: הרי אני אמרתי לכם מה מהות השלום שאנו רואים אותה: הסכם חוזי, נסיגה לגבולות בטוחים, ברי הגנה ומוסכמים; גבולות שמקובלים עליכם. ואם זוהי מהות השלום שאנו, יחד אתכם, רוצים להגיע אליו - הבה תגידו לי מה הגבולות שאתם מציעים. כך שאני חושב כי דבר זה הוא בלתי נמנע. וכשאתה דן בנושא זה - הזכויות ההיסטוריות שלנו בוודאי צריכות לשמש רקע, אבל מבחינת המוטיבציה לגבי הגבולות - אתה מוכרח להשתמש, פרט לנושא ירושלים, במוטיבציה הבטחונית. כל אחד מאתנו מוכרח להגיד: אנו מציעים תיקוני גבול אלה ואלה מטעמים בטחוניים, בכדי שנוכל להתגונן. רק ברקע יכול להיות עניין הזכויות ההיסטוריות.

אני מסכים עם ראש הממשלה, שעדיין לא הגיע הזמן לבוא אל ניכסון עם מפה מדויקת, אם כי בכל נושא ונושא, כשאומרים "רמת הגולן", פחות או יותר מבינים מה זה; אם אומרים: רצועת עזה, גם כן מבינים. אם אומרים ירושלים - גם כן ברור, על כל פנים, למה אנו מתכוונים; אם כי בעניין ירושלים אני חושב שצריך לעשות מאמץ מקסימלי של ניסוח ושל הליכה לקראת נוסחה שיש בה קיום הריבונות הישראלית על ירושלים וקיום אחדות ירושלים, עם מתן מעמד מירבי שאינו פוגע בשני עקרונות אלה, לדתות; ואני אולי אפילו מעלה על הדעת נושא של מעמד אזרחי לירדן, לאזרחים הערביים בירושלים; אבל זה עניין שאפשר לבחון ולברר - מבלי שאנו נפגע בשני העקרונות האלה.

לגבי עצם העקרונות שראש הממשלה דיברה עליהם - בדרך כלל היה אצלנו ויכוח בין קונספציות שונות של תכניות שלום. ישנה תורה בעל-פה של המערך, ישנה תורה בכתב של המערך, ישנה "תכנית אלון", יש מה שקוראים "תכנית מפ"מ" - ישנן תכניות שונות. בכל אופן, יש לה אותו מעמד כמו לתכניות אחרות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ההסתייגות היחידה של מפ"ם היתה בעניין התיישבות

על קרקע עירונית.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

בשעה שאנו בעצם הולכים בפעם הראשונה לשיחה מהותית בבעיות טריטוריאליים בין ישראל לבין ממשלת ארה"ב - אני איני טוען שצריך דווקא להתחיל בויכוח בינינו מי מוכן לוותר יותר. עובדה היא שהצד השני עומד על בסיס של עמדה קיצונית ביותר. נאצר קיבל את יוזמת השלום האמריקנית מתוך הודעה של נסיגה טוטלית לגבולות ה-4 ביוני ועוד צירף לזה כמה וכמה דברים נוספים.

אילו היה מדובר על השאלה אם אנו צריכים להשיג פרוזדור בין שארם אל-שייח או לא, הייתי מאחל לראש הממשלה שתשיג פרוזדור זה. אבל השאלה היא רק זו, שלא צריכה להיות לנו הרגשה, כפי שאני הרגשתי אצל השר הלל - שאנו נמצאים בתוך איזשהו מצב של קונטיקטורה מבחינת הצגת תביעות ואנו יכולים עכשיו גם להופיע עם תביעות ועם מפות מעבר למה שנניח היה בתורה בעל-פה של המערך. כי הלא העניין הזה פועל תמיד בשני כיוונים.

השר י. גלילי:

כחבר ממשלה חדש עליך לדעת שכל הסעיפים אשר בתורת המערך סוכמו בהחלטות הממשלה. אין לסגת מהן.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

הרי זה בדיוק מה שאמרת.

השר י. גלילי :

אני בא לחזק את דבריך.

השר לקליטת העלייה נ. פלד :

הרי הצגת תכנית היא תמיד בשני כיוונים: אתה יכול לומר שבראשית המו"מ אתה מציג תכנית מינימלית ואז כאילו אתה מחליש את עמדת המיקוח שלך; מצד שני, אתה לפעמים יכול להופיע בתכניות עד כדי כך בלתי סבירות, שהן מראש מכשילות את יכולתך להשיג אצל הפרטנר (הפעם ממשלת ארה"ב) את היכולת להגיע אתו לאותו מכנה משותף הדרוש לנו כדי לעמוד באותם מאבקים מדיניים שאנו ניצבים בפניהם.

אני מאחל לראש הממשלה הצלחה במשימה שהיא מקבלת על עצמה, ואני חושב שהמפגש הראשון הזה בין הקונספציה הטריטוריאלית שתוצג על-ידי ראש הממשלה ובין העמדה האמריקנית - היא תוכל לשמש לנו קו מדריך לגבי התפתחות השיח הזה, שלדעתי הוא הכרחי בינינו ובין האמריקנים, ואולי גם כהקדמה לקידום שיחות יארינג.

שר הפנים י. בורג :

קודם כל ברכות, ואני מוסיף גם תפילות להצלחת הנסיעה, אבל לבי מאוד כבד. איני יודע איך עניין פרשת החטיפות יפעל בפסיכולוגיה של האמריקנים. אנו ראינו הרבה דוגמאות שהם היו חזקים, וראינו גם דוגמאות שלפעמים ברגע האחרון הם ויתרו. ויכול להיות שהתרגום של הצד הפסיכולוגי יהיה דווקא גורם להחמיר את הלחץ להתחייב כבר להמשיך בשיחות יארינג.

אילו ראש הממשלה היתה לוקחת עשרה אחוזים בלבד מכל מה שהחברים אומרים כאן בתור סדר יום, הרי נדמה לי שכמה ימי עיון עם הנשיא ניכסון לא היו מספיקים.

אני מקבל את המהלך שראש הממשלה תדבר על עקרונות ולא על ציורים, כי יש מספר דברים שבתוכנו עצמנו עדיין לא נגמרו. אני יודע שבמפד"ל, למשל, רק מיעוט יכול לצייר לו מפה שאין בה חברון. לכן, אני אומר זאת במלוא האחריות ובמלוא ידיעת המשקל של הדברים שאני אומר כאן - כשאני מדבר על חברון, וזאת אני אומר לשר הקליטה - ברור שמהות השלום, ולא רק המלה חוזה, יש לזה נפקא מינה גם לציור הגבולות. לכן, יתכן שאנו קרובים להמשך השיחות בגלל הלחץ האמריקני, או מאוד רחוקים בגלל התפתחויות העוללות להתרחש - אבל אין עצה אחרת מאשר לדבר על כמה עקרונות, ותו לא.

כאן ישנו מצב מעניין: בשבילנו הגבול עם ירדן הרבה יותר פרובלמטי - לא מנקודת מבט בטחונית, אלא מנקודת מבט ציור הקווים - מאשר הגבול עם מצרים. אתה לא יודע אם אתה מנהל מו"מ עם חבש, עם חוסיין או עם יאסר ערפאת. אתה היום מדבר ואינך יודע עם מי תדבר מחר. על כן אני חושב שמנקודת מבט זו, יש לנו - או לראש הממשלה כנציגתנו - מעמד חזק. אנו אומרים: אין לנו היום עם מי לדבר.

אני מבין מה אמר שר הבטחון, ואני מסכים שהמדובר לא בפרוזדור שגוביל לשארם אל-שייח, אלא מדובר גם בנוגע לסיני כמרחב הגנתי. מדובר על כך שיהיה איזה חייץ, לא רק של שטח מפורז, אלא גם חייץ בו אנו יושבים; מה שאני קורא: מרחב הגנתי.

אבל אני רוצה עוד לשאול פשט, בפורמולה אשר גם כן במשך שנים מצאה חן בעיני עד שאני צריך להתחיל לחשוב עליה ולהתייחס אליה באופן יותר קונקרטי. אהבנו לומר: הירדן הוא הגבול הבטחוני. אבל מה הפשט? האם זה כולל מלכתחילה ויתור על יהודה ושומרון? מה אנו עושים עם ההתנחלויות. האם

יושבים שם בבחינת MILITARY OUTPOST, או זהו בכל זאת שטח שלנו? האם יהיה לנו "פס", שאני אוכל לנסוע לבית שאן דרך מחולה? לי עדיין לא ברור הדבר. אם אנו אומרים פורמולה, ששום חייל ערבי לא יהיה שם - ניחא; אבל עדיין בזה אתה רק אמרת את "עשה טוב" שאתה רוצה הבטחה, אבל לא אמרת את ה"סור מרע" - מה יהיה מערבה מהירדן, ומה יהיה גורל אלה היושבים שם היום - כל מה שהולך מטירת צבי וגם מסביב לים המלח, הרי זה למעשה קו אחד. כמו שאני רוצה שכל מה שיהיה מערבה מהירדן יהיה בטוח ולא יהיה גם בסיס לקטיושות של בגין ולדברים אחרים - אז בכל זאת כאן נדמה לי הדברים עדיין לא בהירים ואנו צריכים להבהיר את הפשט של העניין.

בעניין הגבול הבטחוני מוכרחים או להשלים (איני יודע אם זה נחזק השבוע ואם ראש הממשלה צריכה זאת בושינגטון), אבל לי עצמי יש עוד הרהורים כבדים ביותר ויותר סימני שאלה מאשר תשובות למושג הזה.

השר י. גלילי:

יש קושי בהתבטאות בנושא זה, שצא המדבר ייחשב שהוא בא להורות דעה למי שאינו זקוק להוראת דעה. לכן אני רוצה לשוות לדברי אופי של אזכור יותר מאשר של עצה.

משום מה, אני חושב שחובתנו להזכיר לאנשי שיחותינו בארה"ב את עקרון ההדדיות בהסדרי הפסקת האש. כי אם זוהי נקודת המוצא - לא רק לפרידה מהמצב האנומלי של הפרת הסכם הפסקת האש שהוסכם עליו במיוחד בינינו לבין מצרים, לאי האפשרות לשאת לאורך זמן את המצב בירדן שדורשים מאתנו להבחין בין כוחות בלתי סדירים לבין הצבא הסדיר; וגם באפשרויות של התפתחות נוספת והתדרדרות בחזית הירדנית; ואני רוצה להזכיר פה את הנושא שלא פעם נדון בממשלה - שהובא במיוחד בישיבה מיוחדת על-ידי שר הבטחון והרמטכ"ל - לגבי נסיון הידברות עם ארה"ב במקרה של התערעור ממשלת ירדן; נושא זה אינו מאבד את האקטואליות שלו - ביחוד אם נביא בחשבון אפשרויות מסוכנות של התנהגות הגורם העיראקי בירדן.

אני רק מזכיר את הנושא. אני חושב שכל הידברות רצינית בינינו ובין ארה"ב בנושאים המעניינים אותנו צריכה לכלול גם נושא זה. למותר להזכיר שכל שאנו מדגישים את עקרון ההדדיות בשמירת הסדרי הפסקת האש, יש פה גם המסד לאפשרות שאנו נחליט על יוזמה שלנו בטיפול במערך הטילים אם יכלו כל הקיצין ויתברר שזוהי הברירה הטובה ביותר.

דבר שני - נראה לי שראוי לעשות - אם תהא אפשרות כזאת - "תרגיל" עם הנשיא ניכסון לגבי מה שקרה בהפרש של שלושה שבועות בין הדיבור על גירוש הסובייטים ועד לתדריך האחרון בסן קלמנטה, ששם גם קיסינג'ור וגם סיסקו מדברים על הסובייטים כעל עובדה קיימת.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

אני חושב שזוהי פליטת פה אופרטיבית. אצל

קיסינג'ור...

שר הבטחון מ. דיין:

הם הסתבכו אחר כך בפליטת פה שניה, כי בתדריך אחרי סן קלמנטה דיבר סיסקו על שיטור הדדי, ועל זה אמר ניכסון: איש לא אמר זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

את כל זה הם עושים בכדי להראות את הקשר ההדוק בין ממשלת ישראל ובין ממשלת ארה"ב. לא רק אצלנו נואמים בסופשבוע חמישה שרים, ואין כל תיאום גם בין שניים מהם. כל אחד מהם הוא חבר ממשלה, אבל מדברים על דברים ואין ביניהם כל קשר.

השר י. גלילי:

הבעיה היא: אם יש מצע משותף בינינו לבין האמריקנים, בשים לב לעובדה שהסובייטים מהווים כאן גורם של קבע, לפי גירסתם הם - זו לא היתה גירסה שלנו. הם אינם מסיקים את המסקנות המתחייבות מהנחה זו לגבי צרכינו ועתידנו כאשר הם עצמם אומרים שהסובייטים הם בגדר עובדה של קבע באיזור.

ואני מרגיש שבנושא זה אנו נמצאים אתם בערפל גם באותם אלמנטים שהם גורליים ביותר בשבילנו, כמו תולדות העניין של 30 ק"מ, 50 ק"מ, תחום העומק, מה מוסכם ומה לא מוסכם. ואין בטחון שאמנם הנושא הזה בינינו לבינם הוא נהיר במידה החיונית.

יכול להיות שבשיחה בלתי אמצעית של ראש הממשלה עם נשיא ארה"ב יש סיכוי - יותר מאשר במעמד אחר - להגיע בנושא זה לכלל הבנה.

דבר נוסף - לא במקרה אמרתי, בהערת ביניים באמצע דברי השר פלד - כי מה שקרוי "תורת המערך", בין בכתב ובין בעל-פה, זוהי שורת החלטות מוסמכות של הממשלה שנתקבלו בתאריכים שונים. כי אני רואה בדאגה את העובדה שבהחלטות אלה מתחילה לחול ארוזיה, מכוחם של אנשים בעלי מעמד וסמכות בישראל. למשל, יש הבדל אם אומרים: המשך השליטה הישראלית בשארם אל-שייח עם רציפות טריטוריאלית; או שהמושג המשך השליטה הישראלית בשארם אל-שייח, המשך שליטה זו הקיימת של ישראל בשארם אל-שייח, מתחילה להתנוון ל"נוכחות ישראלית בשארם אל-שייח". אני יכול להוכיח לכם שגם זה יכול להתנוון מנוכחות בלעדית לאיזו השתתפות סמלית של כיתת צה"ל בתוך כוח או"ם או כוח בינלאומי אחר כלשהו.

שר הבטחון מ. דיין:

קצין קישור.

השר י. גלילי:

לא במקרה בחרנו אז, בישיבת הממשלה, את ההגדרה "המשך השליטה הישראלית בשארם אל-שייח". אבל כאשר אמרנו "רציפות טריטוריאלית" - כאן לא הבהרנו. כל החלטה שממשלת ישראל קיבלה, אפשר גם לשנותה לכאן או לכאן - בדעה צלולה ולא בהיסח הדעת ולא בחפזון. אבל כל עוד החלטות אלה קיימות - אני רואה בדאגה את העובדה שישנם אנשים בעלי מעמד ציבורי ניכר בישראל, שהם מתחילים לרוקן זאת מתוכן.

הוא הדבר לגבי רמת הגולן; הוא הדבר לגבי המשך השליטה הישראלית בשארם אל-שייח; והוא הדבר לגבי הירדן בתור גבול בטחוני, עם סימן היכר אחד - שצבא זר, לרבות צבא ירדן, לא יעבור את הירדן מערבה.

כאן אני תוהה מה עלה לה לאותה החלטה שנתקבלה - אחת ההחלטות שהתקבלו שלוש פעמים בישיבות של הממשלה - על עזה כעל חלק ממדינת ישראל - אני ראיתי באחד הציטוטים מעתונות ההסברה של משרד החוץ, מדובר על גבול 1906, ודבר זה לא הועמד על דיוקו; אני לא מייחס זאת לשר החוץ, אבל עובדה שהדבר לא הועמד על דיוקו.

ובכן, אין ספק שראש הממשלה צריכה להיות מצויידת בסמכות מאת הממשלה לדון גם בנושא הטריטוריאלי, לפי קווי ההיכר האלה המרוכזים בהחלטות שהממשלה קיבלה; כאשר במערכת בתנאים הקיימים, היא אינה יכולה לסרב להיכנס לנושא זה, ככל שאנו רוצים לדעת מה בינינו ובין האמריקנים, לאפשרות של חידוש או פיתוח השיחות בינינו ובין מצרים ובינינו ובין ירדן, בחסות יארינג. כי יכול מאוד להיות שלכשיתברר לנו שאנו, בתוך השיחות האלה, עתידים לעמוד בפני חזית אמריקנית-סובייטית בנושא הטריטוריאלי - נצטרך לחפש דרך להניס את צווארנו משיחות אלו, שאם לא כן - נימצא במצב הרבה יותר קשה מאשר נכנסנו אליהן.

תכניות רוג'רס עדיין עומדות בתוקפן ואני אינני משוכנע אם עיקוב אמריקני אחרי מה שמתרחש בארץ לא מחזק אותם בדעה שיש שחר להתעקשותם על כך לרגל תופעות של רפיון פנימי בתוכנו.

על כן, אני סבור שבמידה שהאמריקנים חרדים לגורל היוזמה שלהם על-ידי שיחות יארינג - אנו חייבים לדעת באיזו מידה הם עתידים להתחבר עם הסובייטים לפתרונות שאנו נראה אותם כבלתי אפשריים עד, אפילו, קבלת אחריות על עצמנו להכשלת השיחות. זה אפשרי גם אם ישנה אפשרות - בתנאים מסויימים - להיכנס עם הנשיא ניקסון בשיחה בנושאים טריטוריאליים לפי הקווים שהוחלט עליהם בישיבות הממשלה.

שר הסעד מ. חזני :

ברור גם לי שגב' ראש הממשלה אינה יכולה לסרב, או אפילו להתחמק, מלעסוק בנושא הגבולות אם תוצג לפניו השאלה, ויש להניח שאמנם תוצג - אם בסעיף הראשון של השיחה, השני או השלישי.

מצד שני, ברור לי שגב' ראש הממשלה תפעיל את כל כושר השכנוע שלה ואת כל כושר התמרון שלה, על-מנת להיות קמצנית וחסכנית עד כמה שאפשר בנושא זה, ועל-מנת לענות עד כמה שאפשר פחות אפילו בנושא של עקרונות - ודאי שלא לדברים יותר מפורטים.

אני איני צריך לעוץ לגב' ראש הממשלה כיצד לעשות זאת; אני רק בא לעודד אותה לכך, לדבר מובן וברור כפי שאני רואה אצל כל המסובים; וישנם סעיפים לפני זה שאני מתאר לעצמי שמצד שני נשיא ארה"ב לא יוכל להתחמק מלדון עליהם, ויתכן גם שלא יגיעו לזה, או רק ברמז.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני לא יכולה להתחמק משיחה על תכנית רוג'רס.

שר הסעד מ. חזני:

ברור; אמרתי זאת. אבל בשלילת התכנית מכל וכל וסימון עקרון ולא יותר מזה, כי יותר מזה מסוכן וגם אין עדיין הסכמה לכך מה כן.

ישנם שני סעיפים קודמים שכשם שראש הממשלה לא תוכל להתחמק מלעסוק בנושא הגבולות ודחיית תכנית רוג'רס, כך נשיא ארה"ב לא יוכל להתחמק מלדון עליהם. על שניהם דובר כאן:

(א) נושא הפרת הפסקת האש לגופו, ולאור החלטתנו שאיננו יכולים להיכנס להמשך השיחות כל עוד אין תשובה על כך, ונשיא ארה"ב חייב לתת איזו תשובה על כך - מניחה או לא מניחה את הדעת, אבל הוא אינו יכול להתחמק מכך.

גם נושא זה מהצד של עם מי יש לנו עניין.

הוא הדין לגבי יהודה ושומרון, הירדן וכיוצא בזה, שעניין החטופים הדגיש עוד יותר את הדבר, שאין עם מי לדבר.

דבר שני - מהות השלום. עד כמה שאני מבין, זהו סיכום של הממשלה שלא יכולים להיכנס לדיון מפורט של גבולות כל עוד לא יהיה ברור מה יהיה השלום; אפילו אם הפרטנר הוא כזה שאפשר לסמוך עליו והסכם אתו הוא הסכם, והוא יכול לקיים וליישם אותו. לא כל שכן שג'ורג' חבש או אפילו הפתח, שיש להם עכשיו קטיושות ארוכות טווח, ל-18-22 ק"מ, פירוש הדבר שאפילו אם טול כרם תהא בידינו, ועוד 15 ק"מ לפני זה - עדיין לא נפתרה בכך הבעיה. כך שהעניין לגמרי לא

ברור גם לנו, מה יכול להיות כאן.

אני בטוח שראש הממשלה תדע עד כמה שאפשר לא להיכנס לדברים מפורטים; אלא דחיית תכנית רוג'רס והודעה ברורה מה לא - עד כמה שאפשר לא לפרט, כי מתוך מה לא משתמע יותר מאשר ברמז, מה כן.

זה כה קל.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה UNDER STATEMENT. אבוא לנשיא ואומר לו: אדוני הנשיא, תכנית רוג'רס אינה באה בחשבון.

שר הסעד מ. חזני:

תכנית האמר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אומר לו: יש לי תכנית אחרת בשבילך - תכנית האמר, תכנית סורקיס. הוא יגיד: אה, לזה חיכיתי!

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

קופירייט ליחיל!

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשיו זה הכל "בסדר". איצט ווייט מען ווער עס וויל איינגעמאכטס (עכשיו יודעים מי רוצה מעשה מרקחת).

שר הסעד מ. חזני:

מי שאינו רוצה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבינה כי כאשר אומרים יש קוי יסוד של הממשלה וזהו המנדט שלנו, ונוסף לזה לפי מיטב היכולת המצומצמת שלי לנסות להסביר מדוע לא יכול להיות פחות מזה, אני עוד מבינה. אבל סתם לומר "תכנית רוג'רס לא" - בזה לא יהיה חידוש בשבילי. זה פחות או יותר ידוע לו.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אם איני טועה, מתחילה להיות אירוויזיה ביחסה החם של ממשלת ארצות הברית לגורלו של המשטר ההאשמי בירדן. כלומר, מתחילים להבין שיתכן כי ימיו של המשטר קצרים. כדרכן של מדינות ומדינאים המנסים להיות ריאליסטים, ודאי הם מתחילים לחשוב מה יהיה גורלה של ירדן אם אמנם המשטר יתמוטט.

נראה לי שפגישה בארבע עיניים בין ראש הממשלה שלנו ובין נשיא ארצות הברית מאפשרת שיחה גלוית לב ללא הדלפות - כמובן עד שאת תדווחי לנו - כיצד ארצות הברית ומדינת ישראל, שבכל זאת יש להן איזה אינטרסים משותפים במפת המזרח התיכון - כיצד הן רואות את עתיד ירדן, ואפילו, אם ניתן לברר באופן ידידותי, מה תפקיד נועד לישראל במצבים שונים שעלולים להתחולל בירדן עצמה.

איני נכנס לעצם הדיון, אבל ברור לחלוטין שיש רק שלוש אפשרויות. ישנה אפשרות אחת של מלחמת אזרחים ממושכת, כאשר גורלו של המלך לא הוכרע עדיין לשלילה. תיתכן התערבות אוירית שלנו מול ריכוזים עיראקיים וריכוזים אחרים לעזרה, כדי להכריע את הכף או לתת לו עוד שאנסה להצליח. ישנה אפשרות שהמשטר יפול שם ויקום משטר פלשתינאי בראשות מנהיגים של ארגוני החבלנים פלוס מספר מנהיגים פלשתינאיים ותיקים. ארצות הברית תרצה אולי להסתדר אתם. ישנה אפשרות שלישית, שהמדינות השכנות תבקשנה להתחלק בנתח הזה - הסורים מצפון, העיראקים במרכז, הסעודים בדרום. במקרה כזה הייתי שוקל את האפשרות שאנחנו נהיה שותפים לפחות בחלוקה עד רכסי ההרים הראשונים מעבר לירדן מזרחה. איני מנסה לצייר מפות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתה מוותר על הירדן כעל גבול בטחוני.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

פעם כתב טבנקין בחוברת: הירדן איננו מפריד, אלא הוא גשר מחבר. לצורך זה נעשה אפליקציה מיישמת.

השר י. גלילי:

אתה מתכוון לעקרונות או למפות?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אמרתי: איני בא לצייר את המפה, אבל צריך להרגיל את האמריקאים למחשבה, שאם תהיה דיסאינטגרציה של ירדן, לא ייחשב זה כדבר מטורף אם ישראל תרצה את חלקה בירדן, אם גם אולי לא לתמיד.

דבר שני שרציתי להסב את תשומת הלב אליו, הוא לשימוש במונחים אצלנו. היה זה, אם איני טועה, לוי אשכול ז"ל, שטעמי זהירות השתמש במונח "הירדן" הוא גבולנו הבטחוני". היו לי במקרה מספר שיחות אתו על הנושא הזה לפני הודעתו זו. נדמה לי שזה היה בכנסת (המנכ"ל ד"ר י. הרצוג; דצמבר 1968). אחרי הודעתו הוא אחר: נוח בסיטואציה הזאת להשתמש במונח הזה ולהשאיר את זה בלי פירוש, זה אינו מוכרח לעורר מיד תגובה בעולם שראש ממשלת ישראל מודיע כבר על סיפוח כל הגדה. כך זה מתקבל, אם כי אחרי זמן לא רב הופיע ראיון שלו ב"ניוז וויק", ושם אשכול כבר צייר על מה הוא מוותר ועל מה אין הוא מוותר.

כאשר מסבירים לגויים את חשיבותו הבטחונית של הירדן, זה בסדר. יש לו חשיבות ממדרגה גדולה, אם כי לא לו לבדו בלי טנקים. כל דמיון בינו ובין נהר הוא מקרי בהחלט. אבל שום מהנדס לא היה מצליח לחפור לנו חפירה אנטי-טנקית טובה יותר מאשר הירדן עם הפיתולים המוליכים כלפי ההרים.

איני מציע שכבר ננקוט במינוח שלמעשה פירושו הוא ויתור על כל הגדה בלי תיקוני גבולות ושנסתפק בפיטרול, כי פטרולים באים ופטרולים הולכים, ואם לא יהיה הסדר ברור בחוזה שלום איפה הגבול שלנו, עלולים אנחנו להתנפנף מכל מאחז שהוא, אלא אם יהיה זה חלק מהריבונות הישראלית. לכן איני מציע לצייר את המפה בשלב זה, אלא לפי הקו שמציעה ראש הממשלה. אני אומר זאת מטעמי זהירות: לא רק להוסיף להשתמש במונח "הירדן" כגבולנו הבטחוני", אלא להסביר את החשיבות הבטחונית של הירדן.

אני משתמש במונח כמו שהשתמש שר הבטחון לפני 2-3 שנים. דיברו על שינויי גבול קטנים והוא הציע להשתמש במונח MAJOR CHANGES.

שר הבטחון מ. דיין:

כיוון שהם אמרו MINOR CHANGES, אמרתי MAJOR

CHANGES - שינויים מהותיים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כאשר אמרתי דוגמה דראסטית ואיש לא יוכל לסתור אותה. אין להעלות על הדעת את הגבול בין נתניה ובין הגבול שהיה. אם נגיע לשלב של MAJOR CHANGES, של שינויים ניכרים בגבולות, אנסה לשכנע שיותר טוב ללכת לגבול ירדן מאשר לצד המערבי של המשולש.

שר הבטחון מ. דיין:

אתה מסכים שנעשה את הדגש על איזה מקום. איש איננו יודע מה יהיה עם ירדן מחר. מה שנעשה בירדן עכשיו, זה איזה מין תוהו ובוהו שזה עוזר לנו היום.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אפילו אם נניח שהתוהו ובוהו נפסק ויהיה משטר כזה שנצטרך לעשות אתו חוזה, תמיד עלינו להשאיר לנו איזו אופציה גם על-ידי הפרת הפסקת האש על-ידי כוחות בלתי סדירים. את עניין הכוחות הבלתי סדירים צריך יהיה להבטיח להבא עוד יותר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם עד שאסע תהיה איזו מהפכה במצרים, נצטרך לדון

גם על הגבול ההוא.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

נעשה ישיבה בנמל התעופה.

ישנה מלת קסם במערב: "אזורים מפורזים", או "פירוז שטחים". כל הסדר יצטרך להביא בחשבון גם פירושים. אבל למען השם עלינו לזכור כי רוב האסונות והמלחמות באים על-ידי פירוזים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זה יביא אולי קצת תועלת?

ראש הממשלה ג. מאיר:

בגבול הסורי?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אחרי כן כללנו שטח.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מתי כללנו?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

עניין האזורים המפורזים לא הביא ברכה מעולם. אבל ברור לחלוטין שבלי פירוז לא יימצא עכשיו פתרון. הבעיות העיקריות תהיינה: (א) איך מפקחים על הפירוז? (ב) מה נעשה אם יפרו את הפירוז? איני חושב שאת הולכת

לחתום על חוזה עם ניכסון. אבל אם תפתח שיחה טובה בעניין זה, כדאי לשתף אותו בעניין, כי הם חושבים שאת כל הבעיה פותרים על-ידי DEMILITARIZATION. ואחרי כן מופיעים טילים. IT IS A TRICKY BUSINESS.

בעקבות ההערות של השר גילי על עניין ברית המועצות, שאני מאוד שלם עם ההערות האלה, הייתי מאוד רוצה שנלחץ על האמריקאים בקשר לשתי נקודות בעניין ברית המועצות: (א) לתת לנו איזו התחייבות מפורשת יותר למקרה של התערבות סובייטית מוגברת. אני חושב שראש הממשלה צדקה בצטטה את קיסינג'ר, שארצות הברית ערבה לשלומנו, אבל לא לשלום השטחים הכבושים. בעקבות זה יש לנסות להגיע אתם פעם לאיזושהי הידברות, אם גם לא במסגרת של חוזה - הלוואי ויכולנו לעשות, אני חושש שלא נוכל - אלא להשיג איזה COMMITMENT רציני יותר בעניין ברית המועצות. (ב) אנחנו מוכרחים, אם עוד לא בפומבי, הרי לפחות בשיחות רציניות עם אמריקה, להסביר שכל חוזה שלום צריך להביא גם לפינוי הכוחות הצבאיים של ברית המועצות ממצרים. איני אומר שיפנו גם את המומחים לחקלאות, אבל את המומחים לנשק, לסלק נוכחות כוחות צבאיים זרים. אני יודע שזה יהיה רחוק, אבל כדאי שבאיזה מקום שהוא תירשם אצל האמריקאים התביעה הזאת שלנו.

לגבי ירושלים: אני כל הזמן חושש שהמערכה הכבדה ביותר תהיה על ירושלים. מבחינה זו החלטנו לפני שבועיים החלטה גדולה. מסתבר שהמעשה עבר ללא הד בעולם, ההד היה הרבה פחות ממה שחששנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בזכות החטיפות.

שר המשטרה ש. הלל:

עוד לפני זה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

היו כמה פעולות הסחה, היו כמה בלבולים בעולם, גם עמדתנו לשיחות יארינג, בירדן אין ממשלה שתגיש מחאות, הם עסוקים עם עצמם. זה היה דבר גדול. אבל בשיחת פנים אל פנים עם הנשיא יש להסביר לו מה פירוש הדבר ירושלים בשבילנו, ואיך על זה יתנפץ הכל; יחד עם זה, יש להכין פתרונות נדיבים מאוד לגבי המקומות הקדושים לדתות השונות.

והנקודה האחרונה, שאני מודה כי היא המסובכת מכל העניינים: כיוון שראש הממשלה תעמוד תחת תביעת לחץ, אם גם לחץ מוסרי, של המארח בדבר שיחות יארינג, איני יודע איך יוצאים מזה בפשטות. משום שאם אמנם ניכסון יודה שאין בכוחה של ארצות הברית לשכנע את מצרים להזיז אחורה את הטילים ולסתום או לפוצץ את המחפורות שהם הכינו - ואני חושש שזהו המצב - הוא ודאי יחפש לתת פיצויים לנו.

שר הבטחון מ. דיין:

מה שהם עלולים לעשות הוא להשאיר את המחפורות ולהזיז את הטילים, והעסק הזה להכניס את הטילים, כאשר כל רשת החשמל והטלוויזיה מוכנה, הוא עניין של שעות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לכן הזכרתי את המחפורות ולא את עניין הטילים עצמם. אבל אנחנו נעמוד בסופו של דבר בפני איזו דילמה או גולדה תעמוד בפני איזו דילמה בשיחות עם הנשיא, או כאשר תחזור ותציע איזו אלטרנטיבה, נעמוד אנחנו בפני הצורך להחליט.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש לי הצעה בשבילי.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אדרבה, שתהיה גם בשבילנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

רציתי בסוף להגיד שאם תסכימו, אגיד לו: במצב זה של התעלה בצד השני, לא בא בחשבון שאנחנו נדבר עם יארינג. אנסה להסביר לו זאת. אני גם מתכוננת לדבר אתו באמת שיחה פחות או יותר גלויה.

שר הבטחון מ. דיין:

את מסוגלת לזה. יש לך הכנה נפשית לזאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה להגיד לו בכל הידידות שלמעשה אין זה נכון שיש רק אקדח אחד מכוון כלפינו; כאשר האקדח הזה הורם עלינו מהצד המצרי, בא "סטנדסטיל" מצד הפנטגון, ואנחנו הבינו את הרמז. היות ואני יכולה להגיד שזה לא אתה עשית זאת אלא ה-SIATE - כמו שהוא קורא לזה - והפנטגון הם שנהגו כמו שנהגו, הרי אני רוצה להגיד לו: במקום ללחוץ עלינו, הרי יש לזכור שאתה הכנסת אותנו לעניין זה. אני רוצה להזכיר לו שבמכתב הזה שלנו, כתשובה ליוזמה האמריקאית, אמרנו "בהסתמך על מכתב הנשיא", הדיבור שלך הכריע פה אצלנו, ואתה ידיד ישראל (סגן רה"מ י. אלון: מקדמת דנא), ומי כמוך מכיר את הרוסים, חיכיתי

לזה שתאמר להם: "אני הכנסתי את ישראל לעניין זה, אין אני יכול לדרוש מישראל להסכים למה שנעשה, זוהי הפרת אמון וזוהי הפרת הפסקת האש וכל ההפרות שבעולם, אני אומר שאיני מוכן לבקש מישראל ללכת לשיחות כל זמן שזה קיים". אולי אלה הן שטויות, אבל אני בהחלט אגיד לו זאת. כאשר רמזתי קודם, הוא עומד לפני ה-2 בנובמבר והוא רוצה להצליח באיזה דבר לפני כן. אבל כל מועמד רפובליקאי שהיה כאן - אני חושבת שאין כבר מועמד רפובליקאי שלא הצטלמתי אתו - "כתמורה" לתצלום הזה, אמר: בשום פנים אין אתם יכולים ללכת לתנאים אלה. אני גם יודעת מה ערך הדיבורים האלה. אבל רציתי בהחלט לקבל אישור שאומר לו זאת: זה לא! אומר לו: הלכנו לשיחות על סמך המכתב שלך, על סמך הבטחתך, הנה מה שהבטיחו לנו בשיחות עם סיסקו ובשיחות עם ברבור, לתנאים אחרים איננו יכולים ללכת. אני רוצה להביא לו את מספר הנפגעים מאז 1967, היינו מאז שמצרים קיבלה את הפסקת האש הראשונה. THAT WHAT IT IS. WORTH.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

זה בינתיים מה שאת דורשת ממנו. איני יודע מה הוא ידרוש ממך. תנסי למשוך אותו לצדנו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איפה ה-HONOUR האמריקאי?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הם הודו בסוף שצדקנו בעניין הטילים. הם עינו

אותנו עד שהודו.

אבל יותר מכל הדברים אני מחשיב שני דברים: א) חימוש מתאים בהיקף מתאים ובמחיר מתאים; ב) הרחבת הסיוע הכלכלי. אני משוכנע שאם יהיו לנו אמצעי לחימה בשפע מאותם הסוגים שהרמטכ"ל ושר הבטחון בדקו והציעו, אם יהיו לנו בכמויות מסויימות, הרי בעיני זהו המפתח. אם לא יהיה מנוס, נהרוס את מערך הטילים. הם ודאי ינסו לקדם את מערך הטילים. הם עשו זאת גם במקרה של אש ועוד יותר עשו זאת בשעת הפסקת האש.

אני חושב שבפגישה הזאת עניין ה-SHOPPING BUSKET הוא ככל זאת דבר מכריע. לא בלבד הדברים שיגידו, אלא מה יתנו לנו כדי שנוכל לפעול בכוחות עצמנו.

אם יהיה משהו ברור לגבי הרוסים מצד אחד ולגבי אמצעי הלחימה הצבאיים והכלכליים מצד שני, אז אני פחות מודאג ממערך הטילים.

זה אינו פותר עדיין את עניין שיחות יארינג, אם כי אני מודה ומתוודה שהייתי מאוד רוצה בחידוש השיחות, כמובן בתנאים המתקבלים על הדעת. איני יודע כמה זמן תימשכנה ואיך תיגמרנה. יכול להיות שהאמריקאים יגידו: אולי נביא את המצרים להפסקת אש בלתי מוגבלת. הרי כל הזמן חששנו מהפסקת אש מוגבלת, שמיד לאחריה יכולה להתחדש האש באופן לגיטימי מבחינה פוליטית, אם גם לא מבחינה משפטית. יכול להיות שיבואו עם הצעה חדשה. נניח שבמקום הפסקת אש זמנית מוגבלת מראש, הקובעת מראש מתי היא מסתיימת, יסכימו המצרים לעבור להפסקת אש בלתי מוגבלת בזמן.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הלוואי.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אם כי הם מסוגלים תמיד להפר אותה כמו שהפרו אותה בעבר.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

זה אינו מוסיף שום בטחון.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אבל זה מכביד על המצרים לחדש את האש בכל הזדמנות, ואם לנו יהיה חימוש במידה מספקת, ואם תהיה הבטחה אמריקאית בעניין מעורבות סובייטית נוספת, נצטרך לשקול את הדבר.

אני מציע לראש הממשלה לבדוק בזהירות יתרה את יחס האמריקאים לפתיחת תעלת סואץ. זאת אני אומר גם בעקבות ההצעה שהשמיע שר הבטחון. איני מדבר על התכנית בפרט. העיקר הוא העניין העקרוני: מה בכלל אמריקה רוצה? האם היא מעוניינת בכך שתעלת סואץ תיפתח עוד לפני כניסת השלום או אינה מעוניינת בכך? מה זאת אומרת לגבי וייטנאם ומה זאת אומרת לגבי חדירה סובייטית לאוקיינוס ההודי בדרך קצרה? ודאי יש איזו קונצפציה אסטרטגית לפנטגון ולבית הלבן.

שר הפנים י. בורג:

היינו כמה שווה אי הפתיחה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

בכמה הם מחשיבים שהתעלה תהיה סתומה יותר מאשר

שתהיה פתוחה?

אשר לפתיחת התעלה לשייט עוד לפני גמר המלחמה.
הם רואים בתעלה החסומה קלף בדיונים שלהם עם המעצמות. אם התעלה תהיה פתוחה ואין שלום, איזה קלף יהיה להם?

ראש הממשלה ג. מאיר:

היינו אם אנחנו על התעלה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אם כך, מי צריך שלום אחרי זה? זאת תהיה נורמליזציה יותר מדי מוקדמת.

שר המשטרה ש. הלל:

ישנה אפשרות של פתיחת התעלה לשייט צבאי בלבד, שייט רוסי-מצרי. אני חושב שבמשך הגלגולים שאפו לכך שהתעלה תהיה פתוחה לאניות מלחמה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הנקודה הזאת הדאיגה אותנו מהיום הראשון של הפסקת האש. תמיד פחדנו מזה. יש ודאי ביטויים לכך בפרוטוקולים של ישיבת הממשלה או ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון, שהסובייטים יתחילו במופגן להעביר אניות

מלחמה בתעלת סואץ עם דגל סובייטי ועם רב חובל סובייטי, והוא יגיד: בבקשה תירו בי.

מאז חלפו למעלה משלוש שנים. האניות ששקעו לא חולצו, אלא שקעו קצת יותר. נוסף לכך נתקעה איזו אניה במפרץ סואץ וסתמה את התעלה מדרום, וזה גם כתוצאה מירי שהיה. ואשר לחול שהצטבר שם בכמויות עצומות, אומרים יודעי דבר שאין כלל להעלות על הדעת ביצוע עבודות ההנדסה הענקיות מבלי שליטה על שני חופי התעלה, אלא אם אתה חושב שברית המועצות תשגר חיל נחיתה גדול של חצי מיליון חיילים כדי לעקור אותנו מן התעלה. בלי זה איני חושב שהם יכולים לחלום על חציית התעלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא "צנוע", הוא מדבר על חצי מיליון.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

האמריקאים שלחו חצי מיליון למלחמת וייטנאם. הם יכולים לאיים עלינו על-ידי טילים מקרים ומבולגריה.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

נעבור לצד השני, וזה בתנאי שנסכים לפתוח את

התעלה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הלוואי שכל העולם יסכים לכך שנפתח את התעלה ויהיה שייט. נישאר בסיני. למצרים זה יהיה קשה, לרוסים זה יהיה נוח. אשר לאמריקאים, נאמר להם: אם אני מכיר את הפסיכולוגיה המצרית, הרי הם אינם מסוגלים לקיים הפסקת אש רגילה, איך הם יקיימו מצב של אי מלחמה "כשהארץ עדיין כבושה בידי ישראלים"?

אני מציע להיכנס כבר לבירור התכנית. מה שאני מציע הוא לנסות לעמוד על המחשבה האסטרטגית האמריקאית לגבי תעלת סואץ. אני בטוח שניכסון יש לו כבר דעה בעניין זה. אני בטוח שלקסינג'ר יש ודאי דעה בעניין זה. במקרה זה שניהם חשובים יותר מרוג'רס.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להזכיר לחברים. בשעתו התנגד הרמטכ"ל לזה שנעשה איזושהי מפה. המצרים אף פעם לא הצליחו לצלם את השטח שלנו. לנו אין בעיות לצלם את השטח שלהם. הגענו לכך שבהתקרבות ל-10 ק"מ אפשר לצלם טווח מסויים. אבל הרמטכ"ל מוחל על הדדיות בעניין זה. לכשנרצה לצלם בעומק, אין לנו בעיה. מצלמים כל הזמן. הם לא הצליחו אף פעם לצלם אצלנו. ואם נרצה לקרוא ה"סטנדסטיל" לעשות מפה, צריך לתת להם להיכנס לעומק של 50 ק"מ - דבר שמעולם לא זכו לו לדעת איך המצב אצלנו. ומדי פעם לבקר אם המצב הזה ממשיך להיות. בפומבי אי אפשר לומר את זאת. אני קורא טענות: למה לא הכינונו מפה? איננו רוצים לתת להם לצלם את השטח שלנו ולבקר מדי פעם בפעם. אנחנו את השטח שלהם מצלמים.

שר החוץ א. אבן:

מעמדים כאלה אינם נוחים לתכנון מדויק.

לא אחת תכננה הממשלה מהלכים כאלה, ומהלך הדברים היה שונה. גם לנשיא ארצות הברית יש רצון לומר משהו ולא לוותר לחלוטין על השליטה בשיחה. לא רק אזנים להם ולא ישמעו, אלא לשון להם וידברו.

השר י. גלילי:

גם התכנון שלהם לא נתקיים לגמרי.

שר החוץ א. אבן:

למעשה צריך לסמוך על שליח שהדבר ינוצל.

פעם הדריכה אותי הממשלה במפורש על שיחה עם הנשיא ג'ונסון, אבל לא הבאנו בחשבון את היוזמה שהוא ינקוט; הוא לחץ את ידי וטפח על הכתף בכוח כזה שהייתי משותק שעה שלמה. ניכסון לא יעשה כזאת, אבל הוא נוהג לפתוח בשטף שלו. הוא נתון לעניין דחוף העלול לדחות הצידה דברים יסודיים יותר: עניין יארינג. פה אני מניח שהיוזמה בידו.

אין לחץ עלינו ללכת לשיחות יארינג בלי שינוי מהותי במצב הנוכחי. הם לא יוכלו להבטיח שיחזור המצב הקודם.

נשמע מה הוא יציע. הם יעשו אולי צירוף של הפצרות ושל פיצויים. נראה בפני מה אנחנו נעמוד. במקרה שמדובר על שינויים בהסכם, אני חושב שהם מפרשים את זה כהסכם בלי ה"סטנדסטיל", כי ה"סטנדסטיל" הוא דבר בלתי שגרתי, ומדובר היה תמיד על הפסקת האש, שבמהלכה יכול כל צד לייבא ולהקים כל מה שהוא רוצה, בתנאי שאין הוא פותח באש.

אבל בעניין יארינג יש לנשיא ניכסון רצון גדול וגם אינטרס פנימי גדול לגלגל את העניין. על כן היוזמה עליו. נראה מה הוא יציע וכיצד נוכל או לא נוכל להגיב.

הואיל ומעמדים כאלה אינם יכולים להישנות כל חודש, אני מציע שלא נשתקע בדברים עיוניים, שאם יהיה שלום, איזה מין ערובה נקבל, אלא לנסות להגיע למספר דברים יסודיים. סגן ראש הממשלה דיבר על רכש וכסף. אין ספק כי זהו סעיף חשוב, אם כי יש איזה מאמץ מבחינה הסברתית עתונאית למנוע את מיקוד הביקוש מסביב ל-SHOPPING BASKET שלנו, שהולכים לתבוע איקס פנטומים וגם העניין הכספי החשוב. יש התבטאות של רוג'רס והכנת הקרקע לקראת זה, אבל לא לתת לעתונות בארץ לתאר את השיחה כאילו זהו רק SHOPPING BASKET. אם תהיה שיחה עם עורכי העתונים, הם יבינו את הדבר הזה. שתי בעיות היסוד לדעתי הן השיחה על הגבולות, מאמץ לתקן את הפער בינינו לבינם ועניין ברית המועצות, מה תעשה ארצות הברית מול האפשרות שנעמוד בעימות עם ברית המועצות.

לגבי עניין הגבולות, איני כל כך תמים דעים עם מספר חברים ביחוד מהמפד"ל, שהם רואים את השיחה על הגבולות כאיזו גזירה, שהואיל ואי אפשר להתחמק ממנה, יש ללכת אליה. אני חושב צריך לרצות להגיע אתם לאיזשהו עימות עקרוני על-מנת לשנות את הגישה שלהם. אילו האמנתי שעל-ידי כך נוכל להיחלץ מאפשרות של משבר, הייתי בעד זה. אבל העלמת העניין הזה לא תחלץ אותנו מאפשרות סבירה, שלפני שתהיה אפשרות של שיחה נוספת אתו, נעמוד בפני הפער הזה. ואם כי יש ניגודים בינינו לבין ארצות הברית גם בעניינים אחרים, אין הניגודים בעניינים אחרים גדולים, נמרצים וקיצוניים כל כך כפי שהם בעניין זה. במידה שיש חלום בלהות של עימות בינינו מצד אחד וברית המועצות וארצות הברית מהצד השני, הרי הוא בעניין זה שאמריקה קרובה יותר לעמדה הסובייטית בעניין הגבולות מאשר לעמדתנו. על כן צריך לרצות את הדבר הזה, לאו דווקא על-מנת להגיע לידי מפה מוסכמת, אלא כדי לעקור ממדיניותם כמה מנהגי מחשבה, למשל את הנוסחה ששינויים מוכרחים להיות קטנים. צריך לומר שיש מקומות שיהיו קטנים ויש מקומות שלא יהיו קטנים. קנה המידה איננו אריתמטי, כי אם פונקציונלי, מה מחייב הבטחון עניינית באותו מקום,

ושהבעיה אינה נפתרת על-ידי סיסמאות כגון "החלטת מועצת הבטחון". זה אינו אומר ולא כלום.

אדגיש בסוגריים הערה קצת הומוריסטית, אבל מציאותית, המראה כמה מעט אומרת "החלטה של מועצת הבטחון". הערכים מסתמכים על החלטת מועצת הבטחון מהשבוע שעבר, כדי לתבוע את שחרורם של החבלנים, כי כתוב: "יש לשחרר את כל אלה הנתונים במעצר עקב נסיונות חטיפה". האם לילה חאלד אינה במעצר?

כמעט משהו כזה קרה עם אותה ההחלטה, ששני הצדדים מפרשים אותה באופן מנוגד. יש לנסות שהאמריקאים יתעניינו עניינית בעניין של שארם אל-שייח ועזה והגבול המצרי. הרי הנסיון אתם הוכיח כל הזמן שאם יש דיון תכליתי, פרגמטי, כגון בענייני מים ונשק ועניינים כלכליים, מגיעים לדו-שיח מכובד. ככל שמדובר בעניינים של ערפל, לא כל כך קל להגיע לדו-שיח. לדעתי אפשר, מבלי לחייב את הממשלה לשום דבר, לקחת כדוגמה לדבר שאי אפשר לשחזר את המפה הקודמת, שהנה ישנם 4-5 מקומות שהיו כל כך חמורים פרדוקסלית והרי אסון בעבר ושהם מוכרחים ללמוד אתנו את הבעיות האלה ולהבין שיש דברים בישראל, שביחס אליהם כל המחיצות נופלות, שאין בהם לא יונה ולא נץ ושאינן שום אפשרות שמישהו יקבל הסדר שאין אתו תיקון מהותי של הגבולות ושאינן לזה תחליף, שערובה אינה תחליף; ערובה יכולה להיות גולת כותרת אחרי הסדר. כן גם שפירוז איננו תחליף וכוח או"ם איננו תחליף. על-ידי נקיטת הדוגמאות הבולטות ביותר אפשר יהיה להגיע לידי דיון.

עובדה היא שהם מבקשים כל הזמן לדעת את החלטתנו לא רק על מה לא נוותר. הרי התחייבנו לסיסמה או לעקרון של "נסיגה לגבולות מוכרים, בטוחים ומוסכמים". בכל זאת ישנה הפשרה כזאת. ההפשרה הזאת מחייבת אותנו לשאול: האם יש איזה גבול שאיננו הגבול הנוכחי ואיננו הגבול הקודם? איפה זה מרחף בחלל התודעה שלהם. יש כאן סכנה של דרכים מאוד אומללות. ראש הממשלה תאמר: אני רוצה לנסות להשיג את הבנתכם לגישה שלנו לעניין זה.

דבר שני: עניין ברית המועצות וירדן. בהחלט צודק יגאל אלון, שיש בשיחות אתם, אגב דברים כאלה הנובעים מחטיפות אוירונים, לומר: מה יתרון לחוסיין, אם אפילו הוא מתון יותר מבחינה אידיאולוגית, אבל אין הוא יכול לקיים את מתינותו ואם סמכותו אינה סמכות וחתימתו אינה חתימה? אולי אפשר כי מישו האומר דברים פחות נעימים, אבל אם הוא פעם יחתום על משהו, כוח החתימה שלו יהיה יפה יותר. הואיל והתחזית שלא יהיה חוסיין אלא מישו בעל תפיסה רדיקלית וקיצונית יותר, הרי התביעה בעד תיקוני גבול רציניים תהיה ללא ספק חזקה יותר אפילו משהיתה קודם לכן. הרי לא ננתק יחסים עם ארצות הברית. אחרי זה יש דברים מעשיים שאפשר לדבר עליהם. אבל שני הדברים האלה שהזכרתי - עניין הגבולות וברית המועצות וירדן - הם כל כך חמורים, שלגביהם רק המישור של הנשיא וראש הממשלה יכול להיות יעיל. עניין ברית המועצות זה בידו, מה יהיה בכל מיני מקרים, מה העמדה שלהם להשתרשות הזאת של הרוסים באיזור הזה, וכן בעניין זה של הגבולות יש אפילו לאחוז את השור בקרנים, ולומר: אנחנו רוצים לשנות את הגישה שלכם בעניין זה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה להגיד מלים אחדות ביחס לתביעותיו של השר ורהפטיג בקשר לזכויות היסטוריות. איש מאתנו איננו רוצה להתכחש לכך. אבל איך אפשר לבסס זאת? אני חושבת כי סוף סוף ביחס לזה אנחנו יכולים להגיד כל דבר העולה על דעתנו וגם כל הדברים היו צודקים. אבל השאלה היא: מה התכלית? מה התקוה? מה מידת היסוד לקוות שהשני יכול לקבל את זאת? האם הכוונה היא שניכנס לויכוח עם ניכסון או עם מישו האחר, האם יש לנו זכויות היסטוריות או אין לנו זכויות היסטוריות? לא זו המטרה. ואם הוא אינו מכיר בזאת, אנחנו נוותר? יש לנו זכויות היסטוריות. אבל מה הכוונה? האם עד 1967 לא היו לנו זכויות היסטוריות? היו. מה מרכזי יותר מאשר עניין ירושלים? ומה עשינו? לא עשינו שום דבר כדי לממש את הזכות הזאת. אני משתמשת תמיד בקלף הזה, שהנה ב-5 ביוני 1967 יושבת הממשלה מול גדר התיל סביב העיר העתיקה. הממשלה אינה אומרת: עכשיו הגיעה השעה, יש מלחמה, נפרוץ לירושלים העתיקה. זה היה הדבר הטבעי ביותר.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כדי לממש זכויות היסטוריות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היות ולא הייתי אז בממשלה, אין זה לזכותי. אבל קשה להבין איך ממשלה יהודית במדינת ישראל יושבת בתוך ירושלים החצויה, וישנה מלחמה, ומה היא עושה? היא אינה אומרת לצה"ל: עכשיו הגיע זמנכם, היכנסו לעיר העתיקה, אלא היא שולחת שדר לחוסיין: אם אתה לא תיכנס למלחמה, לא נעשה שום דבר. איפה נשמעה צידקות כזאת? כל זה בא מפני שלא רצינו מלחמה. אפילו עד לידי כך לא רצינו מלחמה. אין אנו באים עכשיו לממש את הזכויות ההיסטוריות שלנו. הן ישנן. אמרתי לחבר הכנסת בן מאיר בועדת החוץ והבטחון של הכנסת: סוף סוף הזכויות ההיסטוריות לא ניתנו לנו אחרי מלחמת ששת הימים. הן היו גם קודם לכן. אבל לולא היה עולה על דעתו של נאצר ביוני 1967 להכריז מלחמה, שבה נוכל להחזיר זכויות היסטוריות, אני יודעת כמה זמן היינו יושבים עם הזכויות האלה בגבולות הקודמים, לו הערבים נתנו לנו לשבת בשקט.

אני מאמינה כל הזמן רק בדבר אחד: גבולות 1967 נשברו. הערבים הוכיחו שאין אלה גבולות בטוחים. ואחרי כל מה שהיה החלטנו - אמנם הפעם לא בצורה אבסולוטית, אבל בצורה המתקבלת על הדעת - להבטיח לנו גבולות. מישור דיבר כאן, נדמה לי השר הלל, על כך שלמען השלום נהיה מוכנים להחזיר שטחים. זו היתה הסיסמה שלנו. אני איני גורסת את הסיסמה הזאת. אף פעם לא השתמשתי בסיסמה הזאת. אמרתי: אנחנו רוצים גבולות בטוחים. גבולות בטוחים פירוש הדבר שאין יתרון טבעי לצד השני ואין פיתוח לצד השני לתקוף אותנו. הצד השני, נאמר חוסיין או סוריה, מחליטים לעלות על ישראל, יצטרכו לעמוד רגע ולחשוב תחילה: הגבול אינו כל כך פשוט. קוים אינם עושים באויר, אלא קוים עושים על האדמה. והיות והגבולות האלה הוכיחו את עצמם, אין לי ברירה ואני מוכרחה לקחת

שטח.

ואני מתארת לי שהשר גלילי התכוון לאותו הדבר שאני התכוונתי אליו. אני התפוצצתי כאשר קראתי מאמר של חבר טוב ונחמד שלי.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ביום שישי ב"דבר".

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש שם כל הדברים הטובים שאפשר לומר אותם. אבל כשהוא מתאר את הדבר "כאילו לא רק סיפוח", זה מרתיח את הדם. אין אני רוצה סיפוח, אבל אני רוצה גבולות בטוחים. ואין אני רוצה להגיד שאני לא אספח ואעשה שם רק אדמיניסטרציה צבאית או נוכחות צבאית. מה אני צריכה לעשות כדי שיאמינו לי שאני רוצה סיפוח? מה שאני רוצה זהו גבול בטוח. זה מגיע לי. ברגע שאנחנו מערבבים את זה עם זכויות היסטוריות - ודאי איש לא יסכים לוותר על זכויות היסטוריות - אבל אז איבדנו את הבסיס הייצוגי היחיד שלנו, שעדיין אין מקבלים אותו. הוא עדיין איננו בכיסנו. אבל פה אני מרגישה שאני עומדת על קרקע יציבה. עובדה היא שלא אנחנו הלכנו למלחמה, לא ביוזמתנו פרצה המלחמה. עובדה היא שהסכמנו לגבולות הקודמים, שהיינו מוכנים לחיות בגבולות ההם, ביוזענו כל הזמן שיש לנו זכויות היסטוריות. עשינו את זאת פעם. אבל עכשיו אין אני דורשת בתוך "השמחה הגדולה הזאת" שיחזירו לנו את כל הזכויות ההיסטוריות שפעם הובטחו לנו. אני מאמינה בקיום הנצח של עם ישראל. אני יודעת מה יהיה אחרי שאני לא אהיה. אבל כל זמן שאני פה, אני רוצה גבולות בטוחים. ואי אפשר להגיד לנו שאין אנו ראויים לכך ושאינן אלה מגיעים לנו. ועכשיו, עוד פחות מאשר לפני יוני 1967, הם יכולים לדבר אתנו על כך שיש כאן DECENT PEOPLE בשכונתנו, כגון ירדן ולבנון. אין כאלה בסביבתנו. על מי אנחנו יכולים לסמוך?

לעת עתה מצאתי גוי אחד שרצה לשכנע אותי שנעמוד על זכויות היסטוריות, והוא בילי גראהאם. סוף סוף שכנעתי אותו שזה אינו מוכרח להיות דווקא עכשיו. הוא הסכים כבר אתי ואינו דורש זאת עכשיו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הוא המשביע של ניכסון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבל יש פגם אחד, שהוא דורש דרשות וניכסון משפיע. כל הכבוד אליו, הוא ידיד נפש שלנו. אם לפי התנ"ך, הרי זה מוכרח להיות עד נהר פרת. אבל הצלחתי לשכנע אותו שזה אינו מוכרח להיות דווקא עכשיו, שאפשר לדחות את זאת.

אני מבינה את הסנטימנטים. על זה אי אפשר להתווכח. אני מבינה גם בעיות פנימיות פוליטיות. גם את זאת אני מבינה. יש לי הבנה מלאה לזאת. אנחנו בכל זאת אחראים מעשית לדברים. אני יכולה להגיד לניכסון - ואין לי כל קושי בזה, לא פעם אמרתי לו זאת, גם בפעם הקודמת אמרתי לו זאת: יש לנו גבולות היסטוריים. אבל אף פעם לא הצלחנו לממש אותם, ואיננו עושים זאת עכשיו. מה שנחוץ לנו עכשיו, למדינה הזאת ולעם הזה, מה שמגיע לו, הוא שאחרי כל מה שקרה יהיו לו גבולות בטוחים.

ואני רוצה להעלות עוד דבר: יכול מישו לחשוב זאת לשטות ושאין זה ריאלי - גבול בטחון זהו גבול שישראל חושבת אותו לגבול בטחון.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

.SATISFACTORY TO US

ראש הממשלה ג. מאיר:

כן. ויש לי גם פה קלף. ג'ונסון באמת ובתמים רצה ביוני 1967 למנוע מלחמה, אבל לא יכול היה. מניין אני יודעת שלא יכול היה? הוא לא עשה זאת. האם אני מפקפקת בזאת שהוא רצה למנוע מלחמה? אני מפקפקת בזאת. זאת אומרת כי כאשר מתקיפים את הגבול הזה, הגבול הזה שלנו, נופלים אנשים שלנו, מגיע לנו איפוא שגבול הבטחון יהיה זה שאנחנו חושבים אותו כגבול בטחון. אבל זהו המכסימום שאנחנו יכולים לדרוש ממישהו שאנחנו רוצים כי יילך אתנו. אין זה ויכוח פילוסופי, היסטורי משיחי, זהו עניין של דבר מאוד פרוזאי ומאוד אקטואלי. את זה מוכרחים לנהל בצורה כזאת ולא בצורה אחרת.

אני מודה על הברכות לכם. הלוואי ותקויימנה.

גם עכשיו היתה שיחה עם השר ספיר. הוא רצה לדעת מה נשמע. מסרו לי על צלצול שלו לפני ימים אחדים. הוא נרעש ומתפעל מחדש מהיענותם של יהודים.

מתי הוא חוזר לארץ?

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

כעבור עשרה ימים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עוד אמצא אותו בארצות הברית.

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

הוא עוד יהיה בקופנהגן.

945. מינוי מנהל כללי למשרד לקליטת העליה

השר לקליטת העליה נ. פלד:

אני מבקש את הממשלה לאשר את מינויו של מר הלל אשכנזי בתפקיד המנהל הכללי של המשרד לקליטת העליה. ועדת המינויים המוסמכת ממליצה על המינוי הזה פה אחד.

אגב, שמו של הלל אשכנזי הוזכר בסיפורה של טינה ברודצקה שעלתה עכשיו מברית המועצות, שהוא היה האיש שבזמן פסטיבל הנוער הדמוקרטי בברית המועצות היא נפגשה אתו והוא נתן לה את הדחיפה לכל ההתפתחות הזאת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מאז התמחה בקליטה.

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

עכשיו הוא צריך לקלוט אותה פעמיים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם ישנה התנגדות להצעה?

שר המשטרה ש. הלל:

למען הפרוטוקול אני רוצה להצביע נגד. אני יודע כי כל העניין הוא פורמלי, אבל אני חושב שצריך היה מישור להביע פה את אכזבתו מדרך הטיפול בכל הפרשה הזאת. אני מאוד מצטער שזה ככה.

השר לקליטת העלייה נ. פלד:

אני מבין שאתה מצביע נגד המקרה, אבל לא נגד

אשכנזי.

שר המשטרה ש. הלל:

אני מחפש דרך כדי להביע את אכזבתי מדרך הטיפול

בעניין.

שר הסעד מ. חזני:

אני חושב שאתה מצביע נגד אשכנזי. אתה רוצה

ספרדי.

שר המשטרה ש. הלל:

איך אוכל להצביע נגד הלל?

מ ח ל י ט י ם (נגד 1 קול): למנות, על-פי סעיף 12 לחוק שירות המדינה (מינויים), התשי"ט-1959, את מר הלל אשכנזי לתפקיד מנהל כללי של המשרד לקליטת העליה, במקום מר יוסף גבע, החל ביום י"ד באלול התש"ל (15.9.70).

946. היאחזויות

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש דבר שאיננו בסדר היום, אבל יש סיבה לכך. מדובר על הצעה להחיש הקמת שתי היאחזויות בבקעת הירדן - מה שבטוח בטוח - עוד לפני שיחות ניכסון ושתיים ברצועת עזה, וכן להקים היאחזות עירונית באיזור נבי סמואל.

השר י. גלילי:

בפגישה שהיתה אצל ראש הממשלה בהשתתפות סגן ראש הממשלה, שר החקלאות, נציגו של שר הבטחון ואני עבדכם, הגענו לכלל הכרה שההתפתחויות מחייבות להחיש את סדרת ההיאחזויות שראש הממשלה הזכירה אותן, כיוון שהתחושה מלמדת שערכים עשויים לעשות מעשים שיהיה בהם כדי להכביד מבחינה מדינית על ההיאחזויות הללו. שתי ההיאחזויות שמדובר בהן בבקעת הירדן הן: חמרה, זה שטח של קרקע במעלה הכביש של גשר דמיה-שכם, כ-7 קילומטר צפונית-מערבית מצומת הג'יפטיק, שטח של 6,000 דונם בבעלות ממשלתית, מהם כ-3,500 דונם ראויים לשלחין. במידה שתהיינה שם בעיות עם מעבדי הקרקע, יהיה צורך לטפל בהם בשיטה

שלא תעורר סיבוכים, כדרך שהדבר נעשה בריכוז הקרקעות בגוש עציון. יש שם גם שטח פרדס ובאר שניתן לרכישה. ההיאחזות בשטח זה אושרה על-ידי ועדת השרים להתיישבות, אבל היא טעונה אישור הממשלה.

הוא הדין גם לגבי נקודה נוספת בבקעת הירדן. היא תהיה או בפצהאל או בעוג'ה, וועדת השרים לענייני התיישבות תקבע את אתרי ההיאחזות ואת לוח הזמנים של הביצוע. אבל הכוונה היא להחיש את ההיאחזות הללו, אפילו אם הדבר הזה יחייב שיטה ארעית של עליה על הקרקע, לבל תצטרך להיות הדחיה עקב הזמן הדרוש לבעיה.

דבר אחר הוא שתי ההיאחזות המוצעות ברצועת עזה. האמת ניתנה להיאמר, שהצעה אחת שהובאה לוועדת השרים לענייני התיישבות בשטח רצועת עזה לא נתקבלה על ידה, מאחר שלא נמצא בסיס התיישבותי מספיק. אחת מההצעות המובאות עכשיו נוגעת לכפר דרום. השטח זכור לנו היטב מימי מלחמת השחרור. שר החקלאות ביקר במקום עם פמליה שלמה. הם מצאו את המקום הזה ראוי לאחיזה גם מבחינה חקלאית. ומוצעת עוד נקודת היאחזות אחת שטרם קבענו בדיוק את מקומה ושהיא מאומצת מאוד על-ידי גורמי הבטחון, והוא כדי למהר לקבוע עובדה של ראשית איכלוס הרצועה על-ידי אחיזה יהודית, אפילו בטרם נתגלו אפשרויות קרקעיות מספיקות להתיישבות. הדברים אמורים בהיאחזות במסגרת של נח"ל.

הנקודה החמישית המוצעת היא היאחזות עירונית באיזור נבי סמואל, וזה גם כן כדי למהר לקבוע שם הימצאות יהודית.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא. זה מעבר לתחומים ההם. יש שם גם אדמה

ממשלתית.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

המושל הצבאי צריך לסדר שם את עניין הקרקע.

השר י. גלילי:

ההצעה היא כי ראשית העליה למקומות האלה תיעשה מהתקציב להתנחלויות 1970/71, מאותם הסעיפים שלא הוצאו במסגרת השנה הזאת, והתקציב הקבוע ייקבע יחד עם שר האוצר. אנחנו מציעים שהיאחזויות תוקמנה במסגרת הנ"ל, וכן שתוטל צנזורה על ההכנות ועל מועד העליה על הקרקע.

שר הפנים י. בורג:

גם ההחלטה גופה?

השר י. גלילי:

ודאי.

ההחלטה דרושה כדי להחיש סדרה של פעולות הכנה שהתחילו כבר ושאינן להתקדם בהן בטרם שיהיה אישור הממשלה מבחינה מדינית. אשר למועדים, לפרטי התקציבים וכיוצא בזה, הדבר ייעשה בתהליכים הקבועים בעיקר על-ידי ועדת השרים להתיישבות, שבה משתתפים גם הנציגים של הסוכנות ושל האוצר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חושבת שאין התנגדות לכך.

שר הבטחון מ. דיין:

יש לי שאלה. ביחס להתנחלויות הנ"ל קובע בדרך כלל שר החקלאות אם יש מקום להתיישבות ואפשר לקחת סיכון ברצועת עזה. אם כעבור זמן יתברר שלגבי הנקודות בסעיף 2 אין לזה בסיס התיישבותי, הרי היתה היאחזות נח"ל, אחרי כן נראה מה הלאה.

אולם מיהו המשרד האחראי לנקודה באיזור נבי סמואל? הרי זה עניין של התיישבות עירונית.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

זהו עסק של משרד השיכון.

שר הבטחון מ. דיין:

פעם היה עניין של חצור וקרית שמונה.

איני מתנגד להצעה, אולם אין לי שום מושג מה זה. אני שומע ו"מנדנד" כל הזמן לגזית: הראה לי מה ההצעה לגבי נבי סמואל, הראה לי מה התכנית! לא הגיעה אלי התכנית. אני שואל: מי המשרד שיהיה אחראי לזה שתהיה היאחזות עירונית? היאחזות עירונית זה ל-20,000-30,000 איש. גם בגוש עציון היה קושי בעניין זה. אין זה טוב אם אנחנו מתחילים עניין ואיננו יודעים מה אנחנו רוצים.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

לגבי שתי ההיאחזויות בבקעת הירדן אין שום הערות. יש שם כל התנאים כדי להקים שני ישובים טובים. אשר לשתי הנקודות המוצעות ברצועת עזה, אין להן היום תנאים להתיישבות. אבל אני מבדיל בין כפר דרום לבין ההיאחזות השניה, כי כפר דרום נמצא על הגבול של הקו הירוק ואפשר יהיה להשלים בשביל נקודה זו את הקרקעות במרחק לא גדול במדינת ישראל. רוב הקרקעות של נקודה זו לא תהיינה מאדמת רצועת עזה, כי שם אין אדמה. הישוב יהיה בתחום רצועת עזה, אבל השטחים יהיו בגבול אדמת ישראל.

המקום השני הוא בין המקומות שאין להם בסיס חקלאי, אבל מבחינה מדינית יש היום הגיון רב שיסתובבו שם קצת יהודים בפנים.

את עניין נבי סמואל גם אני רואה כעניין כבד, מפני שזוהי התיישבות עירונית. אני סבור שיעשה זאת משרד השיכון.

השר י. גלילי:

בזה לא יכול להיות ספק. זה נקבע גם לגבי הקריה בחברון. דאגנו לכך שיהיה ברור כי הכתובת המיישבת היא משרד השיכון.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני תומך בהצעה, אבל אני רוצה להוסיף שאלה: האם בהיאחזות נבי סמואל הכוונה היא כמו לגבי כל ההיאחזויות? אני יודע שיש קבוצת אנשים העוסקת בזאת זה כשנתיים, ביניהם גם הנהג שלי, "ממלא המקום שלי", שמתדפק על הדלתות. אני חושב שמגיעה להם זכות בכורה. אין זו היאחזות נח"ל, אלא של אנשים עובדים מחוץ למקום. הם רוצים לקחת שם דירות. יש כאלה שכבר השיגו שם ורוצים שתיתן להם רשות להיאחזו שם. אני חושב שצריכים להביא בחשבון קבוצת אנשים זו. אם נוסף לזה תהיה היאחזות, זה יהיה טוב מאוד.

השר י. גלילי:

הובאו בחשבון "הזכויות ההיסטוריות" שלהם.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

במקום "היאחזות עירונית" אני מציע לכתוב "ישוב עירוני".

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

בהחלט.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שנדרש מאתנו זוהי הסכמה עקרונית. ועל הועדה לפתור את כל הבעיות שהתעוררו כאן. אני מבינה שעניין עיר זה לא עניין של 30 בחורים ובחורות.

שר הבטחון מ. דיין:

ולא מספיק לכך הנהג של שר הדתות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ראשית כל צריכים להיות כל הנהגים שלנו, ואחרי כן יחפשו עוד נהגים.

מ ח ל י ט י ם :

א. להחיש הקמת שתי ההיאחזויות בבקעת הירדן (חמרה, פצהאל-עוג'ה) ושתיים ברצועת עזה (כפר דרום, אבן-מדיאן); להקים ישוב עירוני באיזור נבי סמואל.

ב. הועדה להתיישבות תאשר את אתרי ההיאחזויות ואת לוח הזמנים של הביצוע.

ג. המימון להתחלת הביצוע יבוא מתוך תקציב ההתנחלויות שאושר לשנת 1970/71 (שינוי בעדיפויות לרגל דחיות שחלו במועדי הביצוע). התקציב ייקבע בהשתתפות שר האוצר.

ד. ההיאחזויות תוקמנה במסגרת הנח"ל.

ה. תוטל צנזורה על ההכנות ועל מועדי העליה על

הקרקע.

ראש הממשלה ג. מאיר :

אני רוצה להגיד לכם שלום.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון :

ניפרד ממך בנמל התעופה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אל "תסדרו לי מלחמות" בזמן שאני שם.

הישיבה ננעלה בשעה 15:10.